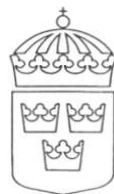

Riksdagens protokoll

1993/94:53

Tisdagen den 18 januari

Kl. 14.00 – 16.54
18.00 – 19.56

Protokoll
1993/94:53

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 12 januari.

2 § Meddelande om svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1993/94:77

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:77 av Bengt Hurtig om förhandlingarna med EU och den svenska alliansfriheten får jag meddela att jag på grund av arbetsbelastning inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor. Jag avser besvara interpellationen torsdagen den 27 januari.

Stockholm den 10 januari 1994

Margaretha af Ugglas

3 § Meddelande om muntliga frågor till regeringen den 20 januari

Anf. 1 TALMANNEN:

Vid frågestunden torsdagen den 20 januari kl. 14.30 kommer följande statsråd att närvara:

Statsminister Carl Bildt (m), statsrådet Görel Thurdin (c), justitieminister Gun Hellsvik (m), finansminister Anne Wibble (fp) och kommunikationsminister Mats Odell (kds).

Statsministern besvarar övergripande och allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

4 § Svar på fråga 1993/94:283 om asylsökande kosovoalbaner

Anf. 2 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Kristina Svensson har frågat mig om Sverige kommer att avvisa asylsökande kosovoalbaner. Bakgrunden till frågan är ett uttalande av FN:s flyktingkommissarie i december 1993.

I det uttalande av FN:s flyktingkommissarie som frågeställaren hänvisar till sägs att flyktingkommissarien anser att kosovoalbanernas asylskäl skall bedömas i varje enskilt fall. Detta uppfylls av svenska myndigheter som prövar varje ansökan om asyl individuellt. Varje asylsökande, från Kosovo liksom från andra områden, får sina individuella asylskäl prövade mot bakgrund av situationen i hemlandet. Om den enskilde individen bedöms ha skyddsbehov får han eller hon stanna i Sverige.

Invandrarverket och Utlänningsnämnden följer situationen i Kosovo mycket noga och har tillgång till en stor mängd material från olika källor om läget där.

Eftersom det i Sverige inte fattas gruppbeslut för asylsökande måste svaret på frågan bli att en prövning görs i varje enskilt fall.

Anf. 3 KRISTINA SVENSSON (s):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet Friggebo för svaret som jag tycker är synnerligen korthugget.

Den skrivelse från FN:s flyktingkommissarie som jag har refererat till innehåller betydligt mer som är viktigt för bedömningen av kosovoalbanerna än vad som sägs i svaret.

Flyktingkommissarien ger en bild av de aktuella förhållandena i området, där hon pekar på stora församlingar. Man kommer ingenstans när det gäller förhandlingarna om t.ex. skolsystemet, dvs. att öppna skolorna. Det talas om övergrepp, misshandel och husrannsakingar där man söker efter vapen. Man gör undersökningar och går igenom hela byar för att hitta vapen osv. Människor lever i skräck och det råder mycket svåra förhållanden. Det förekommer alltså uppenbara övergrepp i området.

Vi vet att ESK-kommissionen slängdes ut ur landet i juli förra året. De observatörer som rapporterar har meddelat att de inte tror på en bättring utan snarare på status quo i området.

Flyktingkommissarien fortsätter i sin skrivelse att vädja om att varje fall skall behandlas individuellt – ja – men också om att mycket generösa kriterier skall användas vid asylbedömningarna. Det kan man väl inte säga att vi gör i Sverige. Enligt de uppgifter som jag har fått finns det för närvarande 20 000–25 000 asylsökande kosovoalbaner på våra flyktingförläggningar. De har varit här i ett och ett halvt år. En del består av barnfamiljer med barn som går i svenska skolor. De lever under mycket otrygga förhållanden i väntan på utvisning.

Flyktingkommissarien vädjar framför allt om att inga utvisningar skall ske under vintern. Jag vill höra mer om hur invandrarministern anser att flyktingkommissariens rapport skall bedömas.

Anf. 4 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Bakgrunden till det svar som jag har givit var den fråga som Kristina Svensson ställde mot bakgrund av att flyktingkommissariaten hade sagt att ärendena måste prövas grundligt. Jag har beskrivit att det är på det sättet i Sverige, att ärendena prövas grundligt i två instanser.

Jag är fullt medveten om att det förekommer trakasserier och övergrepp i Kosovo och att det finns många rapporter om detta. Det skall vägas in i de enskilda prövningarna. Det finns särskilt utsatta grupper som av flykting-skäl, de facto-skäl och ibland av humanitära skäl också får stanna här i Sverige. Därför uppfylls det som flyktingkommissariaten har önskat och det som hon sedan ett och ett halvt år tillbaka har sagt, nämligen att hon inte motsätter sig återsändande av asylsökande vars ansökningar har avslagits efter vederbörlig prövning av vad som åberopats. Detta är precis vad som sker i vår asylprocess här i Sverige.

Jag skall villigt erkänna att det naturligtvis är många människor som på grund av den långa behandlingstiden av ärendena lever i omständigheter som inte är de allra lyckligaste. Det har sin bakgrund i att vi, när det rådde akut hot om krigsförberedelser i Kosovo, utan att tekniskt göra det faktiskt beviljade kosovoalbanserna tillfälligt uppehållstillstånd under en längre tid. Nu kan vi se att s.k. tillfälliga uppehållstillstånd inte alltid är särskilt humana, därför att människor efter en lång tid, när ärendena börjar prövas, sedan tvingas att åka tillbaka till hemlandet.

Anf. 5 KRISTINA SVENSSON (s):

Fru talman! Flyktingkommissariats skrivelse avslutas med en vädjan om att inga utvisningar till Kosovo skall ske under vintern. Det beror naturligtvis på att sanktionerna i området gör att förhållandena är mycket svåra – det saknas uppvärmningsmöjligheter, arbetslöshet råder osv. Om kosovoalbanerna skickas tillbaka betyder det att förhållandena för den befolkning som redan finns där kommer att försämrats ytterligare, vilket förmodligen kommer att leda till ytterligare konflikter mellan de två etniska grupperna.

Jag menar att man måste ta flyktingkommissariats vädjan på allvar. Det är inte bara UNHCR som har framfört denna vädjan utan också Amnesty och flera kyrkor. Också Rädda barnen har gått ut med en vädjan.

Jag tycker också att man skall beakta den pinsamma händelse som inträffade för en vecka sedan, då en brittisk specialdomstol dömde två kosovoalbanserna att stanna kvar i Storbritannien på grund av att man inte vågade skicka tillbaka dem till Sverige, eftersom rättssäkerheten här inte bedömdes vara tillräcklig för dem.

Anf. 6 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag återkommer till den domen i samband med en senare fråga. Men det som Kristina Svensson nu sade om att de har dömts att få stanna i England är helt fel.

Det är viktigt att följa situationen nära i Kosovo för att just kunna veta vad som händer där nere. Våra myndigheter har tidigare gjort två resor dit ner och avser att göra ytterligare en resa.

Det är oerhört beklagligt att ESK har kastats ut. Men de länder som deltog

i ESK-kommissionerna åker nu individuellt in i Kosovo för att följa upp situationen. Det gör att vi får väldigt många rapporter om vad som händer där nere. De är viktiga som underlag för myndigheternas ställningstagande när det gäller praxis beträffande Kosovo. Hittills har myndigheterna kunnat hantera dessa frågor utan att be regeringen om vägledande praxisbeslut.

Anf. 7 KRISTINA SVENSSON (s):

Fru talman! Betyder det att jag skall tolka kulturministerns svar så att kosovoalbanerna kommer att få stanna kvar i Sverige under vintern?

Anf. 8 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag har inte gjort något sådant uttalande. Det är inte jag och regeringen som bestämmer detta, utan det är våra myndigheter som fattar beslut i enskilda fall. Om de vill ha vägledning av regeringen skall det ske på deras initiativ.

Anf. 9 KRISTINA SVENSSON (s):

Fru talman! Jag syftar naturligtvis på den dokumentation och den information som kulturministern talade om att man har tillgång till. I den informationen inkluderas ju flyktingkommissariens rapport, och där görs ett mycket skarpt uttalande.

Jag vet mycket väl att det är Invandrarverket och Utlänningsnämnden som fattar beslut, men det skulle vara mycket intressant att höra hur kulturministern är beredd att hantera frågan om kosovoalbanerna om det kommer ett initiativ från Invandrarverket eller Utlänningsnämnden.

Anf. 10 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Något sådant initiativ har inte kommit, och jag har därför inte någon anledning att göra ett uttalande. Situationen kan vara helt annorlunda i framtiden, om myndigheterna då skulle vilja ha ett vägledande beslut från regeringen.

Jag vill än en gång upprepa att flyktingkommissarien säger att man inte motsätter sig ett återvändande om beslutet blir avslag, efter en ingående prövning av de enskilda fallen. Om flyktingkommissarien hade gjort någon annan bedömning, och sagt att de absolut inte kan åka tillbaka, skulle våra myndigheter naturligtvis ha tagit ett sådant yttrande ad notam.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på frågorna 1993/94:287 och 292 om asylsökande från Eritrea

Anf. 11 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Georg Andersson har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att lösa det akuta problem som har uppstått för asylsökande från Eritrea. Eva Johansson har frågat mig vilka åtgärder jag vill vidta

för att lösa situationen på ett humant sätt till dess att förhållandena är sådana att de aktuella eritreanerna kan återvända till sitt hemland.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

I Sverige finns det ca 400 eritreaner med lagakraftvunna avvisningsbeslut. Det är således fråga om personer som har bedömts sakna tillräckliga skäl enligt utlänningslagen för att få stanna här, och som har fått sina asylansökningar avslagna och därmed skall lämna Sverige. Under en längre tid har det dock varit nästintill omöjligt att verkställa beslut om avvisning till Eritrea, eftersom den eritreanska regeringen hitintills inte utfärdat nödvändiga passhandlingar och andra nödvändiga dokument. Sveriges syn är att en stat inte kan vägra att ta emot sina egna medborgare – oavsett om de återvänder frivilligt eller inte. Det har vi med skärpa framhållit för den eritreanska regeringen. Detta är en grundläggande princip stater emellan. Sverige tillämpar den gentemot alla länder.

Den eritreanska regeringens agerande innebär ju också att enskilda personer kommer i kläm. Givetvis håller jag med Georg Andersson och Eva Johansson om att det är ytterst beklagligt när enskilda personer drabbas på ett sådant här sätt.

Det pågår nu kontakter mellan Sverige och Eritrea för att hitta en lösning på denna fråga. Diskussionerna är nu inne i ett intensivt skede, och en svensk delegation skall besöka Eritrea inom kort.

Invandrarverket är informerat om att diskussioner pågår med Eritrea. Under denna tid får berörda personer vistas inom förlägningsverksamheten. Kostnaden för detta täcks då av förlägningsanslaget.

Anf. 12 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka kulturministern för svaret.

Jag noterar att Birgit Friggebo lägger skulden för att enskilda personer nu drabbas svårt på den eritreanska regeringen och dess agerande. Jag vill mot den bakgrunden påminna om vilka förhållanden som den unga staten Eritrea har att arbeta under. De har genomlidit ett 30-årigt krig. De har omkring 750 000 landsmän i flyktingläger i Sudan och andra angränsande länder som lever under mycket svåra förhållanden. Det uppges att 100 000 gerillasoldater skall demobiliseras och att många tusen krigsskadade, tortyrskadade och föräldralösa barn skall tas om hand.

Jag tycker faktiskt att det finns anledning att uttrycka en viss förståelse för att man i Eritrea inte i det läget prioriterar hemkomsten av några hundra asylsökande som befinner sig i Sverige. Jag instämmer i princip i de statsrättsliga synpunkter som statsrådet anför, men vi måste ändå ha en viss förståelse för den akuta situationen.

Mot den bakgrunden är det angeläget att vidta åtgärder som gör situationen lättare för de eritreaner som är här. De har gång på gång hotats av avhysning från förläggningarna. Kommunerna i fråga säger att de inte har någon skyldighet. Därför sitter de mellan stolarna, helt utelämnade. Det är den akuta situation som de brottas med och lever i och som kan komma att upprepas.

Därför undrar jag hur kulturministern ser på problemet i förlängningen. Det måste lösas, och det är statens, regeringens, ansvar.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Anf. 13 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag vill också tacka för svaret.

Jag delar självfallet uppfattningen om de här mellanstatliga angelägenheterna. Dessa eritreaner behöver inte asyl i vanlig mening i Sverige i dag. De behövde asyl när de kom hit, därför att de kom när det var krig. De sista kom hit för omkring tre år sedan, och kriget tog slut för snart tre år sedan.

Mot den bakgrund som Georg Andersson tecknade från landet, skulle jag vilja säga att Eritrea trots de förhållanden som råder tar emot landsmän som varit på flykt. Man har prioriterat dem som finns i läger i Sudan, inte därför att det skulle vara lättast att ta emot dem, utan därför att de är de allra fattigaste människorna, som kommer hem barskrapade. Man gör det helt enkelt därför att solidariteten med dessa människor kräver det, men stabiliteten i området gör det också angeläget att de får komma hem så fort som möjligt.

Det är bra, som Birgit Friggebo säger, att det pågår diskussioner i frågan mellan Sverige och Eritrea. Det är bra att en delegation kommer att åka dit.

Jag ställde en fråga i samma ärende i höstas till biståndsministern, med anledning av att han hotade att dra in bistånd om Eritrea inte tog emot de här personerna. Jag hoppas att de överläggningar som sker nu inte innehåller sådana hot. Nu gäller det att hitta en human lösning på ett problem för ett begränsat antal människor i en unik situation. Jag har svårt att tänka mig att en sådan här situation skulle kunna uppstå för så många andra människor, så att det skulle få en prejudicerande verkan.

Anf. 14 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Diskussioner har pågått sedan länge mellan den eritreanska och den svenska regeringen, och diskussionerna har möjligen intensifierats under senare tid. Vi har också fått en officiell inbjudan att åka till Eritrea med en delegation. Denna består av personer både från UD och från Kulturdepartementet. Det betyder att det är fråga om ett försök till samarbete.

Vi har också biståndsprojekt i Eritrea, och inom ramen för dem borde man kunna diskutera projekt som har anknytning till de flyktingar som nu återvänder till Eritrea. Vi är inställda på att försöka få till stånd en lösning så snart som det över huvud taget är möjligt. Jag tror att vi alla tycker att det inte är en bra situation när enskilda människor hamnar i kläm på detta sätt. Grundorsaken är självfallet det oeffterrättliga som den eritreanska regeringen handlar efter, nämligen att inte erkänna sina egna medborgare.

Anf. 15 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Eritreanerna i Sverige har gång på gång hotats av avhysning från förläggningarna, och kommunerna i fråga har sagt nej till att ta emot dem. Sedan har statsråd, senast biståndsministern, sagt att det inte är deras sak att lösa problemet.

Det handlar om människor som har haft det svårt under många år, i en prekär situation. Svenska myndigheter måste ta hänsyn till detta. Det är 400 människor som finns här. Är det då rimligt att svenska myndigheter ställer krav på att asylsökande aktivt skall medverka till att återvända till sitt hemland, dit de inte vill? De vill verkligen stanna här.

Anf. 16 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är helt uppenbart att kulturministern nu vill lägga ansvaret för denna situation helt och hållet på Eritreas regering. Jag kan inte se att det är på det sättet.

Jag har här i kammaren försökt uppmärksamma frågan via motioner samt frågor och interpellationer till olika statsråd, både biståndsministern och kulturministern, för att hitta en lösning. Detta har pågått ända sedan kriget tog slut. Det har inte funnits något större intresse av att delta förrän nu, när frågan verkligen har blivit akut. Det är då självklart att Eritreas och Sveriges regeringar får dela på ansvaret för den situation som har uppkommit.

Bortsett från detta är det nu viktigt att hitta en lösning som gör att de här människorna inte far ännu mer illa än vad de har gjort. De måste veta att de har någonstans att ta vägen. Det har de inte i dag, mer än för några dagar i taget. Det är en helt omänsklig situation.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1993/94:294 om flyktingkvotens finansiering

Anf. 17 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Maud Björnemalm har frågat mig hur regeringen tänkt finansiera den ökade flyktingkvoten på 6 000 personer.

I propositionen (1993/94:51) om överföring och mottagande av flyktingar från f.d. Jugoslavien m.m. föreslog regeringen, som Maud Björnemalm säger i frågan, att flyktingkvoten skall kunna utökas med upp till 6 000 personer under innevarande budgetår. Bakgrunden är att det skall finnas en beredskap för att ta emot personer från f.d. Jugoslavien. Riksdagen har i december förra året beslutat enligt regeringens förslag.

Utbetalningarna till kommunerna sker i efterskott, varför kostnaderna för kommunersättningarna kommer att uppkomma först nästa budgetår. Kostnaderna för överföringar under innevarande budgetår kommer att belasta befintligt anslag för kvotöverföringar.

I regeringens förslag i budgetpropositionen ingår kostnaderna för mottagandet under kommunersättningsanslaget (D 5).

Anf. 18 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Det är riktigt, som Birgit Friggebo säger, att riksdagen beslöt om den extra flyktingkvoten på 6 000 personer. Regeringen sade också i propositionen att den tidigare inriktningen skulle gälla, dvs. att man skulle hjälpa med insatser i närområdet i första hand.

Om man tittar i budgeten ser man att det inte finns några pengar för de här 6 000 personerna, såvida de inte har smugits in i det schablonbidrag som kommunerna skall få.

Det finns ett anslag i budgeten för överföring av flyktingar, men det gäller de 1 800 som den s.k. vanliga flyktingkvoten omfattar.

Den socialdemokratiska regeringen hade också en extra flyktingkvot med anledning av kriget mellan Iran och Irak. Den redovisades dock under det

Prot. 1993/94:53

18 januari 1994

Svar på frågor

anslag som kallas för D 4, Överföring av och andra åtgärder för flyktingar. För denna kvot på 6 000 personer, den största på flera år, finns ingen redovisning av hur mycket överföringen kostar. Det finns inte någon redovisning av schablonbidragen till kommunerna. När kvotflyktingarna överförs till kommunerna skall kommunerna naturligtvis ha det schablonbidrag som utgår för s.k. vanliga flyktingar. Så har det alltid varit.

Anf. 19 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBE (fp):

Fru talman! I budgetförslaget redovisas ett antagande om att kommunerna skall ta emot ungefär 50 000 personer under nästa budgetår, 1994/95. I dessa 50 000 ingår de 6 000 extra uttagna kvotflyktingarna. Därmed finns det redovisat inom ramen för ersättningen till kommunerna. I övrigt tas kostnaderna för den ordinarie kvoten upp under kvotanslaget.

Anf. 20 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Jag tillåter mig faktiskt att tvivla på Birgit Friggebos redovisning. Schablonbidraget till kommunerna gäller ca 50 000 bosnier. Så var det sagt i den proposition som gällde ökade schablonbidrag för bosnierna. Det finns alltså inte några pengar till dessa 6 000 kvotflyktingar. Det är bara att konstatera.

Som riksdagsledamot kan man tycka att det är ett renlighetskrav att regeringen redogör för kostnaden för dessa 6 000 kvotflyktingar och för att den skall tas på kommande års budget och att det i budgeten finns klara och tydliga redogörelser. Det skall inte smygas in i schablonbidragen till kommunerna. I så fall har denna regering skapat ett nytt slags anslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1993/94:295 om asylsökande tamiler från Sri Lanka

Anf. 21 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBE (fp):

Fru talman! Roland Larsson har frågat mig om regeringen har för avsikt att ta initiativ till att klarlägga tamilernas situation i Sri Lanka.

Det är Invandrarverket och Utlänningsnämnden som handlägger asylansökningar. Myndigheterna är självständiga och utarbetar sin egen praxis. Båda myndigheterna har möjlighet att överlämna ärenden till regeringens prövning, om de anser att regeringen bör ta ställning till en viss fråga. Detta är det enda tillfälle då regeringen blir inblandad i handläggningen av enskilda ärenden. Det är myndigheternas uppgift att göra en samlad bedömning av all information i ärendena och rörande olika länder för att bedöma den enskilda asylsökandens situation mot bakgrund av läget i landet. Man inhämtar information från så många olika källor som möjligt, däribland förstås också de asylsökande själva.

Situationen i Sri Lanka är visserligen komplicerad, men det är en del av myndigheternas arbete att fortlöpande studera situationen i Sri Lanka liksom i andra länder varifrån det kommer asylsökande till Sverige. Jag finner

därför ingen anledning att regeringen skulle ta ett sådant initiativ som frågeställaren föreslår.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Anf. 22 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka kulturministern för svaret. Jag har försökt ta reda på hur det ligger till för tamilerna på Sri Lanka och har då fått höra mycket divergerande uppfattningar, beroende på vem jag har frågat. Det råder en uppfattning på Invandrarverket och en helt annan bland dem som har tagit sig an tamilernas situation.

Som kulturministern själv påpekar är det inte onaturligt i en så komplicerad politisk situation som den som råder på Sri Lanka. När det gäller tamilerna har jag dock upplevt att det råder markant olika uppfattningar om situationen. Jag tycker därför att det borde vara av intresse för regeringen att besluten i asylärenden bygger på så korrekta uppgifter som möjligt, även om det är myndigheternas uppgift att hålla sig informerade om situationen i de olika länder som flyktingar kommer från, vilket kulturministern säger i svaret. Jag menar att det är en fråga om trovärdigheten för flyktingpolitiken. I den meningen är det en politisk fråga, som rimligen inte bör hanteras av myndigheterna.

Det finns mycket som talar för att den bild som ges från Invandrarverkets sida av situationen på Sri Lanka inte är riktigt korrekt. Det borde vara skäl för regeringen att skaffa litet mera djupgående information, för att kunna veta att detta hanteras på ett ur politisk synpunkt riktigt sätt.

Anf. 23 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Som Roland Larsson väl känner till är det inte så ovanligt att man har olika fokuseringar på tillståndet i ett land. De människor som har tagit sig an enskilda individer fokuserar på särskilda frågor, i syfte att försöka förmå myndigheterna att låta asylsökande stanna i landet.

Asylprövningen i Sverige är inte en i huvudsak politisk fråga. Det är mera en rättslig fråga, där man skall bedöma den enskildes behov av skydd i förhållande till vad han själv berättar och till situationen i landet.

Det svar som jag har gett Roland Larsson kan kanske tyckas litet snålt. Det har sin bakgrund i följande. Om regeringen just i detta fall skulle göra en utvärdering av situationen i landet i en mer formaliserad mening, ställs det krav på att regeringen skall gå in och göra något slags grundutredning beträffande situationen i alla länder. Det åligger myndigheterna att göra en koppling mellan situationen i landet och de enskilda asylsökandena.

Våra myndigheter besöker de aktuella länderna. Så har man också gjort med Sri Lanka. Man har då t.ex. kunnat konstatera att det finns ungefär 1 miljon internflyktingar. Det betyder att det finns områden i Sri Lanka där man kan få skydd undan förföljelse och en i många fall hårt bedriven krigshandling eller näst intill, som förekommer i delar av landet.

Anf. 24 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Jag håller helt med kulturministern om att man får höra vitt skilda uppfattningar. Det gäller alla grupper av flyktingar som kommer. Men i detta fall tycker jag att det är speciellt påtagligt. Det brukar ändå vara så

att man får en bild som är något så när samstämmig, när man har försökt sätta sig in i förhållandena under en tid. Det gäller även om olika människor har olika utgångspunkter för sina bedömningar. Här lyckas i varje fall inte jag ens komma nära när det gäller bedömningarna från Invandrarverket respektive olika organisationer. Jag har för mig att det bygger på en felinformation. Det kan inte vara så att man medvetet tolkar uppgifter fel. Det måste vara så att uppgifterna i grunden är olika och att det någonstans finns felaktiga uppgifter.

Ett exempel på det är bl.a. att Invandrarverket vid sina avvisningsbeslut hänvisar till hur man har gjort i Canada och andra västeuropeiska länder. Men om man tittar närmare visar det sig att det i dessa avvisningsbeslut i regel handlar om avvisning till ett transitland, dvs. flyktingen har kommit till ett annat land först och blivit avvisad tillbaka till det landet. Det är en information som är viktig att ha.

Anf. 25 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag tycker att jag känner igen den situation som Roland Larsson beskriver beträffande Sri Lanka. Det finns andra aktuella länder där det i dag pågår en mycket högljudd diskussion om hur situationen egentligen är. Jag har några frågor här i dag som berör sådana länder.

Visst kan det vara förvirrande om det förekommer krig och våldshandlingar i en del av ett land. Då stämmer naturligtvis beskrivningen att människor far mycket illa. Andra delar av landet kan vara besparade från sådana händelser, och där kan man alltså söka skydd. Tillståndsprövningen utgår från en bedömning av om man kan hitta skydd i sitt hemland, inte just i den by eller ort som man kom från ursprungligen.

Anf. 26 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Det är just detta som gäller på Sri Lanka. Vissa områden skiljer sig avsevärt från andra. Det är väl det som gör bilden så komplicerad. Vad min fråga mynnar ut i är följande. Om det är på detta sätt även i andra flyktingländer, borde det då inte vara ett motiv för regeringen att ta initiativ till att göra kontroller på ett något annorlunda sätt? Det måste väl vara så att man gör på olika sätt och får olika information. Det måste finnas skäl om människor har samma information och sedan gör olika bedömningar.

Anf. 27 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Självfallet följer vi i regeringskansliet utvecklingen i olika länder varifrån det kommer asylsökande till Sverige. Men om Roland Larsson är ute efter att vi på ett mer formaliserat sätt skulle gå in och auktorisera den exakta bilden i olika länder, vill jag säga att jag inte har för avsikt att ta initiativ till det. Det måste göras en individuell prövning av situationen i landet, som myndigheterna har skyldighet att hålla sig informerade om, och den enskilde asylsökandens skäl. Myndigheterna skall ta in information dels från våra egna beskickningar, dels från olika människorättsorganisationer, internationella organisationer som gör undersökningsresor, dels från de asylsökande själva. Sedan skall man göra en sammanvägning.

Jag tror aldrig att vi kommer ifrån att enskilda människor som engagerar

sig för asylsökande inte alltid kommer att ha en total överblick och att de fångas rätt mycket av den bild som den asylsökande kan ge och också av den oro som naturligtvis alla känner för att avvisas från vårt land.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Anf. 28 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Det är klart att jag kan nöja mig med kulturministerns förklaringar. Men det känns på något sätt inte riktigt fullgånget. Jag förstår i och för sig regeringens inställning, att man inte vill ta något initiativ rent formellt. Men det finns ändå anledning att kolla, om inte annat informellt, att det sätt man jobbar på överensstämmer med de mål man har satt upp för flyktingpolitiken på politisk nivå. Det är vad min fråga utgår från, att det är viktigt att man "kör samma race", för att citera Ian Wachtmeister.

Anf. 29 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Det är naturligtvis viktigt att myndigheterna har så fullgod information som möjligt i botten. Jag vill erinra om att regeringen har tillsatt en utredning som skall göra en utvärdering av hur asylpraxis har utvecklats under de senaste åren, inte minst mot bakgrund av att vi har fått en ny överprövningsinstans i form av Utlänningsnämnden. Den rapporten kommer att lämnas i vår.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1993/94:307 om Sverige som asylland för kosovoalbaner

Anf. 30 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Gullan Lindblad har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta med anledning av ett visst domslut i Storbritannien. Bakgrunden till hennes fråga är uppgifter om att en domstol i Storbritannien skulle ha funnit att två kosovoalbaner inte skulle kunna sändas tillbaka till Sverige eftersom Sverige inte skulle vara ett säkert asylland för personer tillhörande denna grupp.

De uppgifter i massmedia som förekommit i detta ärende är något missvisande. Vad som hänt är att två kosovoalbaner i augusti 1992 först sökt asyl i Sverige och därefter i augusti 1993 rest till Storbritannien för att söka asyl där i stället. Den ene hade fått beslut om avvisning från Invandrarverket men inte överklagat till Utlänningsnämnden. Den andre väntade på beslut från Invandrarverket. Den brittiska immigrationsmyndigheten, dvs. Inrikesministeriet, beslöt om avvisning tillbaka till Sverige. Ett sådant avslag kan i Storbritannien överklagas till en opartisk ensamdomare, vilket också skedde. Ensamdomaren är oftast en magistratsdomare utan formell juridisk utbildning men med domarerfarenhet i den lägsta brottmålsinstansen.

I ett utslag i december förra året förklarade en sådan domare att han vid domstolsförhandlingen inte blivit övertygad om att situationen för asylsökande kosovoalbaner i Sverige var så säker som immigrationsmyndigheten hade funnit. Av den brittiska domen kan utläsas att domaren grundat sitt ställningstagande på uppgifter som sökandenas ombud lämnat om asylpro-

cessen i Sverige och att dessa uppgifter delvis bestod av tidningsartiklar. Det framgår också att de dokument som den brittiske advokaten gett in delvis var på svenska och inte översatta.

Domaren konstaterade vidare att han hade befogenhet att bifalla överklagandet eller att återförvisa ärendet till immigrationsmyndigheten för förnyad prövning. Han valde att återförvisa det för förnyad handläggning. Som motiv för en återförvisning anförde han att han inte hade något tecken på att immigrationsmyndigheten hade haft tillfälle att fullt ut beakta den svenska asylproceduren i fråga om kosovoalbaner.

I rättssäkerhetens intresse borde ärendet därför bli föremål för en förnyad prövning. Enligt vad jag erfarit kommer immigrationsmyndigheten nu att ta kontakt med svenska myndigheter för att få underlag för att behandla ärendet. Ärendet i Storbritannien är således inte slutligt avgjort. Det finns inget beslut som skulle innebära att britten misstror Sverige som asylland.

Regeringen vidtar ingen åtgärd med anledning av det inträffade mera än att naturligtvis vid förfrågan informera engelska myndigheter om den svenska asylprocessen.

Anf. 31 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka kulturministern för svaret. Det var nog fler än jag som hajade till häromdagen när budskapet basunerades ut i etern att en appellationsdomstol i Storbritannien inte skulle ha bedömt Sverige vara ett rättssäkert asylland, dvs. att vi inte skulle följa flyktingkonventionens bestämmelser. Jag har senare hört statsrådet uttala sig i pressen på grundval av de uppgifter som då förelåg. Men jag tycker att det är viktigt att det här ärendet även diskuteras i riksdagen, som de facto ytterst ansvarar för själva utlänningslagstiftningen.

Statsrådet säger att frågan inte är slutligt avgjord. Jag tycker kanske att svaret andas något av ett förringande av domslutet, om vi skall kalla det så. Jag tycker trots allt att det är ganska allvarligt att Sverige har fått framstå på det här negativa sättet. Vi måste se den här frågan mot bakgrund av att Sverige i alla sammahang försöker leva upp till att vara ett mycket generöst asyl-land. Också regeringen ansåg sig i princip kunna bevilja permanenta uppehållstillstånd – jag säger i princip – under riksdagsuppehållet då det gällde 40 000 bosnier.

Jag är medveten om att det görs en individuell prövning. Invandrarminis-tern har sagt det i tidigare frågesvar, men ändå ställer man sig frågan: Är vår flyktingbedömning för schablonartad?

Jag tycker vidare att regeringen verkar litet passiv när man inte tagit någon som helst kontakt med de brittiska myndigheterna. Jag tycker att man skulle ha gjort det. Detta är ändå en fläck på vårt anseende.

Jag skulle vilja höra invandrarministern komplettera med att tala om vilka utredningar som Invandrarverket möjligen har gjort i anledning av det skedda och om UNHCR har uttalat sig i anledning av det inträffade.

Anf. 32 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBÖ (fp):

Fru talman! Jag har inte hört att UNHCR har uttalat sig. Jag är inte säker på att man har anledning att göra det heller. Vi har försökt skaffa fram så

mycket information som möjligt om vad som faktiskt har hänt. I den informationen har framgått att brittiska myndigheter nu avser att bättre sätta sig in i den svenska asylprocessen.

Det är naturligtvis allvarligt att Sverige framställs i negativ dager när det gäller flyktingpolitiken, eftersom vi är ett av de länder som har tagit ett mycket stort ansvar, inte minst inför den situation som har uppstått i ex-Jugoslavien. Det är särskilt anmärkningsvärt mot bakgrund av att jag, regeringen och Sverige mycket aktivt har agerat för att bl.a. England och Storbritannien skulle ha beredskap att ta emot flyktingar från krigets Bosnien. Men man har mycket framt sagt att man inte avser att göra det. Man anser att Storbritanniens militära närvaro i området fritar Storbritannien från att ta ett ansvar för flyktingar. Sanningen är den att även Sverige är militärt närvarande i området, men vi tar ändå ett stort ansvar för flyktingar. Den affären är ännu inte upplärd med de länder inom EG som inte är beredda att ta ett gemensamt ansvar för flyktingarna.

Bakgrunden till domslutet kan sägas vara att man har en ny processordning i England. Det är ganska nytt över huvud taget med den här typen av granskning från en enskild jurist. Jag har tolkat skrivningarna i domen så, att det brittiska inrikesministeriets representant inte riktigt kunde förklara hur asylprocessen exakt ser ut i Sverige. Därmed kunde inte domaren övertygas. Detta kanske har sin bakgrund i att det är en ganska ny processordning.

Anf. 33 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag är tacksam för denna komplettering. Naturligtvis tycker jag att det är bra att regeringen har gjort en utredning i anledning av det påstådda. Det är synnerligen olustigt om Sverige skulle framstå som ett mindre säkert asylland.

Jag hoppas, och jag tror nu, att den här frågan nu kan utageras, men jag tycker att vi har ett väldigt stort ansvar, inte minst här i riksdagen, för att se till att tillämpningen av de lagar som vi stiftar verkligen följs på allra bästa sätt. Jag skulle vilja fråga om invandrarministern särskilt följer tillämpningen i asylärendena, så att det verkligen görs en individuell prövning och att det inte finns risk för en schablonartad bedömning så snart det handlar om en kosovoalban.

Anf. 34 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag följer nästan varje dag utvecklingen när det gäller Kosovo. Jag tycker att jag har ett ansvar att göra det. Jag kan bara notera att ca 3 000 personer från Kosovo hittills har fått uppehållstillstånd i Sverige, både som konventionsflyktingar och som de facto-flyktingar, men merparten av humanitära skäl. Det tycker jag i sig indikerar att det görs en individuell prövning. Sedan gör myndigheterna den bedömningen att merparten av kosovoalbanerna inte har ett sådant skyddsbehov att det uppfyller bestämmelserna i vår utlänningslagstiftning. I några fall blir då beslutsmotiveringarna ganska likartade, men det behöver inte innebära att prövningen är schablonartad. Hittills har ca 30 000 kosovoalbaner lämnat Sverige, delvis frivilligt,

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Svar på frågor

av vilka de två som det här ärendet gäller har åkt till England. Andra har lämnat Sverige efter det att de har fått avslag på sin asylansökan.

Anf. 35 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt bra att kulturministern verkligen mycket aktivt följer tillämpningen. Man har ibland en liten olustig känsla av att bedömningarna dock görs litet schablonartat. Det är kanske detta som också har framkommit nu, eftersom utredningen i Storbritannien inte var tillfyllest.

Jag hoppas som sagt att den här frågan kan utageras. Jag är inte, det vet kulturministern också, den som menar att Sveriges skall säga ja och amen till alla som söker asyl i Sverige, inte på något vis. Å andra sidan är det oerhört viktigt att vi följer FN:s flyktingkonvention och att varje ärende bedöms humant och framför allt individuellt. Därom tror jag att vi är helt överens.

Anf. 36 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag delar helt den uppfattningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på frågorna 1993/94:270, 272, 278, 298, 299 och 303 om kriminalisering av innehav av barnpornografiska alster

Anf. 37 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Margareta Israelsson, Ulla Pettersson, Ingegerd Sahlström, Karl-Göran Biörsmark, Karin Pilsäter och Eva Zetterberg har till justitieministern ställt frågor vilka hänför sig till frågan om kriminalisering av innehav av barnpornografiska skildringar och vilka åtgärder som kan vidtas i syfte att förhindra förekomsten av barnpornografi. Eftersom en sådan kriminalisering förutsätter grundlagsändringar och arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ansvarar för grundlagsfrågorna besvarar jag frågorna. Jag gör det i ett sammanhang.

Först vill jag erinra om att såväl justitieministern som jag själv vid upprepade tillfällen, bl.a. här i kammaren, har uttryckt vår avsky för alla former av barnpornografi. Barnpornografi är vidrig och självfallet ser jag inget skyddsvärde för denna typ av vämjeliga alster. Det är inte detta som tryck- och yttrandefriheten skall värna.

Som svar på frågorna vill jag inledningsvis understryka att vi givetvis med största kraft och med alla tillgängliga medel skall verka för att all hantering av barnpornografi stoppas. En lång rad sådana åtgärder har redan vidtagits och ytterligare åtgärder planeras. Ingegerd Sahlströms påstående i hennes fråga, att justitieministern, eller jag, skulle anse att en kriminalisering av barnpornografi inte är nödvändig i Sverige, saknar därför all grund. Spridande av barnpornografi är brottsligt. Maximistraflet för barnpornografibrott höjdes den 1 juli förra året. Vidare finns en rad bestämmelser i brottsbalken som kriminaliserar olika handlingar som har samband med barnpornografibrottet. Det är således – och det vill jag särskilt betona – straffbart

bl.a. att utsätta barn för de övergrepp som begås när barnpornografiska filmer framställs. Jag kan också nämna att i den departementspromemoria som bland andra Ulla Pettersson hänvisar till, föreslås bl.a. att det skall bli straffbart att förmå även den som fyllt 15, men inte 18 år, att medverka vid framställning av pornografisk bild eller vid sexuell posering samt att straffmaximum höjs för grovt sexuellt utnyttjande från fängelse i högst fyra år till fängelse i högst sex år.

Statsmakterna har sålunda klart kriminaliserat barnpornografi.

För att förhindra att barn i framtiden utnyttjas i sådana sammanhang måste vi lagföra dem som begår dessa övergrepp och med kraft ingripa mot dem som sprider barnpornografiska skrifter och filmer. Detta förutsätter, för att få tillräcklig effekt, ett omfattande internationellt samarbete, vilket vi aktivt verkar för och medverkar i.

Det är naturligtvis juridiskt möjligt att kriminalisera även själva innehavet av barnpornografi. Som jag tidigare framhållit förutsätter en sådan kriminalisering grundlagsändring. Under partiledaröverläggningarna om grundlagsändringar fördes saken över huvud taget inte på tal. En sådan grundlagsändring skulle inte bara innebära att ett nytt brott fördes in i grundlagarna. En kriminalisering av själva innehavet av skrifter eller filmer förutsätter även att man måste frånga sedan lång tid tillbaka tillämpade tryckfrihetsrättsliga principer som brukar anses mycket viktiga, bl.a. den om förbud mot förhandsingripanden. En kriminalisering av innehav av barnpornografi väcker också följdfrågan om man skall kriminalisera innehav av tidningar och filmer som utgör t.ex. olaga våldsskildring, uppvigling, hets mot folkgrupp, förtal och andra icke skyddsvärda företeelser.

Det är alltså dessa svåra gränsdragnings- och avvägningsfrågor, liksom frågan om hur effektiv en lagändring kan bedömas bli, som ligger bakom den bedömning som gjorts i den promemoria som behandlar frågan om kriminalisering av innehav av barnpornografi. Hur avskyvärt det än är med de skildringar som vi nu talar om, är frågan sådan att den inte går att lösa på ett enkelt sätt. Jag har all förståelse för kraven på snabba åtgärder men måste framhålla att man inte utan eftertanke bör göra förändringar i viktiga principer i vår tryckfrihetslagstiftning, sådana som vi med all kraft hävdar i andra sammanhang.

Avslutningsvis vill jag säga att remisstiden löper ut den 31 januari för den promemoria som nu är ute på remiss, och när remissvaren har kommit in kommer regeringen att bereda ärendet med all skyndsamhet. Varje möjlighet att ytterligare skärpa lagstiftningen om barnpornografi kommer därmed att provas noga. Jag vill understryka att regeringen inte utesluter någon åtgärd för att söka stoppa hanteringen av barnpornografi.

Med det jag nu har sagt har jag besvarat alla de frågor som ställts.

Anf. 38 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Den här regeringen talar om ökat skydd för brottsoffer. Men som småbarnsförälder känner jag mig mycket skrämmd av att det tydligen är viktigt att lagstiftningen skyddar pedofiler som finner njutning i att studera tortyr och övergrepp på barn.

I sitt svar säger statsrådet att statsmakterna klart kriminaliserat barnpor-

nografi. Det är ju inte sant! Det kan säkert de representanter från de amerikanska tullmyndigheterna som jag ser sitta på läktaren informera statsrådet närmare om. Datahanteringen ger ju oändliga möjligheter, möjligheter som en kriminalisering av spridningen inte kan komma åt.

Statsrådet säger att detta ärende skall beredas skyndsamt. Såsom ansvarig för grundlagsfrågorna måste väl ändå statsrådet inse att denna skyndsamhet innebär så lång hanterintid som fram till 1998. Det är nämligen först då som vi kan ändra lagstiftningen. Det måste regeringen och Justitiedepartementet varit medvetna om, eftersom departementspromemorian lades fram så sent och eftersom man vid partiledaröverläggningen avstod från att ta upp frågan.

Det är att sänka debatten till en låg nivå när statsrådet i sitt svar räknar upp annat material som det i så fall också skulle krävas kriminalisering av. Är det den ursäkt som regeringen vill ge barnen? Tror ni i regeringen att vetenskapen om att någon glorifierar judedeförföljelserna gör övergreppen mot barn lättare att leva med för den som blivit utsatt för övergrepp?

När vi den 25 maj föregående år diskuterade utlämnandet av barnpornografiska alster vid Stockholms tingsrätt sade statsrådet att hon knappt kunnat föreställa sig att en domstol skall tvingas lämna ut material av den här typen. Det är den verklighet svensk polis lever med i dag. När polisen har undersökt de hemiska filmerna i Norrköping, måste polisen lämna filmerna tillbaka, så att pedofilerna får fortsätta att njuta av den tortyr som visas på dem, om vi inte kriminaliserar detta.

Anf. 39 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Tack för svaret. I november, i god tid före en ordinarie grundlagsändring, frågade jag regeringen om den avsåg att lägga fram förslag om kriminalisering av innehav av barnpornografi. Jag fick svaret att regeringen tycker att det även fortsättningsvis skall vara tillåtet att köpa, hyra, låna, äga och använda barnpornografi av varje slag. I övrigt ville justitieministern, som den gången svarade, avvakta remissvaren på den omtalade promemorian.

Det vore naturligtvis oförskämt av oss att påstå att man inom Justitiedepartementet inte känner till reglerna för grundlagsändring. Givetvis gör man det. Däremot är regeringen snudd på oförskämd mot remissinstanserna när den skickar ut ett sådant här förslag till remissinstanser som kan förväntas inte helt känna till den typen av regler.

Nu kommer svaren in. Remissinstanserna har lagt ner tid och möda på detta. Remissinstanser som känner till mycket om barn, exempelvis Rädde barnen vill kriminalisera innehavet. Det vill också instanser som arbetar med brottsförebyggande åtgärder, exempelvis Rikspolisstyrelsen, och instanser som företräder stora befolkningsgrupper, exempelvis TCO.

Vad skall då regeringen göra åt alla dessa remissvar? Den enda möjligheten som kvarstår till kriminalisering av innehav av barnpornografi före sekelskiftesåret 1999 utgörs av undantagsbestämmelsen i 8 kap. 15 § regeringsformen. Det är en möjlighet som ligger helt utanför regeringens kontroll. Därigenom har regeringen faktiskt uteslutit vissa möjligheter till lagändring,

trots vad som står i svaret. Jag undrar därför: Vad är det regeringen skall göra?

Konstitutionsutskottet kan rädda situationen. Förslagen finns i riksdagen. Det har bl.a. vi som deltar i den här debatten sett till genom att lägga fram sådana motionsförslag – jag tror att det gäller oss samtliga här. Men vad är det regeringen tänker göra i den här frågan?

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Anf. 40 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Fru talman! Uppgivet tvingas jag konstatera att det i sak inte finns någonting som skiljer det här svaret från dem vi har fått tidigare. Min förväntan på svaret i dag var att det skulle innebära någonting positivt, ett fall framåt, så att vi skulle kunna skymta en kriminalisering av innehav av barnpornografi.

I svaret står det: "Ingegerd Sahlströms påstående i hennes fråga, att justitieministern, eller jag, skulle anse att en kriminalisering av barnpornografi inte är nödvändig i Sverige, saknar --- all grund." Jag tycker att jag fortfarande har all anledning att tvivla.

Det har kommit en promemoria där slutsatsen är att en kriminalisering av innehav inte tycks vara nödvändig. Vi vet att Interpols barngrupp vädjar till medlemsländerna att de snabbt skall fatta beslut i den här frågan. Jag tycker precis som tidigare att regeringen saknar kraft när det gäller att ta itu med detta. Nu är det upp till riksdagen, och framför allt konstitutionsutskottet, om vi skall kunna få en någorlunda snabb behandling av den här saken.

Statsrådet avslutar svaret med följande: "Jag vill understryka att regeringen inte uteslutit någon åtgärd för att söka stoppa hanteringen av barnpornografi." Anser inte Reidunn Laurén att en kriminalisering av innehav av barnpornografi är ett sätt att stoppa hanteringen av barnpornografi?

Anf. 41 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Är justitieministern beredd att medverka till att denna fråga löses under våren? Det var min fråga. Med "denna fråga" avses då kriminalisering av barnpornografi. Något klart svar har jag inte fått.

Jag menar att det nu är viktigt vad statsrådet säger. Här finns en chans att ge en klar signal om vad statsrådet har för uppfattning i frågan. Ta chansen och sätt ned foten! Visa den handlingskraften för barnens skull. Det finns en chans att vi här i riksdagen kan ta tag i den här frågan genom att konstitutionsutskottet agerar, men det är också viktigt att statsrådet nu anger sin syn på saken och ger en klar signal.

Svaret inger ett visst hopp. På s. 1 står det att vi "med alla tillgängliga medel skall verka för att all hantering av barnpornografi stoppas." Ett medel är att göra en grundlagsändring. Är statsrådet beredd att medverka till detta? Regeringen hinner kanske inte nu lägga fram ett förslag som träder i kraft redan i vår, men det är viktigt vad statsrådet säger, vilken signal hon ger.

I slutet av svaret säger statsrådet, som tidigare har poängterats: "Jag vill understryka att regeringen inte uteslutit någon åtgärd för att söka stoppa hanteringen av barnpornografi." Jag vill då fråga: Innefattar detta också åtgärden att gå in och ändra i grundlagen? Det finns nu möjlighet att ge ett klart besked om det.

Det fattas ett led i uppbyggnaden av lagstiftningen kring barnpornografi, tycker jag. Det är förbjudet att producera, det är förbjudet att distribuera men det är tillåtet att inneha barnpornografi. Täpp till det sista hålet också!

Anf. 42 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för hennes långa svar på alla dessa frågor, men tyvärr kunde jag inte hitta något riktigt bra svar på min fråga. Jag hade frågat vilka åtgärder utöver ett förbud mot innehav som Justitiedepartementet övervägde. Det enda svar jag kan hitta är att man egentligen inte överväger någonting förrän remissvaren har kommit in men att man inte heller utesluter någonting i avvaktan på remissvaren på promemorian.

Problemet är att promemorian egentligen inte innehåller några andra förslag. Den upptar bara ett resonemang kring ett förbud mot innehav. Just nu pratar nästan alla bara om ett förbud mot innehav av barnpornografi. Förslag om kompletterande åtgärder förs egentligen inte fram till debatt – inriktningen blir väldigt ensidig. Jag tror inte att ett innehavsförbud är tillräckligt för att få stopp på den här hanteringen. De som har ansvaret för att se till att vi verkligen får stopp på hanteringen av barnpornografi måste ju då överväga mycket bredare åtgärder, ta fram olika typer av alternativ.

Om man har en tryckt skrift med barnpornografi gör man sig i ett sådant läge skyldig till ett tryckfrihetsbrott. Har man en TV- eller en videofilm med barnpornografi gör man sig skyldig till ett yttrandefrihetsbrott. Men när det går via data – vad gör man sig skyldig till för brott då? Om det inte är fråga om ett massmedieföretag är det väldigt oklart vad det egentligen ska betraktas som.

Och vad är spridning? Är det spridning när man hela tiden tar fram unika, olika exemplar och sprider, eller när man byter i stället för att sälja, i nätverk, osv.? Tekniken i väldigt vid bemärkelse ändras hela tiden. Jag vill därför återkomma till min fråga: Vilka olika åtgärder som skulle kunna stoppa den här hanteringen överväger Justitiedepartementet?

Anf. 43 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Även jag vill tacka statsrådet Laurén för svaret på min fråga. Min utgångspunkt är densamma som föregående talaresh. Jag skall försöka att inte upprepa den kritik som de redan framfört.

Jag är något förundrad över att statsrådet i svaret säger att regeringen i sin helhet är upprörd över förekomsten av barnpornografi, alltså den mycket speciella form av tortyr som utövas mot barn i filmer eller i datasammanhang. Men om man från regeringens sida nu är så upprörd är det desto märkligare att man inte vill vidta någon åtgärd. Om man inte brydde sig om saken skulle jag kunna förstå att man inte tänker vidta någon åtgärd, men man säger sig ju vilja göra det!

Det har blivit uppenbart, inte bara för oss här i riksdagen utan för en bred allmänhet, att det inte räcker att det är förbjudet att producera, sälja och använda sig av filmer med barnpornografi – även själva innehavet ger rika möjligheter att sprida de här alstren. Jag undrar därför: Hur kan regeringen vara så upprörd och ändå inte vilja göra någonting? Jag upprepar den frågan.

Fru talman! I svaret säger sig statsrådet ha förståelse för kraven från oss

som har ställt de här frågorna att åtgärder skall vidtas skyndsamt. Men den promemoria som kom och den mycket långa remisstiden på den har i sig gjort att det inte har varit möjligt att vidta några åtgärder ännu.

Till slut vill jag, fru talman, bara ta upp frågan om en ändring av grundlagen. Vi vet att det är ett stort steg att ändra en grundlag. Men vad skulle mer kunna motivera en ändring av grundlagen än sådana här brott mot små barn?

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Anf. 44 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Den här diskussionen i riksdagen har ju föranletts framför allt av det stora beslag som gjordes i Norrköping alldeles nyligen.

Regeringen har på olika sätt försökt motverka barnpornografi – dels genom en höjning, som skedde den 1 juli i år, av straffmaximum för barnpornografibrott, dels genom de åtgärder som har föreslagits i den promemoria som nu är ute på remiss. Utgångspunkten för den bedömning som gjordes i promemorian var att just innehav av tryckta skrifter och filmer aldrig tidigare har ansetts vara ett brott, utan man har haft möjlighet att inneha alla typer av tryckta skrifter och filmer utan att detta har varit brottsligt. Detta är en viktig princip i vår tryckfrihets- och yttrandefrihetsrättsliga lagstiftning. Vid den tidpunkt när promemorian färdigställdes gjordes helt enkelt den bedömningen att man utan att göra avkall på tryckfriheten kunde, genom de åtgärder som föreslogs, beivra och motverka barnpornografi. De åtgärderna har ju hittills inte alls hunnit verka, och vi vet inte vilken effekt de kommer att få. Min förhoppning är naturligtvis att de kommer att bli effektiva.

I den härva som senast kommit fram, i samband med Norrköpingsbeslaget, har det framkommit vidrigheter som man tidigare knappast hade kunnat föreställa sig, och det är orsaken till den stora upprördhet som finns i den allmänna debatten i dag och som jag verkligen delar.

Jag menar också att det vore fel av mig att säga att min inställning inte kan ändras. Självklart kan den ändras under intryck både av ståndpunkter och ställningstaganden i den allmänna debatten och av sådant som faktiskt inträffar, alltså hur långt i vidrighet som man kan gå i fråga om barnpornografi. Därför säger jag också i slutet av frågesvaret att vi inte utesluter några åtgärder för att stoppa hanteringen av barnpornografi, och dit hör naturligtvis också att vi kommer att överväga kriminalisering av innehav.

Anf. 45 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Statsrådet säger att man kommer att överväga detta, men hon har inte sagt något om de tidsaspekter som vi har tagit upp. Jag vet inte om man tänker överväga detta fram till 1998, när lagstiftningen närmast kan ändras genom ingripande från regeringen. Förhoppningsvis har vi en annan regering vid det laget.

Jag vill ta upp ett par punkter i svaret som jag tycker är betänkliga. Statsrådet säger bl.a. att en kriminalisering skulle innebära ett förhandsingripande. Före vad? Barnpornografi är inte något som dimper ned från himlen. Måste man inte åtminstone i de flesta fall utgå från att ett innehav måste ha föregåtts av någon form av handling? Jag är medveten om att det i ett sådant här sammanhang kan uppstå svåra gränsdragningsfrågor, men så kan det bli på många håll.

Statsrådet anför i svaret vidare att förändringar inte kan göras utan eftertanke. Men Justitiedepartementet har ju tänkt i ett år. Det är länge sedan som vi blev utlovade denna promemoria. Enligt uppgift skulle underlaget ha förelagat klart redan i maj 1993. Stämmer den uppgiften?

Anf. 46 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Statsrådet säger att detta är viktigt därför att det är en tryckfrihetsfråga och därmed en grundlagsfråga, och det är riktigt. En kriminalisering av innehav skulle innebära att man gör avkall på tryckfriheten. Men barnpornografi är kriminaliserad redan i dag. Vi har alltså redan gjort avkall på tryckfriheten. Det är i dag förbjudet att producera sådana här alster. Man har därmed redan naggat tryckfriheten i kanten. Vad vi nu är ute efter är det sista ledet i processen. Om det inte finns en marknad, blir det naturligtvis också mindre intressant att producera barnpornografi. Resonemanget haltar alltså litet.

Dessutom går det i andra länder att kriminalisera innehav. FN rekommenderar det. Tyskland, Norge, England och stater i USA gör det. Där finns en fri debatt, och det är högt i tak för tryckfriheten, men där kan man klara detta. Det får inte bli så att Sverige, kanske vid sidan om Danmark och något annat land, kommer att utgöra en frizon för denna marknad. Vi måste täppa till marknaden, och det är det som jag vill övertyga statsrådet om.

Anf. 47 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Låt mig inledningsvis tacka för svaret, vilket jag glömde att göra i mitt förra inlägg.

Det var faktiskt inte Norrköpingshärvan som fick mig att ställa min fråga, vilket jag gjorde redan den 17 december, utan anledningen var att det var det datum när det bevisligen hade blivit för sent för regeringen att ta initiativ. Det blir nu så att regeringen måste gå till KU och be det att göra någonting, i stället för tvärtom, och det är litet ovanligt.

Vad som får mig att fundera litet grand över detta är att vi använder vår grundlag för att skydda vuxna i stället för att skydda barn. Vad vi gör är att vi ger oss rätten att ta ifrån barnen ett värdigt liv. Det kan inte vara värdigt när man vet att det efter ett sådant här övergrepp blir tillåtet för någon att, skyddad av grundlag, dag efter dag, vecka efter vecka, i månader och år, iakttas och njutas av övergreppet. Det kan inte, statsrådet, vara den typen av lagstiftning som vi skall skydda.

Anf. 48 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag måste säga att jag blir besviken när Reidunn Laurén nu påstår att den här diskussionen har kommit i gång på grund av Norrköpingshärvan. I över ett år har jag och andra s-kvinnor vid olika tillfällen här i riksdagen ställt frågor om kriminalisering av innehav av barnpornografi. Vi har vid flera tillfällen av Gun Hellsvik fått svaret att det skall komma en promemoria, och hon har enligt mitt sätt att se också låtit påskina att det eventuellt skall komma ett förslag om kriminalisering av innehav.

Jag tycker att statsrådet här försöker att mörklägga den diskussion som har förts under hela förra året. Regeringen har faktiskt haft frågan på sitt

bord under lång tid. Jag kan bara beklaga att det inte har blivit något annat resultat än det hittillsvarande, dvs. egentligen inte något alls.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Anf. 49 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag vill bara fortsätta där Ingegerd Sahlström slutade. Frågan om barnpornografi är på intet sätt ny för riksdagen. Vi har från flera partier tagit upp den under en längre tid och krävt förändringar. Statsrådet säger att hon kan tänka sig att ändra uppfattning på grundval av intryck. Ja, tack och lov för det, men det är mycket sent påtänkt.

Det minsta som man kan begära av regeringen är att den tillstår att man har handlagt denna fråga mycket illa och medvetet har sölat med handläggningen, så att vi nu inte kan få en grundlagsändring utan att riksdagen tar ett initiativ. Det minsta som jag förväntar mig av en regering som säger sig vara mån om rättssäkerheten även för barn i vårt land är att den säger: Vi har bedömt fel. Vi har försinkat handläggningen. Var så god, riksdagen, att ta tag i frågan och gör den nödvändiga lagförändringen så att kriminalisering av innehav av barnpornografi blir möjlig med det snaraste! Vänta inte med den förändringen till 1998!

Anf. 50 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Tiden för inlägg är mycket kort, särskilt för statsrådet som skall svara på alla våra frågor. Jag vill ändå återkomma till följande fråga: Anser statsrådet att de lagregler som nu finns om vad som är barnpornografiskt material, om spridning, distribution, straffsatser osv. är någorlunda tillräckliga? Vad säger polis, åklagare osv. om sina möjligheter att via befintlig lagstiftning komma åt brottslingarna?

Det har under hösten kommit en del tingsrättsdomar som inte är prejudicerande. I dem sägs att det räcker med att man har lagt in uppgifter i databasen eller att man har hållit band tillgängliga för att spridningsrekvisitet skall vara uppfyllt. Detta har dock inte prövats i högre instans. Vilken beredskap har man att göra lagändringar på sådana punkter? Och framför allt: Vad har regeringen på gång när det gäller den nya tekniken, datamediet osv.?

Anf. 51 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Jag vill bara med tanke på den upprördhet som här visas av de socialdemokratiska ledamöterna och Eva Zetterberg, som menar att denna fråga har diskuterats kontinuerligt och har tagits upp i olika sammanhang, påpeka att denna fråga inte togs upp av Socialdemokraterna eller Vänsterpartiet i grundlagsförhandlingarna. Om man då hade haft en annan mening än regeringen, hade det varit ett bra tillfälle att ta upp detta under förhandlingarna.

Som svar på Karin Pilsäters fråga vill jag återigen påpeka att vi självfallet skall inventera alla tillgängliga åtgärder som man kan tänka sig för att komma till rätta med detta. Vi välkomnar naturligtvis också olika förslag i den riktningen.

I fråga om datamedierna har vi redan påbörjat en diskussion inom departementet. Det är inte en helt lätt fråga. Den nya tekniken är många gånger besvärlig ur lagstiftningssynpunkt. Men vi arbetar med detta.

Anf. 52 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Den 25 mars – förra året alltså – debatterade jag frågan om kriminalisering av barnpornografi med en representant för regeringspartierna. Det hänvisades då till justitieutskottets betänkande, som antagits den 11 mars, långt före några andra överläggningar.

I detta betänkande står det: Något ställningstagande för närvarande är enligt utskottets mening inte aktuellt, utan det pågående beredningsarbetet måste avvaktas. Vi sade också vid omröstningen att vi naturligtvis inte skall begära att det sker en omröstning på den här punkten, utan vi ställer upp och väntar.

Det är ytterst märkligt om representanter från vår sida i en grundlagsberedning skall ställas till ansvar för att regeringen efter detta inte redovisar sitt beredningsarbete i god tid. Det centrala för oss är att vi får hantera detta material. Hade vi vetat att det inte skulle läggas fram före den 18 december hade vi självklart agerat på ett annat sätt den 25 mars.

Anf. 53 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag börjar förstå varför den här frågan har bollats fram och tillbaka i regeringen.

I december, alltså före Norrköpingsbeslaget, fick jag svar av justitieministern på en fråga. Sedan har det varit några olika turer om vem som skulle svara den här gången. Det blev biträdande justitieministern. Jag lägger mig i och för sig inte i den arbetsuppdelningen. Hela regeringen står ju bakom regeringspolitiken, inklusive dem som nu vill påskina att de har en annan mening.

Men jag skulle gärna vilja ha svar på, fru talman, om de uppgifter jag har fått är sanna, att det här materialet av en eller annan anledning har blivit liggande färdigt väldigt länge i Justitiedepartementet. Det är också litet konstigt att man har åstadkommit mindre än två sidor i hela den promemoria som behandlar just kriminalisering av barnpornografi.

Slutligen: Vad är det regeringen tänker göra? Vad är det för förslag man tänker lägga fram när remissomgången är färdig? Vad anser man att man har för möjligheter, när nu tiden för grundlagsändring på regeringens initiativ är utgången?

Anf. 54 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Fru talman! Om man inte har tillräckligt med argument kan svaret alltså bli att Socialdemokraterna inte har tagit upp frågan. Nu vågar jag påstå att det för tillfället inte är Socialdemokraterna som tar initiativet i regeringsfrågor, och detta är faktiskt en fråga som har legat på regeringens bord länge.

Jag vet inte hur diskussionerna har gått i regeringen. Men jag har i dag konstaterat att Alf Svensson, som faktiskt är här i kammaren just nu, har sagt att han skall ta itu med den här frågan och tala med både statsrådet Hellsvik och statsrådet Laurén. Det är i och för sig behjärtansvärt, men det hade varit väldigt bra om den här diskussionen hade kommit i gång under förra året. Då hade man verkligen haft tid på sig under ett helt år.

Anf. 55 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Det är synnerligen märkligt att regeringens representant anser att det är oppositionens partiledare som skall se till att regeringen kommer med förslag och tar tag i frågor som man har lovat att ta itu med. Vår representant, Gudrun Schyman, skulle naturligtvis ha gjort det, om hon hade fått klarsignal om att det var vår uppgift att sköta detta.

Men man kan undra, statsrådet Laurén, om nu vi från Socialdemokraterna och vänstern i partiledaröverläggningen har missat att regeringen anser att det här är en sådan viktig fråga, varför tog inte ni upp den då med övriga partiledare? Varför säger ni inte att det här måste tas itu med för att man skall kunna klara en grundlagsändring i god tid.

Till slut, fru talman, är jag självfallet överens med statsrådet Laurén, Karin Pilsäter och andra som säger: Det räcker inte med kriminalisering av innehav för att komma åt alla avarter och den nya tekniken med vars hjälp barnpornografin kan spridas. Men varför kan man inte ta det första steget, att kriminalisera innehav? Det skulle ändå betyda väldigt mycket för att komma åt de värsta avarterna på det här området.

Anf. 56 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag tror säkert att det finns all anledning att i många sammanhang återkomma till den lagreglering och hantering som vi behöver ha kring den nya tekniken. Det gäller inte bara avarter av teknikanvändningen, utan framför allt alla de bra saker som finns på det området.

Jag får tills vidare nöja mig med att regeringen vill inventera alla möjligheter och dessutom tacksamt tar emot förslag från oss andra som jobbar politiskt. Vi får väl se vad det kan leda fram till.

Anf. 57 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Det är inte fruktbart att diskutera över spilld mjölk; vad som har gjorts, inte har gjorts eller vem som skulle ha gjort vad. Nu har vi ett problem på bordet. Det måste lösas. Det finns möjligheter att göra det inom rimlig tid. Men risken är också att vi försitter den chansen, och att vi fördröjer hela beslutet i fyra år. Det tycker jag skulle vara mycket olyckligt.

Frågan är inte ny. Den har debatterats tidigare. Nu är det handling som krävs. Jag har personligen ingått i arbetsgrupper som har jobbat med sådana här frågor. Jag ingår för närvarande i en grupp i Unescorådet som jobbar med våld i massmedierna. Vi känner alla till dessa fakta. Nu är det fråga om vilken grupp vi vill värna mest. Är det den grupp som skall ha "friheten" att titta på detta eller är det barnens frihet att få växa upp och leva ett värdigt liv och slippa bli utsatta för detta? Där har vi en chans att täppa till.

Anf. 58 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Självfallet vill vi värna om barnen. Det är det som har legat bakom ökningen av straffmaximum och de förslag som har tagits fram i den här promemorian.

Vår bedömning var tidigare att vi skulle vidta alla möjliga typer av åtgärder för att motverka barnpornografibrott, men ändå försöka att behålla den

tryckfrihet och yttrandefrihet som vi med sådant eftertryck värnar om i andra sammanhang oinskränkt.

Det som har hänt nu, i synnerhet den senaste tiden, kan göra att man blir tvungen att överväga den här frågan igen på ett annat sätt än vad som har skett i promemorian. Men jag vill också understryka att det här inte är någon lätt avvägning.

Vi har å ena sidan tryckfriheten och yttrandefriheten och å andra sidan frågan om vi nu skall börja kriminalisera innehav. Jag vill understryka att börjar man kriminalisera innehav finns det även andra innehav för vilka det kan framföras mycket goda synpunkter på att även de skall vara kriminaliserade. Vi har t.ex., som jag påpekade, uppvigling, hets mot folkgrupp, olaga våldsskildring osv. Där kan man säkert hitta väl så goda motiv för att kriminalisera ett innehav. Men, som jag sade tidigare, regeringen är öppen i den här frågan. Vi skall ta ställning till de remissyttranden som kommit in, och vi skall försöka göra allt vi kan för att motverka barnpornografi.

Anf. 59 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag tror att vi allihop som deltar i den här debatten kan vara överens om att det här inte är någon enkel materia att handskas med. Jag tror inte heller att någon av oss har haft den utgångspunkten. Det är ett av skälen till att vi har jobbat ganska länge med frågan.

En av de svårigheter som biträdande justitieministern har pekat på är att detta förslag kan komma att väcka krav på andra områden. Nu finns det en sak som är alldeles speciell med barnpornografi. Andra typer av våldsskildringar kan spelas. Men övergrepp mot barn kan man inte spela utan att företa övergreppet mot barnet. Det gör det här till en alldeles speciell fråga, som jag tycker att man verkligen kan se på ett alldeles speciellt sätt.

Jag kan dela Karl-Göran Biörsmarks uppfattning att vi inte behöver gråta så mycket över spilld mjölk. Vi vet att frågan nu är överbollad från det stora Justitiedepartementet till konstitutionsutskottets kansli på tio personer. Som före detta ledamot av konstitutionsutskottet har jag stor tilltro till dem. Men det skulle vara bra och det skulle vara skönt om vi kunde få ett klart uttalande från regeringen att det ändå är regeringens önskan att riksdagen om så bara är möjligt ser till att den här luckan i lagstiftningen täpps till.

Anf. 60 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Statsrådet är bekymrad över de problem som kan uppstå vid gränsdragningen när det gäller andra företeelser som uppvigling, hets mot folkgrupp, förtal och annat. Jag tycker inte att det är svårt. Det finns en klar råkäng när det gäller barnpornografen. Jag tror att det är uppenbart för alla. Man kan se den. Den är tydlig. Därför tror jag inte att man skall behöva tveka att ta det här steget.

Jag upprepar än en gång den sista meningen i svaret. Statsrådet säger där: "Jag vill understryka att regeringen inte utesluter någon åtgärd för att söka stoppa hanteringen av barnpornografi."

Jag väddar till statsrådet att nu ta chansen att arbeta för detta. Det är viktigt vad statsrådet säger, som jag sade i mitt inledningsanförande. Det är viktigt att statsrådet ger rätt signal här och i det fortsatta arbetet de närmaste

månaderna. Då kan regeringen tillsammans med riksdagen lösa det här problemet under våren och få en grundlagsändring.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Anf. 61 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! I andra länder har de kunnat visa hur en kriminalisering av barnpornografi omedelbart har gett ett minskat antal försändelser som har stoppats i tullarna, eftersom man plötsligt blir rädd att inneha detta material. Problemet är ju, som bl.a. statsrådet har påpekat, hur en datahantering kommer att inverka på en framtida lagstiftning.

Även jag vill tacka för den öppning som statsrådet ger. Vi hoppas mycket på den. Därför vill jag också vädja till statsrådet att ta del av de kunskaper som finns hos de amerikanska tullmyndigheterna. De kan säkert komma till godo.

Anf. 62 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Fru talman! Statsrådet ger nya signaler här. Hon ger oss åter ett hopp om att man förhoppningsvis skall komma till en positiv slutsats i den här frågan.

Jag hoppas att man kommer att ta stor hänsyn till de remissvar som kommer in. Jag tror att de kommer att tala för en kriminalisering av innehav av barnpornografi. Men jag skulle faktiskt vilja veta vad det är för tidsplan som gäller nu. När kommer vi att få nästa reaktion från regeringen i den här frågan?

Anf. 63 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Låt mig säga till Ingegerd Sahlström att tidsplanen närmast är den att remisstiden går ut den 31 januari. Sedan kommer regeringen omgående och med största skyndsamhet, som jag sagt, att ta ställning i den här frågan.

Karl-Göran Biörsmark påstod vidare att det finns en klar rågång mellan barnpornografi och övriga tryckfrihetsbrott. Jag är inte så säker på att avgränsningen är så enkel som Karl-Göran Biörsmark säger. Det är en fråga som vi måste gå litet djupare in i.

Beträffande Margareta Israelssons fråga om jag har tagit del av de amerikanska tullmyndigheternas erfarenheter, vill jag säga att jag har gjort det. Jag tycker att de är skrämmande.

Slutligen vill jag säga att regeringen inte lämnar någon åtgärd oprövad i det här hänseendet. Det har jag också sagt tidigare. Vi kommer att noga överväga alla möjligheter att få stopp på barnpornografen.

Anf. 64 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag hade ingen replik tidigare eftersom andra hade ställt de frågor som jag också undrade över. Jag behövde därför inte ställa dem. Men statsrådet svarade inte på frågan om vad som händer när remissvaren på den här promemorian kommer in. Vi hade önskat att detta hade klarats ut på ett mycket tidigare stadium så att regeringen hade kunnat lägga fram ett förslag till grundlagsändring.

Jag undrar alltså vad som händer när dessa svar kommer in och regeringen anser att den här förändringen är nödvändig, men inte själv kan göra den.

Tänker regeringen gå till KU och böna och be att riksdagen tar upp frågan och löser den genom att fatta ett beslut om kriminalisering för att på det viset åstadkomma en grundlagsändring? Är det en tänkbar situation för regeringen? Menar man allvar med att man på alla sätt vill motverka barnpornografen?

Anf. 65 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Jag vill bara återkomma till detta med en klar rågång. Jag har sett ganska mycket i mina dagar. Jag har suttit i Radionämnden och sett en hel del våldsskildringar och tagit del av det materialet. Jag har på ett tidigt stadium fått klart för mig att det går en klar gräns här eftersom barn är inblandade. De är ofta drogade. Det är fråga om tortyr av barn. Jag tycker att den rågången är klar.

Sedan har jag fått detta ytterligare förstärkt när jag har tagit del av det här materialet. Jag vet inte om statsrådet har tagit del av materialet. Om så inte är fallet, tycker jag att statsrådet skall göra det. Då tror jag att statsrådet håller med mig om att det finns en klar rågång mellan denna typ av produktion och annat som vi ser när det gäller diskussionen om tryckfriheten. Jag hoppas att statsrådet har fått litet medskickat från den här debatten och att vi skall lösa detta under våren.

Anf. 66 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Det är min förhoppning att vi skall kunna göra det.

Eva Zetterbergs fråga om regeringens hantering av den här frågan kan jag inte svara på i dag. Vi får avvakta och se vilka ställningstaganden vi kommer att göra med anledning av remissyttrandena. Sedan får vi se vilka åtgärder vi skall vidta.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1993/94:290 om ytterligare medel till stödområden i Kalmar län

Anf. 67 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Agne Hansson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att ytterligare medel för innevarande budgetår omfördelas i samma storleksordning som tidigare till berörda länsstyrelser för att stödområdestillhörigheten för Högsby, Vimmerby, Hultsfreds och Valdemarsviks kommuner skall få full effekt.

Regeringen placerade in de nämnda kommunerna i s.k. tillfälligt stödområde i april i fjol. Samtidigt förstärktes berörda länsstyrelserns anslag till regionala utvecklingsinsatser så att lokaliserings- och utvecklingsbidrag skulle kunna lämnas i dessa områden. Syftet med inplaceringen var att medverka till att vända utvecklingen i ett antal kommuner med omfattande strukturella problem.

Agne Hansson säger i sin fråga att tilldelade medel nu resulterat i att 130 nya jobb skapats i norra Kalmar län. Jag noterar med tillfredsställelse att

inplaceringen av kommunerna i stödområde är på väg att ge resultat. Jag kan för övrigt nämna att bilden är liknande i en del av de övriga kommuner som samtidigt placerades in i tillfälligt stödområde. Såväl Länsstyrelsen i Skaraborgs län som Länsstyrelsen i Västerbottens län har t.ex. begärt extra medel av samma anledning. All erfarenhet visar också att efterfrågan på företagsstöd ökar kraftigt i en konjunkturuppgång.

Regeringen har för detta budgetår 32 miljoner kronor kvar att fördela till länsstyrelserna för regionala utvecklingsinsatser. När dessa medel fördelas kommer behovet av ytterligare medel för företagsinriktade åtgärder att väga tungt. Möjligheten att ta till vara tillväxten i landets olika delar måste utnyttjas.

Anf. 68 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Jag hade naturligtvis helst sett att jag omedelbart hade fått en direkt siffra att gå hem med. Jag uppfattar ändå det här svaret som positivt.

Regeringen kommer att ta hänsyn till företagsinriktade åtgärder. De skall väga tungt vid bedömningen och fördelningen av dessa 32 miljarder. En tillväxt över hela landet kommer också att ligga i botten. Med dessa två kriterier anser jag att jag har mycket starka skäl att tro att ytterligare medel kommer Kalmar län till del.

Jag vill erinra om att stödet redan har gett gott resultat. Det finns fortfarande ansökningar motsvarande ett ganska omfattande belopp, som skall ge ytterligare många nya jobb. Det är fråga om befintliga företag, som ger varaktiga jobb. Det är inte fråga om några rationaliseringsinvesteringar, utan det är framtidsinvesteringar, som lyfter företagen över tröskeln.

Jag vill också erinra om att de här kommunerna har den klart högsta arbetslösheten i hela Kalmar län och att den ligger långt över riksgenomsnittet. Arbetslösheten i Vimmerby ligger t.ex. i dag på 10 %, och i Hultsfred, som är nästa kommun, ligger arbetslösheten på 8,4 %.

Jag vill, fru talman, fråga arbetsmarknadsministern om han ändå inte anser att det här är mycket tungt vägande skäl, som bör uppfylla de krav som arbetsmarknadsministern har ställt upp för nästa fördelning och att jag därmed kan hoppas på att få med mig pengar till Kalmar län.

Anf. 69 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Departementet undersöker just nu läget i samtliga län och framför allt då efterfrågan på näringslivsinriktade medel. Jag har ett antal rapporter som visar att framtidstron ökar högst väsentligt i små och medelstora företag, och detta leder till behov av nyinvesteringar. Det är just detta den samlade regeringspolitiken syftar till. Normalt brukar dessa pengar fördelas nära budgetårsskiftet, men nu finns skäl att fördela pengarna tidigare. Det kan också finnas skäl, det får övervägas i processen, att omfördela medlen så att man bättre kan tillgodose de olika viktiga önskemål som finns.

Jag vill också understryka att ett långsiktigt arbetstillfälle här kostar en statlig insats på 130 000 kr. Dessutom får man, genom investeringsarbetet, arbetstillfällen just nu. Det gör att detta, vid en jämförelse med en hel del andra insatser som görs kortsiktigt, är mycket mycket intressant.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Anf. 70 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag noterar arbetsmarknadsministrerns synpunkter. Detta är i sammanhanget väldigt viktiga faktorer. Just att det här området har förklarats som tillfälligt stödområde har gett effekt. Jag tror att en förklaring till det goda resultatet och att kostnaden inte har varit mycket mer än 100 000 per jobb är att man i de här områdena har en god industritradition, med många små, rikt förgrenade företag. Inom företagen har man också haft planer på att utveckla, men man har naturligtvis varit skrämdd av det regionalpolitiska läget och befunnit sig i en svår konjunktursituation.

Jag vill ändå understryka att regeringens beslut om tillfällig stödområdestillhörighet var positivt. När beslutet fattades hade vi inte någon konjunkturuppgång. Det är också ett skäl som talar för att man bör prioritera ett sådant här område, vilket jag också hoppas att regeringen kommer att göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1993/94:288 om renar utanför renskötselområde

Anf. 71 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! John Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att få en lösning på det långvariga problemet med renar som uppehåller sig utanför renskötselområdet eller på annan mark under den tid renskötelse inte får bedrivas där.

Efter beslut av riksdagen skedde förändringar i rennäringslagen den 1 juli 1993 som gör det lättare att komma till rätta med eventuella strövrensproblem. En ändring i § 71 i lagen innebär att länsstyrelsen vid vite kan förelägga en sameby att föra bort renar som uppehåller sig utanför renskötselområdet. Detsamma gäller på mark inom renskötselområdet under den tid då renskötelse inte är tillåten där.

Den som anser sig lida skada eller olägenhet av någon betydelse kan ansöka hos länsstyrelsen om ett sådant vitesföreläggande. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos kammarrätten.

Ett tjugotal markägare ansökte i somras hos Länsstyrelsen i Västerbottens län om föreläggande att vid vite föra bort strövreningar nedanför odlingsgränsen. Länsstyrelsen ansåg i sitt beslut att det inte fanns tillräckliga skäl för att förelägga någon sameby att föra bort strövreningar. Beslutet överklagades hos kammarrätten, som inte ändrade beslutet.

Jag kan bara konstatera att prövningen har skett i enlighet med rennäringslagens bestämmelser. När det gäller den av John Andersson påtalade renförekomsten i Skellefteområdet har det enligt länsstyrelsen inte funnits någon ansökan om vitesföreläggande.

Det är givetvis nödvändigt att gällande bestämmelser för renskötelsen följs och tillämpas. Det är därför angeläget att samebyarna genomför vårflyttningen så att den sker under tid då lastbilstransport och helikopterdrivning är tillåten. Markägarna får å sin sida acceptera att ett begränsat antal djur blir kvar på vinterbetesmarkerna under sommaren. Blir de kvarlämnade re-

Anf. 72 JOHN ANDERSSON (-):

Fru talman! Jag får tacka jordbruksministern för svaret på den här frågan. Jag är emellertid inte nöjd med svaret, och det är nog inte heller de människor som bor i området. Det finns säkert mer att göra.

Jag tror att det nu är dags att ta frågan på allvar. Tyvärr är nog tålamodet slut hos de människor som bor i området. De står undrande inför om det verkligen är ett rättssamhälle vi lever i, när det tydligen är möjligt att år efter år strunta i alla lagar och regler. Det märkligaste av allt är, att om polisen kontaktas säger man där att man inte kan göra något, och på länsstyrelsen endera kan eller vill man inte vidta några åtgärder. Så här kan det ju inte få fortgå!

Låt mig så något kommentera svaret. Ändringen i rennäringslagen innebär att man skulle använda vite i stället för exempelvis tvångsslakt. Redan när paragrafen ändrades var det många som sade att lagen borde vara tvingande, att det borde stå "skall" i stället för "kan". Nu blir tågordningen densamma som när det var fråga om tvångsslakt. Man gjorde då en ansökan hos länsstyrelsen, länsstyrelsen avslog, och ärendet överklagades till kammarrätten. När sedan kammarrätten behandlade överklagandet var det oktober månad, och då hade renägarna rätt att hålla renarna på området.

När det gäller renförekomsten i Skellefteområdet säger jordbruksministern att det inte har funnits någon ansökan. Men det kanske beror på att länsstyrelsen enligt rennäringsenhetens direktör Lars Göran Brandt saknade maktmedel att köra bort renarna från markerna – 1 500 renar hade släppts ut i anslutning till ett naturreservat.

I slutet av svaret säger jordbruksministern att man måste tolerera att det finns ett antal renar. Självlärt! Men om man i september på ett område nedanför odlingsgränsen observerar 37 000 renar, då är det inte fråga om strövenar.

Anf. 73 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag noterar att John Andersson inte är nöjd med svaret. Jag kan förstå att hans missnöje inte bara beror på svaret i sig utan också på det faktum att ingen av de ganska många ansökningarna om att få bort renar från området har lett till något vitesföreläggande.

Till den änden kan sägas att länsstyrelsen som skäl bl.a. har anfört att det råder förbud mot lastbilstransporter av levande ren från den 1 maj och att helikopterdrivning inte får ske efter den 15 april. Dessutom har det varit dålig tillgång på kontrollslakterier, vilket numera krävs. Det förefaller som om länsstyrelsen har sett det som svårt att genomföra denna åtgärd.

När det gäller renarna på Bjurön är det inte omöjligt att detta område ligger inom ett område där det är sedvanerätt för vinterbete. Att det här troligen är fråga om renar från en sameby i Norrbotten i stället för en i Västerbotten är en annan fråga. Men det gör inte saken vare sig bättre eller sämre om renarna är där felaktigt.

Anf. 74 JOHN ANDERSSON (-):

Fru talman! Det skall i ärlighetens namn sägas att man krånglat till det för rennäringen att försöka göra någonting. Det finns bestämmelser om slakt, transporter och annat. Man hade kanske kunnat åtgärda vissa problem om det hade varit möjligt att t.ex. slakta.

Jag blir litet fundersam att man nu i dessa dagar har fått tillstånd att importera 100 000 ton renkött från Ryssland när samtidigt åtminstone Västerbotten översvämmas av ren. Det måste vara någonting som är galet.

Det måste väl i rimlighetens namn finnas möjligheter att på något vis se till att man i första hand använder de renar som finns här i landet i stället för att importera. Därvidlag har rennäringens företrädare helt rätt när de är mycket kritiska till denna inkonsekvens.

Anf. 75 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! När det gäller importen har jag under viss tid, när frågan har uppkommit, haft samma synpunkt som John Andersson. Man skall inte i onödan importera renkött när det finns renar tillgängliga. Å andra sidan kan inte staten bestämma när renar skall slaktas.

Det har genomförts en viss förändring i bidragssystemet så att bidraget utgår per kilo i stället för som tidigare per styck. Vi ansåg att detta skulle medverka till att skapa en större motivation för att få fram renar som var lämpliga för slakt. Vi vet i dagsläget att det finns rätt mycket mer ren än vad som egentligen är det rimliga och det normala antalet. Det bidrar naturligtvis till att öka dessa problem.

Anf. 76 JOHN ANDERSSON (-):

Fru talman! Rennäringensheten i Västerbottens län tillstår att antalet renar hela tiden har ökat under 70- och 80-talet. Man har inget som helst grepp om hur många renar det finns. Nu uppträder rensvalt och rendöd, och det är ett mycket grymt sätt att reducera antalet renar.

Är jordbruksministern beredd att se över lagstiftningen för att se om man kan finna andra sätt att komma till rätta med problemet? En sak är säker: Nu är tålmodet slut! Man måste göra någonting. Så här kan det inte få fortsätta. Det är helt klart. Jag tror att alla berörda är överens om att situationen är ohållbar.

Anf. 77 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! John Andersson tar här upp frågan om svälten bland renarna under vintern. Det är naturligtvis ett problem inte minst ur djurskyddssynpunkt om många renar svälter ihjäl.

Från rennäringens sida har jag fått framställningar och uppvaktningar om hjälp till stödutfodring, i likhet med tidigare år. Det är en kombination av besvärlig väderlek och övertaliga renar som gör att det blir ett så stort problem.

Lagstiftningen är ganska ny. Men ingenting är beständigt i denna värld. Skulle det visa sig att det blir mycket stora problem finns det självfallet en möjlighet att se över om bestämmelserna är tillräckligt hårda.

Anf. 78 JOHN ANDERSSON (-):

Fru talman! Det senare tackar jag jordbruksministern för. Ingen är betjänt av att människorna i t.ex. detta område tar lagen i egen hand.

Nu tror jag att något måste hända. Det här problemet har växt under tjugo års tid. Nu vill man att någonting görs. Det finns inte någonting som är så farligt som när brott mot lagar, regler och förordningar ständigt görs utan att några åtgärder sätts in.

Anf. 79 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag vill bara tillägga att jag hoppas att det inte skall ske regelrätta brott mot lagstiftningen. Denna situation, vilket John Andersson påpekar, leder till spänningar mellan renägare och ortsbefolkningen. Det är inte bra för vare sig den ena eller den andra parten. I den frågan tror jag att vi har samma uppfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1993/94:300 om användning av s.k. kodressörer

Anf. 80 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Patrik Norinder har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att kodressörer i framtiden skall få nyttjas för att främja en god djurhälsa.

I förarbetena till djurskyddslagen angavs att det kan finnas skäl att mönstra ut vissa tekniska anordningar som anses diskutabla från djurskyddssynpunkt. Som exempel angavs de s.k. kodressörerna.

Enligt 15 § djurskyddsförordningen (1988:539) får elektriska kodressörer inte användas. I djurstall som var i bruk före den 1 juli 1988 fick dock enligt förordningen kodressörer användas till utgången av år 1993.

Regeringen avslag den 2 december 1993 en framställning av Lantbrukarnas riksförbund som rörde kodressörer. Riksförbundet hade hemställt att regeringen skulle ge Statens jordbruksverk i uppdrag att från djurskyddssynpunkt utreda om kodressörer bör användas eller ej. Förbundet hade också hemställt att kodressörer skulle tillåtas i befintliga besättningar i avvaktan på utredningens resultat. Enligt min mening är den tid som generellt har stått till förfogande för avskaffandet av kodressörerna tillräcklig. Jag är mot den bakgrunden inte beredd att föreslå någon förändring av föreskriften om förbud mot användning av elektriska kodressörer.

Anf. 81 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret. Som jordbruksministern förstår är jag mycket missnöjd med det svar jag fått.

Jag förstår inte jordbruksministerns inställning i den här frågan. Nyttan av kodressörer har framgått tydligt. Det har gjorts försök. Jordbruksministern har själv läst om dem. Jag vet att jordbruksministern har fått brev från docent Bo Pehrsson angående dessa försök. Jag har också varit i kontakt med Jordbruksverket. Även där anser man att det finns anledning att till-

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

sätta en arbetsgrupp, men ändå vidhåller jordbruksministern att förbud skall gälla.

Detta blir ett stort problem att hantera. Jag vet inte om jordbruksministern känner till att Bo Pehrson i egenskap av distriktsveterinär har anmält sig själv till Veterinärväsendets ansvarsnämnd. Jag skall läsa upp den anmälan i mitt nästa inlägg. Under tiden kan jordbruksministern begrunda den grafiska framställning av försöken på Skara veterinärinrättning som jag har här, så att jordbruksministern blir litet mer insatt i vad detta innebär.

Jag skulle vilja att jordbruksministern redogör för sakskalet till att inte tillsätta en arbetsgrupp. Jag har begärt att en arbetsgrupp skall tillsättas för att utreda hur man skall kunna använda kodressörer i framtiden. Det anser också Jordbruksverket vara den rätta vägen att gå. Kan vi få några sakskalet till varför man inte skall göra detta?

Anf. 82 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag känner väl till både Bo Pehrsons och andras synpunkter på kodressörernas effekt inte minst på klövröten. Kodressörer användes ursprungligen i kortbås, och det fungerade jämförelsevis väl. Korna behövde egentligen inte komma i kontakt med kodressörerna. När korna behöver längre tid för att äta har man också börjat använda kodressörer i ladugårdar med långbås. Där är de naturligtvis än mer olämpliga, eftersom korna måste flytta sig mycket längre bak när man skall gödsla. Korna måste då få en rejälare kick av dressören.

Patrik Norinder frågade efter den sakliga bakgrunden. Den här frågan diskuterades inför djurskyddslagstiftningen 1988. Man fick en övergångstid på fem år. Under den tiden skulle man anpassa sig till de nya reglerna. Ur djurskyddssynpunkt är det inte lämpligt att djuret skall få en elektrisk stöt varje gång det skall urinera eller när man skall gödsla. Därför är det här förbjudet. Detta är bakgrunden.

Detta påverkar naturligtvis även andra saker. Det förstår jag också. Om man inte har en lämplig ladugård kan det bli effekter på klövhälsan och på renligheten i ladugården. Det finns möjligheter att göra anpassningar. Majoriteten av korna i Sverige kommer inte i kontakt med kodressörer. Det fungerar ändå.

Anf. 83 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! Jordbruksministern försvarar således en lagstiftning som vetenskapligt sett orsakar djur lidande. Det är mycket märkligt att jordbruksministern inte kan tillsätta åtminstone en arbetsgrupp.

Bo Pehrson är docent och har forskat på det här området. Han arbetar även som distriktsveterinär. Han har varit ute på en del gårdar och påpekat att man där bryter mot djurskyddsförordningen. Samtidigt uppmanade han med bestämdhet djurägarna att även fortsättningsvis använda dressörer. Han motiverar det på följande sätt:

"I min veterinära yrkesutövning är det min skyldighet att agera efter vetenskap och beprövad erfarenhet. Vad gäller *vetenskap* har jag efter studier av tillgänglig litteratur funnit att undersökningar av hög vetenskaplig dignitet visar att inte bara djurens renhet utan också deras klövhälsa avsevärt för-

bättras om dressörer användes. Däremot har jag inte funnit några vetenskapliga bevis för att korrekt applicerade dressörer medför några negativa effekter på djurens hälsa.”

Skulle jordbruksministern vilja kommentera detta?

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Anf. 84 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Hälsa och välbefinnande stämmer inte alltid överens. Normalt anser man säkert att om djuren i en produktionsbesättning mår väl ur medicinsk synpunkt och producerar bra så trivs de. Det kan väl tänkas att elektriska stötar som djuret får då och då inte påverkar hälsan men väl välbefinnandet. Det är utgångspunkten i den debatt som har legat bakom det beslut som har fattats av riksdagen om avskaffande av kodressörerna.

Jag har noterat att Patrik Norinders fråga, nu såväl som tidigare, gäller hur man skall nyttja kodressörer för att främja god djurhälsa. Frågan gäller således inte huruvida de skall få användas i framtiden eller inte. Patrik Norinder är, likaväl som en del experter, helt övertygad om sin ståndpunkt. Jag tror att vi måste ha klart för oss att det finns för- och nackdelar med denna tekniska anordning, vilket man sade i förarbetena till djurskyddslagen.

Anf. 85 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! Låt mig få tala om för jordbruksministern vad Bo Pehrson vidare har skrivit: ”Jag kan heller inte finna några säkra bevis för att djuren blir utsatta för betydelsefulla stressmoment av korrekt applicerade dressörer.” Det finns inga vetenskapliga bevis som påvisar detta.

Jag vill åstadkomma att man skall se över den här frågan. Jag tror att man kan använda dressörer i framtiden. Övervakning kan t.ex. ske av distriktsveterinärer. Man kan t.ex. förfara så att djurägarna får dressörer på recept. Det är ett system som distriktsveterinärerna själva vill ha.

Det kommer här att bli fråga om omfattande lagtrots. Distriktsveterinärerna ställer inte upp. De skall se till att djuren har den bästa hälsan. Jag har själv talat med distriktsveterinärerna i mina trakter. De tycker att lagstiftningen är felaktig. Jag vädjar till jordbruksministern att se över frågan så att vi får en bra djurhälsa och så att djurägarna kan sköta sina djur.

Anf. 86 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag vill påpeka att det av lagstiftningen framgår att Jordbruksverket kan ge dispens för kodressörer om det behövs övergångsvis. Detta tillgodoser dock inte Patrik Norinders synpunkter, eftersom han vill ha ett system för långsiktig användning av dressörer. Jag förstår mycket väl skillnaden. Det här är dock den möjlighet som finns i nuläget. Djurägarna kan själva avskaffa dressörerna efter någon tid.

Frågan om receptbeläggning kan jag inte kommentera i dagsläget. Men det är väl litet konstigt att belägga en teknisk anordning av det här slaget med recept.

Anf. 87 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! Det här har ingenting med Patrik Norinders synpunkter att göra. Det är fråga om den forskning som finns. Jordbruksverket och även

jordbruksministern har fått en förfrågan från LRF, från djurägarna. En enig jordbrukarkår och en enig expertis står bakom denna fråga. Jordbruksministern motsätter sig hårdnackat att ens titta på frågan för att se hur man kan handskas med den.

Jag tycker inte att det är försvarligt att agera på det här sättet. Jag kommer att fortsätta att driva den här frågan. Jag vet att många andra också kommer att göra det. Jag förväntar mig att vi får en förändring till stånd så att det blir möjligt med t.ex. övervakning av distriktsveterinärerna. Jag ger mig inte i den här frågan, jordbruksministern. En ändring måste komma till stånd. Vi gör det här för djurens skull och för djurhälsans bästa. Det går inte att försvara ett fortsatt hårdnackat förbud.

Anf. 88 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Det är värt att notera att det, som Patrik Norinder säger, säkert finns många som ställer upp på dessa synpunkter. Samtidigt finns det väldigt många djurägare som inte använder kodressörer. Det går säkert att uppbåda expertis i båda lägren. Den bedömning som har gjorts är en sammanvägning av vetenskapliga och politiska synpunkter när det gäller djurskyddet. Det är detta vi har att rätta oss efter när vi skall tillämpa svensk lagstiftning.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1993/94:285 om zigenarna

Anf. 89 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Lennart Rohdin har frågat mig vad Sverige gör för att medverka till att förhindra att zigenarna blir 90-talets stora flyktingkatastrof i Europa.

Det är ingen tvekan om att 80- och 90-talets omvälvningar i Europa förvärrat förhållandena för en stor grupp zigenare. En betydande andel av Europas asylsökande och flyktingar är av zigeniskt ursprung.

I Europa finns ca 8 miljoner av världens ungefär 11 miljoner zigenare. Siffrorna är av flera skäl mycket osäkra. I de flesta länder är zigenare inte officiellt erkända som etnisk minoritet, därför saknas ofta pålitlig statistik. Mynigheterna vill hålla ner siffrorna, medan zigeniska organisationer tenderar att höja antalet.

Den zigeniska befolkningen i Öst- och Centraleuropa uppgår troligen till ca 7 miljoner. Andra beräkningar anger lägre antal, ända ner till tre och en halv miljon. I alla händelser kan man konstatera att zigenarna är den största minoritetsgruppen i Central- och Östeuropa om man undantar gruppen rysar som lever utanför Rysslands gränser. De största zigeniska folkgrupperna finns i Rumänien och i f.d. detta Jugoslavien, uppåt 2 miljoner i vardera landet.

När friheten kom till det forna östblocket, slapp zigenarna den stalinistiska förföljelsen, men en våg av nationalism och främlingsfientlighet har drabbat folkgruppen. Framför allt har den sociala och ekonomiska situatio-

nen försämrats. Som exempel kan nämnas att barnadödligheten är mycket stor. I Bulgarien dör nära vart fjärde zigeniskt barn före fem års ålder – en barnadödlighet som bara överträffas av u-länder som Angola och Moçambique.

Blir romerna 90-talets stora flyktingkatastrof i Europa? Man måste komma ihåg att zigenarna inte är en enhetlig social och kulturell minoritet. En inte obetydlig grupp är välintegrerad och har god utbildning. Den andra ytterlighetsgruppen är den som lever i yttersta misär. Ingen av dessa två grupper kommer troligen att skapa flyktingströmmar. Den ena är accepterad av majoritetsbefolkningen. Den andra saknar resurser att resa sig.

En mycket liten del av den zigeniska flyktingströmmen har nått Sverige även om det i den stora flyktinggruppen från kriget i f.d. Jugoslavien nu har kommit ett okänt antal zigenare.

Hittills har de stora flyktingströmmarna bland romerna gått från i synnerhet Rumänien till Polen och Tyskland. Många zigenare har också lämnat sina hemtrakter i f.d. Jugoslavien. Inom Ryssland pågår minoritetskonflikter som bl.a. medfört interna flyktingströmmar av zigenare.

Sverige bevakar inom ESK-processen olika minoritetsfrågor. ESK har en särskild minoritetskommissarie som i början av förra året fick uppdraget att göra en studie av zigenarnas situation. Vissa länder ville motsätta sig detta, men Sverige drev på i egenskap av ordförandeland och ansåg att frågan var viktig. Studien genomfördes och en rapport avlämnades i september 1993. I maj 1993 arrangerade ESK ett minoritetsseminarium, och under 1994 planerar man att hålla ett speciellt seminarium i zigeniska frågor.

Den kaotiska flyktingsituationen i Europa har lett till att regeringen fördjupat analysen av minoritets- och migrationsfrågorna. Sveriges beskickningar i aktuella länder anmodades förra året att sända in rapporter om zigenarnas situation. Dessa rapporter visade visserligen en del glädjande fakta, men i stort dominerar beskrivningar av diskriminering, våld och fortsatt misär.

Rapporterna kommer tillsammans med andra analyser att ligga till grund för fortsatt agerande inom ESK, Europarådet och andra forum. Det kan också nämnas att Statens invandrarverk som en följd av flyktingsituationen för närvarande organiserar en ny arbetsgrupp för zigeniska frågor. Invandrarverket hade tidigare en sådan grupp.

Enligt min mening har Sverige goda möjligheter att medverka till direkta eller indirekta insatser för zigenarna i Europa som kan minska behovet av flykt. För det första måste vi verka för en fortsatt europeisk integration. Nationell isolering och söndring kommer ytterligare att försämrat läget för zigenarna, som alltför länge likt judarna fått vara syndabockar för nästan alla problem som följer den sociala och ekonomiska omvandlingen. Europas extrema nationaliströrelser måste därför bekämpas.

För det andra måste vi också fortsätta med våra ansträngningar att få fler länder i Europa att ta ett större ansvar för flyktingar och att förbättra respekten för mänskliga rättigheter. Givetvis skall vi själva föregå med gott exempel. Det är självklart att zigeniska asylsökande, som alla andra, skall få sin sak individuellt prövad.

För det tredje måste analysen av flykting- och minoritetsfrågorna fortsät-

tas inom regeringskansliet. Dit borde bl.a. höra en diskussion av den zigeniska världsunionens begäran 1991 om att zigenarna bör erkännas som en "transnationell etnisk minoritet" och av de zigeniska kulturfrågorna.

En annan viktig åtgärd gäller vårt kollektiva minne, Europas och vår historia. Vi måste förbättra historieundervisningen. Inga unga, ingen generation skall få glömma det fasansfulla som hände i nazismens förintelsläger där främst judarna och zigenarna blev omänsklighetens offer. Europa måste betala en liten del av den skuld det står i till det zigeniska folket.

Anf. 90 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Sedan jag ställde frågan i november har regeringskansliet nu klarat ut vems ansvar det är att svara. Det är kanske symptomatiskt för den generella okunnigheten och för ointresset när det gäller den numerärt och till karaktären allvarligaste minoritetsfrågan i Europa. Man behöver inte resa till Afrika för att studera mänsklig förnedring och misär av yttersta slag.

I ett Europa som skakas av nationalism och nationella motsättningar och också av regelrätta övergrepp kan förstås frågan ställas varför just zigenarna skall uppmärksammas. Svaret är naturligtvis att de skall uppmärksammas på grund av tystnaden. I inget europeiskt land vill man låtsas om problemet.

Det finns kanske dubbelt så många zigenare i Europa som det finns svenskar. Som folkgrupp i Europa är zigenarna alltså en av de större, men de saknar ett eget hemland. De har inte heller begärt det, men i praktiken saknar de en värdig hemvist där de har valt att leva.

Pogromer mot zigenare är en vanlig historisk företeelse i Europa. Under andra världskriget utrotades kanske en halv miljon zigenare. Knappast någon sörjde, vilket också visar sig i det obefintliga intresset av att historiskt klarlägga vad som skedde.

I Jugoslavien var folkmordet mot zigenare systematiskt under andra världskriget. I dagens blodiga strider är zigenare offer oftare än vi tror. Just därför och på grund av deras ohyggliga nutidshistoria är de nu mycket mer vanligt förekommande bland dem som har sökt skydd också i vårt land. De kommer i charterbussar, säger aningslösa politiker utan att inse hur de anspelar på fördomar om zigenarnas traditionella vandringsvanor.

I länder som Rumänien, men också i Slovakien, är zigenarna utsatta för övergrepp, tolererade eller direkt utförda av de styrande. Skulle Rumänien ha invalts i Europarådet om judar, vilket den högste må förbjuda, hade behandlats som dessa zigenare? I otaliga europeiska stater är enskilda övergrepp mot zigenare vardagsnotiser i dag.

Ändå är situationen när det gäller de zigeniska flyktingarna i dag inte tillnärmelsevis den katastrof som vi mycket väl kan ha framför ögonen inom bara några år. Vi känner till vad som är på gång. För en gångs skull har vi möjlighet att vidta kraftfulla förebyggande åtgärder för att stärka skyddet för deras mänskliga rättigheter.

Anf. 91 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag vill säga att det inte har varit på grund av ointresse som Rohdin har fått vänta på svaret på sin fråga. Jag beklagar detta, men jag kan

försäkra att det har lagts ned mycket möda för att vi skulle få fram ett så fullödigt svar som möjligt och för att vi skulle komma fram till vad vi de facto nu kan göra. Det handlar om att arbeta för europeisk integrering. Det handlar om att få andra länder att ta ansvar för flyktingar, naturligtvis också för zigenarna. Det handlar också om att fortsätta med analysen av minoritetsfrågor.

Personligen tror jag att detta i mångt och mycket handlar om att stryka under nödvändigheten av att zigenarna får respekt för och kan samlas runt sin egen zigeniska kultur.

Fru talman! Jag dristar mig faktiskt till att erinra om att jag väckte en motion här i riksdagen 1987 om att Sverige internationellt borde verka för bildandet av ett europeiskt kulturcentrum för den zigeniska kulturen. Den motionen avlogs. Det får man i regel finna sig i när man väcker en motion första gången. Jag är övertygad om att den zigeniska minoriteten kan höja sin självaktning och självtillit med ett livskraftigt språk, stött av kulturella institutioner. Det handlar om böcker, tidningar, andra massmedier och förstås också om undervisning. Det är detta jag tror att vi måste verka för gemensamt.

Anf. 92 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jag tror att statsrådet har en viss förståelse för att jag, trots att jag erkänner att svaret är omfattande och innehåller ett antal uppgifter, ändå tycker att det är ganska allmänt hållet.

De punkter som förs fram i svaret av statsrådet för att lösa zigenarnas problem är ju desamma som gäller för en rad olika områden. Jag vill hävda att problemen för zigenarna i Europa är radikalt annorlunda än generella minoritetsproblem. Zigenarnas problem förnekas nämligen. Man vill inte ta itu med dem.

Som jag sade i mitt första inlägg kan jag inte föreställa mig att ett europeiskt land skulle ha invalts i Europarådet om det hade behandlat andra minoritetsgrupper på det sätt som Rumänien behandlar zigenarna. Det här är ett undantag. Rumänien släpps in ändå.

Jag skulle naturligtvis önska att detta svar, och det arbete som har lagts ned på det, är en början på ett mer kraftfullt agerande från svensk sida. Jag skulle exempelvis gärna vilja höra vad man drar för slutsatser av den rapport som ESK:s högkommissarie och minoritetskommissarie avlämnade i höstas.

Anf. 93 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Låt mig, som jag gjorde i mitt svar, erinra om att det inte var alldeles lätt att i ESK få förståelse för dessa frågor.

Jag tror att Lennart Rohdin och jag är rörande överens om att det finns alltför många regimer – fler än dem som räknades upp – som gärna vill skjuta detta ärende bort från dagordningen. Man har naturligtvis dåligt samvete, och man vet kanske inte riktigt hur det skall hanteras. Det är ett politiskt problem. Man använder zigenarna som syndabockar, och man klarar inte av att ta itu med den problematiken med den opinion som råder i det egna landet.

Jag menar att vi i Europa fortsättningsvis måste klara av att lösa problemen tillsammans. Då är det inte riktigt korrekt att säga att vi på något sätt

skulle vara passiva eller att vi inte gör vad vi kan. Det är klart att man alltid kan göra mer. Det gäller precis alla områden. Jag understryker återigen att jag tror att det just är kulturfrågan som är den viktigaste för att zigenarna skall få självtillit och kunna stärka sin identitet.

Anf. 94 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Som statsrådet säkert har noterat under det gångna året har jag ett intresse för MR-frågor och liknande frågor på många håll både i Europa och i övriga världen. Men jag vill ändå kvarstå vid att jag tror att situationen för zigenarna i Europa är väldigt speciell. Skillnaden är den att det i de flesta andra MR-frågor finns många parter ute i världen som är intresserade av att kritisera de regimer som begår övergrepp. Men när det gäller zigenarna finns det nog inte så många parter över huvud taget som är intresserade av att ta upp deras problem. Ointresset är ungefär detsamma på alla håll.

Jag anser därför att det inte räcker med att föreslå generella åtgärder när det gäller att förbättra situationen i Europa. Här måste talas klarspråk. Det är bråttom, om man skall kunna förhindra att det som nu pågår i Öst- och Centraleuropa leder till en flyktkatastrof för zigenarna. Det problemet löser vi inte med ett kulturcentrum för zigenarna.

Anf. 95 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Det är klart att vi inte löser problemet, men jag tror att vi kommer ett bra stycke på väg, om vi kan få till stånd ett kulturcentrum. Jag skulle gärna se – jag dristar mig att säga det – att det förläggts till Frankrike, eftersom man vid Sorbonneuniversitetet har den största kulturella sakkunskapen på området.

Sedan finns det all anledning att ta upp denna fråga även bilateralt. Jag har här en sammanställning, som jag inte hinner gå igenom. Den visar hur man har behandlat zigenare i land efter land. Jag kan avslutningsvis gott säga att denna fråga från Lennart Rohdin har lett till att vi naturligtvis tvingats gå igenom detta material noggrannare och få det samlat från olika håll på utrikesförvaltningen. Låt oss fortsättningsvis tillsammans och i de bilaterala kontakterna med de länder som det vederbör – det kan vara Slovakien, Rumänien och åtskilliga andra länder inte glömma zigenarna.

Anf. 96 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jag håller med statsrådet om att det är viktigt att vårt engagemang fortsätter. Jag hoppas att min fråga har bidragit till att sätta litet press på det som sker från regeringens sida. Det rör sig alltså inte om en liten perifer minoritet, utan det rör sig om minst tio miljoner människor i Europa – kanske betydligt fler med tanke på ansträngningarna att hålla nere informationen om zigenarna. Visst finns det grupper som är integrerade, men de är små i förhållande till de stora grupperna, som lever på ett sätt som vi inte skulle acceptera för andra minoriteter i Europa. Det är symtomatiskt. Jag kan mycket väl förstå, när statsrådet säger att det inte är så lätt att inom ESK, där man måste ha enighet om vad man vill besluta, komma någon vart

på detta område. Man får inte förtrötts för det. Men invalet av Rumänien i Europarådet accepterade vi själva.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

14 § Svar på fråga 1993/94:302 om Mexico och de mänskliga rättigheterna

Anf. 97 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Eva Zetterberg har frågat mig på vad sätt den svenska regeringen har agerat för att mänskliga rättigheter skall respekteras i Mexico.

De oroligheter som har brutit ut i delstaten Chiapas i Mexico är mycket tragiska, och det är med djupt beklagande som vi tvingas konstatera att konflikten har krävt ett stort antal dödsoffer.

Det finns olika förklaringar till att konflikten har brutit ut just nu, men den grundläggande orsaken till oroligheterna måste tveklöst sökas i de ekonomisk-sociala klyftorna i Chiapas, vilka för övrigt existerar också i andra delar av Mexico. Jag delar Eva Zetterbergs uppfattning i detta avseende.

Militära insatser kommer aldrig att kunna lösa de grundläggande problemen i Chiapas, och det är därför positivt att president Salinas har beslutat om ett ensidigt eldupphör från militärens sida samt tillsatt en kommission för fred och försoning. Också från den s.k. befrielsearméns sida finns ett intresse för samtal och förhandlingar, och man har bl.a. föreslagit biskopen i Chiapas som medlare i konflikten. Samtal mellan biskopen och ordföranden för fredskommissionen har redan ägt rum.

Vi utgår från att den akuta konflikten kommer att kunna biläggas inom en snar framtid. Därefter måste självfallet de problem och missförhållanden som har orsakat oroligheterna uppmärksammas på allvar av den mexikanska regeringen, vilken bär det yttersta ansvaret för problemens existens i såväl Chiapas som i övriga delar av Mexico. Uppgifterna om MR-övergrepp i allmänhet och från militärens sida måste undersökas grundligt och redovisas på ett trovärdigt sätt.

Angående Sveriges insatser kan övergripande nämnas att vi står i kontakt med MR-organisationer i Mexico och att missförhållanden i landet diskuteras löpande med företrädare för den mexikanska regeringen. Sverige har under ett antal år uppmärksammat situationen i Chiapas och situationen för gatubarnen. Vi har under den senaste femårsperioden också gjort särskilda insatser inom dessa områden. Generellt kan slutligen sägas att vi deltar i FN:s allmänna arbete för en förbättrad situation för ursprungsbefolkningar liksom i arbetet för att främja mänskliga rättigheter i stort.

I ett uttalande av utrikesministern den 5 januari har Sverige djupt beklagat oroligheterna i Chiapas samt pekat på vikten av såväl en fredlig lösning av den akuta konflikten som en lösning av de grundläggande sociala problemen i området. Innehållet i uttalandet har också framförts till Mexicos ambassadör i Stockholm, och jag vill gärna ta tillfället i akt att upprepa detta budskap här i kammaren i dag.

Anf. 98 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Svensson för svaret på min fråga. Jag kan inledningsvis konstatera att vi är överens om att det är viktigt att man uppmärksammar när mänskliga rättigheter inte tillgodoses utan djupt kränks, varhelst det än sker i världen. Det är angeläget att vi i detta fall diskuterar situationen i Mexico.

Det är också bra att vi är överens om att det inte bara handlar om en akut konflikt utan gäller grundläggande sociala och ekonomiska orättvisor, där den indianska befolkningen under århundraden har förtryckts. Det handlar snarast om livegenskap eller ett slaförhållande.

Allt vad Alf Svensson säger är gott och väl. Men jag undrar hur den svenska regeringen har framfört sin protest till Mexico. Att man har låtit den mexikanska ambassaden veta det säger inte mig någonting om på vilket sätt man har fört en dialog om detta.

Vårt bistånd till Mexico är inte så särskilt stort. Men det förekommer ju en vapenexport, som Bengt Hurtig i nästa fråga kommer att diskutera med Ulf Dinkelspiel. Jag är mycket intresserad av att höra vad ministern för mänskliga rättigheter har att säga just om vapenexporten till Mexico. Det är en fråga som inte gäller bara en handelsminister.

Planeras det någon ökning av biståndet till organisationer som jobbar med mänskliga rättigheter i Mexico? Jag har inte kunnat tyda mig till det.

Jag skulle slutligen vilja ta upp frågan om medling. Även fredspristagaren Rigoberta Menchu har sagt sig vara villig att medla. Men det har inte tagits till vara av Mexicos regering. Jag undrar om den svenska regeringen på något sätt har uppmärksammat detta eller påverkat saken. Det kunde vara en bra väg.

Anf. 99 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Sverige har under många år uppmärksammat situationen i Chiapas och gjort särskilda insatser för gatubarn i Mexico. När det gäller biståndet kan jag nämna att under perioden 1988–1993 har sammanlagt 29,1 miljoner kronor beviljats för insatser genom såväl UNHCR som svenska enskilda organisationer. Bland dessa skall främst nämnas Diakonia och Rädda Barnen.

I Chiapas har insatserna i huvudsak koncentrerats till de guatemalanska flyktingarna. Sverige har bl.a. givit bidrag till hälsoområdet och till miljöförbättringar samt gjort särskilda insatser för kvinnor och barn, såsom ett organisatoriskt stöd inför repatriering av flyktingar till Guatemala.

Vi har ständigt understrukit att Sverige inom ramen för den s.k. CIREFCA-processen, som är ett centralamerikanskt projekt för att komma till rätta med regionens flyktingproblematik, har fört en kontinuerlig och tidvis mycket intensiv dialog med mexikanska myndigheter för att säkerställa bästa tänkbara förhållanden för flyktingar. Vi har lyft fram att villkoren för flyktingar också måste inbegripa de mexikanska småbönderna, som ju i huvudsak tillhör ursprungsbefolkningen. De lever under liknande förhållanden.

Jag vill också gärna säga till Eva Zetterberg att vi är beredda att överväga ytterligare MR-insatser. Jag kan försäkra att vi kommer att fortsätta att mycket nära följa utvecklingen, inte minst i Chiapas.

Anf. 100 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Det var ett välkommet svar, Alf Svensson, eftersom insatserna när det gäller de guatemalanska flyktingarna i Chiapas är kända. Diakonien och andra organisationer utför ett mycket bra arbete. Däremot känner jag inte till något arbete som syftar till att stödja just de mexikanska småbönderna i detta område. Jag tror att det är viktigt att se på den saken.

Jag menar också att frågan om de mänskliga rättigheterna och de organisationer som arbetar med dessa är mycket väsentlig. Det är mycket tydligt att de mänskliga rättigheterna inte har respekterats i denna konflikt. Det finns rapporter som talar om avrättningar utan rättegång. Det talas om tortyr. Det finns andra rapporter som talar om försvinnanden etc. Det är av största vikt att regeringen fortsätter att bevaka konflikten och eventuellt ger mer bistånd.

Fru talman! Alf Svensson svarade inte på frågan om vapenexporten. Jag tror att det är av stort intresse att få veta hur den som är minister för mänskliga rättigheter ser också på frågan om vapenexport till Mexico.

Anf. 101 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Som Eva Zetterberg vet avhandlas dessa typer av ärenden var för sig. Såvitt jag känner till – det kommer ett fullödigare svar efter mitt – finns det för närvarande inget ärende att behandla eller ta ställning till.

Jag kan rent generellt säga att det naturligtvis alltid råder något av en konflikt i denna typ av frågor. Jag hoppas att min kollega Europaminister Dinkelpiel, som i detta sammanhang kanske inte skulle tituleras Europaminister utan handelsminister, kan verifiera att det för närvarande inte finns något krigsmaterielexportärende i pipelinen, som man brukar säga. Fråga är inte hyperaktuell. Visst kan det ställa till bekymmer rent generellt. Det gör det. Det ställer till svåra bekymmer som vi har att leva med.

Vad gäller MR-frågan i övrigt menar jag att en dialog ständigt måste hållas vid liv också med Mexico.

Anf. 102 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Om det är en dialog som Alf Svensson efterlyser hoppas jag att det också innebär samtal med företrädare för den mexikanska regeringen och inte att man bara skickar diverse uttalanden eller synpunkter utan att föra en direkt diskussion om frågorna.

Fru talman! Jag tror att det har den allra största betydelse att man diskuterar frågan om vapenexport och handelsförbindelser. Det är betydelsefullt att Alf Svensson gör det i regeringen och att han gör det med den kollega som har hand om de frågorna. Bistånd är naturligtvis bra, både för att stärka ett land och nå en god utveckling, men också – som i detta fall – för att visa att vi inte är intresserade av vapenexport till ett land som vänder vapnen mot sin egen befolkning.

Jag uppfattar Alf Svenssons svar som att åtminstone Alf Svensson personligen, om nu inte hela regeringen, ändå är tveksam till att Sverige exporterar vapen till Mexico. Det tycker jag i så fall är ett bra svar.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Anf. 103 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Det finns en lång rad MR-organisationer som vi har kontakt med. Jag kan gärna överlämna hela förteckningen till Eva Zetterberg. Jag bryr mig inte om att läsa upp den. Men det är självklart att vi också har kontakt med regeringens företrädare.

Det skulle icke vara acceptabelt att ha möten eller sammankomster på hög nivå och inte ta upp frågan. Det är så angeläget för regeringen att ta upp just frågor som har med mänskliga fri- och rättigheter att göra att dessa frågor ständigt måste finnas med på agendan.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1993/94:279 om vapenexporten till Mexico

Anf. 104 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Bengt Hurtig har frågat mig om regeringen avser se över vapenexporten till Mexico mot bakgrund av de inre väpnade oroligheter som nu har uppstått.

Som Bengt Hurtig känner till avgörs ärenden rörande export av krigsmateriel från fall till fall. För närvarande finns inget ärende rörande Mexico att behandla. Landet är ingen stor mottagare av krigsmateriel från Sverige. Utförsel har bokförts under endast fem av de senaste 20 åren.

Det finns därför ingen anledning att spekulera i hur en bedömning av Mexico enligt riktlinjerna för krigsmaterielexport skulle se ut i dag. Rent principiellt vill jag emellertid understryka beslutens långsiktiga karaktär på krigsmaterielområdet. Om en förfrågan skulle inkomma i dag, skulle den över huvud taget inte behandlas förrän situationen i landet hunnit klarna.

Anf. 105 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag får tacka för svaret.

I föregående debatt sades det att det skulle komma ett fullödigt svar. Jag tycker kanske inte att det är så fullödigt. Det vore naturligt i dessa sammanhang att tala om vad det är som eventuellt exporteras och i så fall när tillståndet beviljades och för hur lång tid detta tillstånd gäller.

I de riktlinjer som riksdagen har antagit och som gäller från den 1 januari 1993 sägs det att ett meddelat tillstånd till utförsel bör återkallas, förutom vid ovillkorliga exporthinder, om den mottagande staten kommer i väpnad konflikt med annan stat eller får inre väpnade oroligheter.

Om tillståndet existerar och gäller också 1994 skulle det alltså finnas anledning att överväga ett återkallande. Det får vi inget besked om.

Vapenexporten är, som nämnts, liten. De nio första månaderna 1993 exporterades enligt SCB:s statistik ändå för ungefär 2 miljoner kronor till Mexico. Det finns en oro för en ökad vapenexport och en ökad släpphänthet i dessa frågor från regeringens sida hos en opinion i Sverige. Jag hade väntat mig litet mer konkreta besked på denna punkt.

Anf. 106 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Jag tycker att jag gav ett mycket klart besked i frågan om hur regeringen principiellt ser på en händelse av den karaktär som Bengt Hurtig hänvisar till.

Å andra sidan är jag inte beredd att gå in på detaljer rörande tidigare svensk krigsmaterielexport till Mexico. Det gäller i denna fråga som i alla andra frågor som rör krigsmateriel, av skäl som Bengt Hurtig känner till.

Det är alldeles riktigt – jag sade det tidigare – att exporten till Mexico har varit mycket begränsad. Jag kan säga så mycket att tyngdpunkten i den hitillsvarande exporten har legat på marina system, dvs. system som inte har någon som helst relevans för de oroligheter som nu har ägt rum.

Jag kan också säga så mycket som att det naturligtvis tas hänsyn till denna typ av överväganden när det blir fråga om beviljande av utförsel framöver. Likaså har vi att ta hänsyn till om det är fråga om följdleveranser, då vi normalt har anledning att ge tillstånd, eller om det är fråga om export av nya system av ny karaktär.

Jag vet för min del inget ärende som kommer att aktualiseras inom den närmaste tiden. Men om och när ett ärende aktualiseras kommer sådana hänsynstaganden in i bilden.

Anf. 107 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag får tolka svaret som att det inte finns anledning för regeringen att överväga något återkallande av tillstånd för export som eventuellt pågår. Det skulle man kunna göra med hänsyn till de regler som finns.

Denna export ligger inte så väldigt långt tillbaks i tiden. Den skedde under 1993. Enligt den uppgift jag har skulle det också kunna röra sig om ammunition och krut. Sådant kan ju mycket väl ha använts i konflikten.

Statsrådet säger att denna export har liten betydelse. Det som gäller för vår export av krigsmateriel över huvud taget är att den skall ske för att vi skall kunna tillgodose de egna svenska behoven. Om exporten inte har någon stor betydelse ur denna synvinkel skulle det, om det fanns anledning, vara rätt lätt att återkalla ett tillstånd.

Anf. 108 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Om det, som Bengt Hurtig säger, är fråga om ammunition är det med all sannolikhet fråga om en följdleverans. Nu uttalar jag mig än en gång generellt, eftersom jag icke har anledning att gå in i detaljerna vad gäller export till enskilt land.

När det är sagt kan jag också bekräfta att det mig veterligen inte finns något tidigare beslut som är av den karaktären att det finns anledning att ompröva det i ljuset av den nu inträffande händelsen. Om ett nytt ärende aktualiseras – det framgår tydligt av det svar jag har givit – finns det all anledning att vänta med beslut tills situationen har klarnat.

Anf. 109 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Uppenbarligen föreligger en viss oklarhet om huruvida man över huvud taget har övervägt ett återkallande av de tillstånd som nu finns. Det kanske finns anledning att senare återkomma till dessa frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1993/94:305 om EU och den svenska offentlighetsprincipen

Anf. 110 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Ylva Annerstedt har med hänvisning till Sveriges förhandlingar om medlemskap i Europeiska unionen frågat mig i vilken form jag avser att framföra Sveriges krav på skydd för offentlighetsprincipen.

Redan när medlemskapsförhandlingarna inleddes förklarade jag i Sveriges öppningsdeklaration att offentlighetsprincipen är en omistlig del av Sveriges politiska och kulturella arv. Offentlighetsprincipen är fastlagd i svensk grundlag och det finns enligt regeringens mening ingen anledning att förhandla om dess tillämpning i Sverige. Offentlighetsprincipen är kort sagt inte förhandlingsbar.

EU:s medlemsländer har inte någon gemensam syn på frågan om allmänhetens tillgång till myndigheternas handlingar. Reglerna är i stället olika i varje land. I EG-rätten finns det inte heller några generella regler om offentlighet och sekretess i medlemsländerna. Europeiska unionens råd antog emellertid i december nya regler om allmänhetens tillgång till dokument som finns hos kommissionen och rådet. Dessa regler bygger på en grundläggande princip om öppenhet. Denna utveckling, där vår offentlighetsprincip varit en tydlig inspirationskälla, är mycket välkommen.

Att EU nu antagit regler för hur handlingar skall hanteras hos dess institutioner påverkar inte offentlighetsreglerna i Sverige. Det finns därför inte heller nu någon anledning att göra offentlighetsprincipen till en förhandlingsfråga. Vi har dock under hösten diskuterat möjligheterna att i samband med förhandlingarna på ett eller annat sätt dokumentera den svenska offentlighetsprincipen. För hur detta lämpligen kan ske kan utvecklingen i EU ha betydelse.

Diskussionerna med EU går nu vidare. Så snart något ställningstagande finns att redovisa är det givetvis min avsikt att återkomma till riksdagen med närmare information i frågan.

Anf. 111 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet för svaret som egentligen inte ger något svar på frågan utan är en upprepning av vad statsrådet sade förra gången vi hade en diskussion i frågan.

Det är faktiskt ett år sedan statsrådet, vid starten av medlemsförhandlingarna, uttalade att offentlighetsprincipen inte är förhandlingsbar. Kanske var det för ett halvår sedan som beskedet kom att man ändå hade tänkt sig att

på något sätt kodifiera offentlighetsprincipen. Vad jag då ville ha ett närmare besked om var på vilket sätt man avsåg att kodifiera den.

Nu finns uppgifter om att man med EG-kommissionen t.o.m. diskuterar formuleringar för hur kodifieringen skall gå till. Detta är något som inte ens EG-delegationen här i riksdagen har fått någon information om. Är det fråga om en protokollsanteckning? Är det ett uttalande? Är det ett tillägg till protokollet? Eller vilken typ av diskussion är det som ni för med EG-kommissionen?

Det återstår faktiskt bara en och en halv månad tills förhandlingarna skall vara avslutade, enligt den tidtabell som vi hoppas skall hålla. Därför finns det all anledning att redovisa hur långt man har kommit på detta område.

En del av den tveksamhet som finns hos många svenskar är bl.a. grundad på att man tycker att det finns en slutenhet i EG-systemet. Därför är det av allra största betydelse att denna diskussion kommer upp till ytan och att vi får veta på vilket sätt vi kan kodifiera vår offentlighetsprincip. Jag vill därför veta vilka modeller som diskuteras och vilken attityd företrädarna för EU har i de pågående diskussionerna.

Anf. 112 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Jag tror att det helt avgörande för den enskilde svenske medborgaren, och för oss alla, är att offentlighetsprincipen ligger fast. Jag har många gånger, i kammaren och i öppningsdeklarationen den 1 februari, sagt: Detta ligger fast, och vi avser inte att ingå i förhandlingar med EG om detta.

Sedan har vi sagt att vi på ett eller annat sätt vill söka dokumentera detta. Jag kan försäkra Ylva Annerstedt att det inte är något som vi uttalar och sedan lämnar åt slumpen att avgöra hur det skall ske i förhandlingarna. Nej, faktum är att vi har diskuterat den här frågan ganska intensivt, både internt och inom EG.

Då kan man fråga: Varför har ni inte kommit till något resultat? Jo, det beror helt enkelt på att det inte är så lätt att finna en form som å ena sidan tillgodoser vårt önskemål att på ett eller annat sätt dokumentera detta och å andra sidan tillgodoser vad vi menar är ett mycket klart svenskt intresse, nämligen att icke göra detta till en del av förhandlingsresultatet och på så sätt låta frågan om vår egen offentlighetsprincip bli en fråga som EG:s olika organ, ytterst domstolen, skall kunna tolka. Om vi hade gjort det skulle vi ha tagit ett steg tillbaka, och då skulle vi inte minst ha uppgivit kravet på att vår offentlighetsprincip icke är förhandlingsbar. Det är vår uppfattning, och vi avser inte att rucka på den.

Anf. 113 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Det är utmärkt att statsrådet återigen upprepar hur viktig vår offentlighetsprincip är och att vi inte avser att förhandla om den. Jag tror inte heller ett ögonblick att statsrådet handskas lättsinnigt med den här frågan eller på något sätt lämnar den åt slumpen. Men det är oerhört viktigt att vi får reda på vilka modeller för kodifieringen som man diskuterar. Vi har fortfarande inte fått något besked om detta. Det här är en så viktig fråga att vi under tiden måste få en inblick i vilken typ av kodifiering man diskuterar.

Det sägs också i svaret att utvecklingen i EU kan ha betydelse för hur det

Svar på frågor

Svar på frågor

här skall ske. Vad är det för händelseutveckling som kan påverka utformningen av vår kodifiering av offentlighetsprincipen?

Anf. 114 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Jag skall svara på den sista frågan först. Det är alldeles klart att förståelsen för den svenska offentlighetsprincipen ökar. Därmed ökar chanserna för att den skall tillämpas inte bara i Sverige utan också i andra europeiska länder – Danmark har ju någonting som liknar vår offentlighetsprincip, men de flesta andra länder har det inte. Vi skulle helst se att alla EG-organ tillämpade vår offentlighetsprincip. Då skulle en intressekollision över huvud taget aldrig uppstå. Därför driver vi de här frågorna.

Det är från den här synpunkten som vi välkomnar att kommissionen och EG:s organ, sedan frågan senast behandlades i kammaren, har fattat ett beslut som innebär att man har samma utgångspunkt som vi själva, nämligen att dokumenten skall vara öppna.

Anf. 115 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Jag välkomnar också den här utvecklingen i EG, men det är fortfarande oklart på vilket sätt vi skall kunna kodifiera offentlighetsprincipen. Det är oerhört viktigt att vi på olika sätt kan kontrollera hur EG fungerar, hur de viktiga nationella och internationella frågorna hanteras, eftersom vi vill påverka dem. Våra massmedier skall också kunna kontrollera den makt som vi har slagit samman med EU:s maktutövning. Därför är det viktigt att det inte blir något glapp där.

Två danska journalister har gjort en förtjänstfull utredning på detta område. De pekar särskilt på ett avsnitt i detta komplex där man kanske har missat en sak inom EG. Det handlar om skillnaden mellan information på data och på papper. Jag tycker att det är viktigt att statsrådet uppmärksammar det.

Anf. 116 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Jag delar givetvis Ylva Annerstedts uppfattning i fråga om det sistnämnda. Vi försöker att få alla olika aspekter belysta, så att vi kan hantera denna fråga utifrån våra egna intressen och med full kännedom om EG:s regler. Det är en del av arbetet.

Som tillägg till vad jag tidigare sade vill jag säga att vi i vårt öppningsanförande har framfört vår grundläggande inställning i denna fråga. När vi sedan säger att vi vill finna en ytterligare väg att dokumentera detta, betyder det att vi, utöver detta uttalande som är en del av våra förhandlingar med EG, vill hitta en form av protokoll, deklaration eller liknande som slår fast vår uppfattning på denna punkt. Vi har ännu inte, tillsammans med EG, hittat en lämplig form. Jag skall återkomma så snart vi har gjort framsteg på denna punkt.

Anf. 117 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Jag vill göra ett tillägg i frågan om skillnaden mellan information på data och på papper. EG har ett mycket starkt skydd för datauppgifter, som skyddar den personliga integriteten. Det mycket starka skyddet för

personliga uppgifter på data har så att säga spillt över till annan information som ligger på data. Det är då viktigt att uppmärksamma att andra typer av uppgifter som det är av intresse att t.ex. våra massmedier eller vi som medborgare kan kontrollera inte dras med i samma sjok när det gäller skydd för den personliga integriteten.

Det är förhoppningsvis bara en och en halv månad kvar tills vi har avslutat förhandlingarna. Jag hoppas att statsrådet därför accelererar diskussionerna om offentlighetsprincipen och på vilket sätt den skall dokumenteras och återkommer till riksdagen så snart det någonsin är möjligt.

Anf. 118 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Så skall ske.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

På förslag av talmannen beslöt kammaren kl. 16.54 att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

17 § Svar på fråga 1993/94:286 om en samvetsklausul på utbildningsområdet

Anf. 119 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Eva Zetterberg har frågat mig om regeringen kommer att införa en samvetsklausul enligt de intentioner som finns i kommittédirektiven till en särskild utredare.

Vid regeringssammanträde den 22 april 1993 beslutade regeringen på mitt förslag att en särskild utredare skulle tillkallas för att utreda frågan hur studenternas rätt att av religiösa, etiska eller andra skäl vägra delta i vissa utbildningsmoment kan tillgodoses i högskoleförordningen.

Bakgrunden till utredningen är den reform för den högre utbildningen som riksdagen och regeringen beslutat om och som innebär en avsevärd frigörelse av universitet och högskolor från statligt detaljinflytande. Universitetet och högskolorna har numera t.ex. frihet när det gäller att organisera utbildningarna, liksom ett eget ansvar i många frågor som rör studenternas rättigheter och skyldigheter.

Den nya högskolelagen och högskoleförordningen innebär därmed en begränsning av studenternas rätt att överklaga beslut som fattas av universitet eller högskola. I samband med arbetet med den nya förordningen väcktes frågan huruvida överklaganderätten för studenterna var alltför begränsad.

Det man då särskilt avsåg var sådana ärenden som studenterna tidigare kunde överklaga till Universitets- och högskoleämbetet, t.ex. studenters rätt att vägra delta i obligatoriska moment i undervisningen. Skälen till en sådan vägran kunde vara religiösa eller etiska. En vägran innebar då också att studenterna inte blev godkända på utbildningen och alltså inte fick ut sitt examensbevis.

Regeringen bedömde att denna fråga borde ägnas något mer uppmärksamhet än vad som var möjligt att göra när högskoleförordningen skulle fastställas. Därför tillkallade regeringen en särskild utredare som fick till uppgift att utreda frågan om behovet av en särskild s.k. samvetsklausul i högskoleutbildningen. I uppdraget till den särskilda utredaren, hovrättslagmannen Erland Aspelin, ingår att överväga om studenternas rätt att av religiösa, etiska eller andra skäl vägra att delta i vissa obligatoriska moment är tillräckligt tillgodosedd i högskoleförordningen. Därvid skall studenternas rättigheter i detta avseende vägas mot nödvändigheten att studenterna uppfyller målen för den aktuella examen eller mot behoven av viss likformighet i utbildningen som grund för behörighet att utöva ett visst yrke. I detta sammanhang skall utredas om sådana moment bör vara obligatoriska enbart i sådana kurser som hör till en viss befattningsutbildning utanför yrkesexamen. Eventuella konsekvenser för den aktuella yrkesverksamheten, om en samvetsklausul införs, bör redovisas.

Utredaren är ännu inte färdig, men jag räknar med att få utredarens förslag under våren 1994. Eva Zetterbergs fråga är därför för tidigt väckt, och jag kan innan jag inhämtat utredningens förslag därför inte svara på frågan om regeringen avser att införa en samvetsklausul på utbildningsområdet eller inte.

Anf. 120 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret på frågan om den s.k. samvetsklausulen. Jag är glad att vi äntligen får en diskussion i denna fråga till stånd. Frågan kom av olika skäl inte upp under hösten. Däremot är jag naturligtvis inte glad över svaret, därför att jag, liksom en stor del av kvinnorörelsen och många andra som har engagerat sig i frågan om kvinnors hälsa m.m., har oroats mycket av denna utredning. Svaret kan inte på något sätt stilla denna oro.

Herr talman! Anledningen till att jag ställde min fråga medan en utredning pågår är att jag utgår från att en utredning tillsätts i syfte att och med önskemål om att förändra lagstiftning eller klausuler på ett visst sätt. Det är därför som man från regeringens sida har velat utreda denna fråga. Det är inte en fråga i största allmänhet.

Jag skulle vilja, herr talman, fråga utbildningsministern vad det är för obligatoriska moment som skall utredas och som man eventuellt kan slippa genom samvetsklausul. Finns det fler områden än familjeplanering, möjligheten att slippa att lära sig hur en eventuellt nödvändig abort genomförs? Till slut vill jag också fråga utbildningsministern vad regeringens inställning till abort är. Anser utbildningsministern att kunskap om familjeplanering och om hur aborter genomförs är ett väsentligt moment i en utbildning, t.ex. utbildningen till barnmorska eller läkare?

Anf. 121 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Får jag börja med att be Eva Zetterberg om ursäkt för att denna diskussion inte kunde komma till stånd före jul. Det var min kalender som ställde till trassel, inte Eva Zetterbergs.

Jag vill till Eva Zetterberg vidare säga att det är problematiskt att diskutera utredningars resultat medan utredningar pågår. Vet man svaret, finns det nämligen inget skäl att utreda.

Eva Zetterberg tror mig möjligen inte när jag säger att denna utredning har till uppgift, inte att utgå från en förutbestämd ambition, utan att göra precis det jag tycker att utredningar skall göra, nämligen belysa huruvida det finns ett behov av att göra en förändring eller inte.

I sin fråga utgår Eva Zetterberg från att det är någonting som utredningen skall expediera. Så är inte fallet. Utredningens uppgift är att belysa huruvida studenternas rätt i de hänseenden som samvetsklausulen berör allaredan är tillräckligt tillgodosedd i högskoleförordningen eller om man, för att säkra studenters rätt, har anledning att pröva en förändring av lagstiftningen. Vilket resultat utredningen kommer fram till vet jag inte, och jag kan ty åtföljande inte heller svara på frågan vad regeringens slutsats därmed kommer att bli.

Anf. 122 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag har full förståelse för att utbildningsministern inte ännu vet vilket resultat utredningen kommer fram till. Däremot vidhåller jag att man i regel tillsätter en utredning för att belysa ett område för att eventuellt komma fram till ett förslag till förändring. Annars har man ingen anledning att belysa området.

Jag vill upprepa min fråga: Vilka fler obligatoriska moment är det som man genom en samvetsklausul skulle kunna komma ifrån? Det mest uppmärksammade är utan tvivel frågan om undervisning i abortfrågor och familjeplanering. Finns det fler områden vad gäller undantag från högskoleklausulen? När nu utredningen inte är klar, frågar jag vad statsrådets egen uppfattning är på detta område.

Anf. 123 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! I direktiven till utredningen anförts särskilt barnmorskelinjen som ett av de områden som utredaren naturligen bör se på. Jag utgår från att utredaren, med den allmänna inriktning som utredningen har givits, också kommer att titta på andra moment i den mån han finner att dessa innehåller likartade problemställningar som den som aktualiserats inom ramen för familjerelaterad utbildning.

Jag respekterar att Eva Zetterberg vill ha besked av mig om vad jag tycker personligen. Jag tycker emellertid inte att det är korrekt att redovisa personliga uppfattningar, om utgångspunkten är att jag har bett en utredare ta reda på hur sakförhållandet är. Mina eventuella synpunkter, ståndpunkter och uppfattningar kan nämligen komma att påverkas av det faktaunderlag utredaren kommer att förebringa.

Eva Zetterberg säger att förutsättningen för en utredning i regel är att man planerar en förändring. Om Eva Zetterberg läser direktiven noga, ser hon

att utgångspunkten för denna utredning är att ta reda på huruvida en förändring är påkallad eller inte.

Anf. 124 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Det är naturligtvis bra om regeringen är helt öppen för ett ställningstagande. Jag anser inte att det behövdes någon utredning. Någon samvetenskapul på det här området är över huvud taget inte nödvändig. Regeringen har en betydligt mer positiv inställning till att över huvud taget förändra än vad jag och en stor del av Sveriges kvinnor har.

Jag inser att vi inte kommer längre i dag i diskussionen. Utbildningsministern behöver inte vara orolig – jag tänker återkomma när utredningen är klar. Då får vi diskutera vad som händer, för det här är en väldigt viktig fråga vad gäller utbildning till barnmorska och andra sådana utbildningar. Där anser jag att det som gäller abort bör vara en obligatorisk del.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1993/94:306 om Statens person- och adressregisternämnd

Anf. 125 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Mot bakgrund av ett beslut av regeringen att av formella skäl upphäva ett beslut av Statens person- och adressregisternämnd har Margitta Edgren frågat mig om regeringen avser att utfärda nya instruktioner för nämnden.

Nämndens beslut innebar att fyra veckor skulle gå från det att ett dödsfall inträffar tills uppgifter om den avlidne lämnas ut från statens centrala person- och adressregister, SPAR, som nämnden är registeransvarig för. Enligt regeringens uppfattning gick beslutet utöver den rätt till regelgivning som tillerkänts nämnden enligt instruktionen för nämnden, varför regeringen upphävde beslutet.

SPAR skapades bl.a. för att begränsa behovet av andra befolkningsregister. Registret används främst för aktualisering, komplettering och kontroll av uppgifter i andra personregister. Dessutom bedrivs en omfattande försäljning av personuppgifter från SPAR. Kritik har riktats mot denna verksamhet. Det har vidare satts i fråga om SPAR med sitt omfattande innehåll överensstämmer med den syn på integritet som numera råder i samhället. Det kan vidare framstå som tveksamt om det allmänna på det sätt som sker i SPAR skall samla personuppgifter från olika håll enbart för försäljning eller annat tillhandahållande.

Från dessa utgångspunkter ingår frågan om SPAR:s, och därmed även nämndens, framtid i uppdraget till aviseringsutredningen. Utredningen kommer inom kort att avlämna sitt betänkande. Utredningens resultat bör avvaktas innan jag är beredd att föreslå regeringen några åtgärder i den riktning frågeställaren avser.

Anf. 126 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Jag tackar Anne Wibble för svaret. Jag tycker det är bra. Det är mycket upplysande att höra att vi delar uppfattningen att man kan ifrågasätta om SPAR:s rättigheter att sälja uppgifter exempelvis för marknadsföringsändamål överensstämmer med den syn på integritet som råder i dagens samhälle.

Jag förväntar mig att vi när Aviseringsutredningen lämnat sitt betänkande får en bra diskussion och att ett bra beslut fattas. Men om vi bestämmer oss för att denna enda möjlighet skall finnas, nämligen att sälja uppgifter från källor som är godkända av riksdagen, måste det också finnas ett slags styrning av den verksamhet som skall ske, på ett sätt som nämnden nu fungerat för SPAR.

Jag vill peka på att vi – jag sitter med i SPAR-nämnden sedan 1985 – själva ser det som vår uppgift att värna om människors personliga integritet kontra alla de intressen som finns runt omkring i samhället när det gäller att få uppgifter om människor. Om denna möjlighet skall finnas kvar måste man ta uppgiften mycket på allvar när det gäller vem som skall värna om integriteten.

Här föreligger en uppenbar målkonflikt mellan dem som överklagat SPAR-nämndens beslut och SPAR-nämnden. Överklagandetexten tyder på önskemål om att uppgifter ur SPAR lämnas ut utan förbehåll, medan SPAR-nämnden uppfattar sin uppgift så, att en viss begränsning är önskvärd och att en etisk bedömning med en etisk helhetssyn måste göras. Denna målkonflikt har resulterat i *ett* beslut i SPAR och *ett annat* i regeringen.

Anf. 127 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Regeringens beslut att upphäva beslutet i SPAR-nämnden fattades på formella grunder. I sak är det klart befogat att visa respekt både för sorgearbete och för integritet så att det inte störs av bl.a. aggressiv marknadsföring, som anförs i bakgrundsmaterialet. Men effekten av nämndens beslut blev vidare än vad avsikten kanske var. Beslutet fick en karaktär av normgivning och innebär bl.a. konkurrenspåverkan.

Margitta Edgren säger sig inte vara omedveten om att jag för ett antal år sedan har motionerat om SPAR-nämndens avskaffande av just integritetsskäl och dylika skäl. Ett betänkande från Aviseringsutredningen kommer mycket snart, inom några veckor, tror jag. Det leder kanske till att ett förslag läggs fram om att avskaffa SPAR och SPAR-nämnden. Jag tycker att det är rimligt att avvakta tills detta betänkande finns framtaget.

Anf. 128 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Jag kan hålla med Anne Wibble om att det är rimligt. Men jag vill återigen poängtera att man, om man kommer fram till att man skall lägga fram förslag om att avskaffa SPAR, också ordentligt och klart måste uttala att det i Sveriges samhälle över huvud taget inte är tillämpligt att sälja uppgifter ur något slags register, "what so ever". SPAR har ju haft en begränsande effekt, eftersom det bara är ett register, och man har haft ganska bra kontroll över det.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1993/94:275 om legitimation av naprapater

Anf. 129 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Birger Andersson har frågat mig av vilken anledning som propositionen om legitimation av naprapater inte har nått riksdagen under hösten 1993.

Frågan om legitimation för naprapater har beretts samordnat med beredningen av direktiven till en översyn av behörighetsfrågorna inom hälso- och sjukvården och närliggande områden. Regeringen har den 13 januari utfärdat kommittédirektiven.

Frågan om legitimation av naprapater är dessutom nära förknippad med frågan om godkännande av den svenska kiropraktorutbildningen som grund för legitimeringen av kiropraktorer. Socialstyrelsen har i december 1993 inkommit med en utvärdering av den kiropraktikutbildning som bedrivs vid Skandinaviska Chiropraktor Skolan i Stockholm.

Frågan om legitimation för naprapater kan nu beredas färdigt. Enligt gällande propositionsförteckning avser regeringen att den 28 februari i år lämna en proposition i frågan.

Anf. 130 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Denna fråga har varit segsliten. Många motioner har väckts om legitimation av naprapater, och många interpellationer och frågor har ställts under årens lopp. Vi är ett antal ledamöter i denna kammare som ett antal år arbetat för att gruppen naprapater skall få legitimation.

Jag är medveten om att statsrådet har fått ärva denna fråga av den tidigare regeringen. Men jag och många med mig hade hoppats på en snabbare handläggning än vad som hittills varit fallet. Det finns ju, som statsrådet anger i sitt svar, olika orsaker till att handläggningen blivit utdragen.

Naprapaterna genomgår en fyraårig svensk högskoleutbildning, som motsvarar ungefär 160 poäng. Eftersom utbildningen bedrivs i Sverige går kvaliteten på utbildningen lätt att kontrollera och påverka, om man så skulle vilja. Gruppen naprapater har i växande grad vunnit allmänhetens förtroende. Enligt tillgänglig statistik behandlar naprapaterna ungefär 200 000 patienter per år, med totalt ca 1 miljon behandlingar.

Jag ställer denna fråga därför att jag blev mycket förvånad över att propositionen inte kom vid den tidpunkt som den utlovats i den förra propositionsförteckningen. Jag vill därför fråga statsrådet: Finns det risk för ytterligare förseningar?

Anf. 131 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Låt mig nämna – kanske inte för Birger Anderssons räkning, han känner väl ärendet, men för andra – att det finns en hel mängd önskemål om legitimering som framförts till departementet. Att jag har valt att, som jag redovisade för kammaren i höstas vid en frågedebatt, lyfta ut frågan om naprapaternas legitimering för behandling i en separat proposition, i stället för att låta frågan bli föremål för den utredning som kanske åtta, tio eller

tolv andra grupper blir föremål för, borde betraktas som något glädjande för den som är angelägen om detta.

Jag har ambitionen att klara av det arbetet till den 28 februari i år. Jag kan dock inte lämna några garantier för detta, men det är min självklara ambition.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Anf. 132 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ställde min följdfråga om tidsaspekten med anledning av det som statsrådet Bo Könberg sade i juni, nämligen att det skulle komma en proposition om legitimation under hösten. Det gör att man blir litet fundersam. Jag fick inte heller nu hundra procentiga garantier, men jag vädjar till statsrådet att verkligen prioritera denna fråga så att inte ytterligare förseningar uppstår.

Anf. 133 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Vi har ett antal frågor som vilar hos Socialdepartementet. Att i den meningen prioritera frågan så att den kommer överst av alla frågor, exempelvis före pensionsreformer, kan jag inte garantera. Regeringen har dock avsikten att lägga propositionen på riksdagens bord så fort som möjligt. Det är självklart.

Anf. 134 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för det beskedet och hoppas att den uppgift som lämnats i propositionsförteckningen kommer att kunna infrias.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 18.20 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.25 i väntan på att kommunikationsminister Mats Odell skulle infinna sig i kammaren för att lämna svar på frågor.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.24.

20 § Svar på fråga 1993/94:277 om postservicen på landsbygden

Anf. 135 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Birger Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att en god och grundläggande postservice skall kunna upprätthållas på landsbygden.

Frågan har ställts till mig mot bakgrund av att Posten har ett försök med morgontidig utdelning av tidningar och post på tre lantbrevbärlinjer runt

Sala och Västerås. Försöksverksamheten har föregåtts av en marknadsundersökning. Hushållen visade sig då ha en positiv syn på försöket. Mottagarna av brev föredrog att få tidningen på morgonen och breven ett halvt dygn senare. Däremot visade sig företagen vara något mindre positiva.

Försöksverksamheten pågår för att visa om Posten kan tillgodose de önskemål som finns från de boende på landsbygden om att få dagstidningarna på morgonen. Under försökets gång löser Posten de problem som uppstår för bl.a. företagare. Försöket beräknas pågå i sex månader. Därefter skall en utvärdering göras. Utvärdering beräknas ske i april i år.

Posten har ett uppdrag av riksdag och regering att upprätthålla daglig och rikstäckande post- och kassaservice. I sin verksamhet måste Posten givetvis hitta nya lösningar och modeller som tillfredsställer kundernas behov. Jag tycker det är bra att Posten går ut och frågar lokalbefolkningen vilken sorts service man föredrar och att Posten arbetar med lokala lösningar som är anpassade till kundernas behov. Om just försöksverksamheten i Sala och Västerås visar sig vara en bra modell är för tidigt att säga. Jag utgår emellertid från att Posten lyssnar på kundernas och lokalbefolkningens synpunkter i samband med utvärderingen av försöket i Sala och Västerås.

Anf. 136 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

Många företagare som är verksamma på landsbygden är allvarligt oroad för att den här försöksverksamheten skall permanentas. Den innebär att man får posten en dag senare. Tidigare har lantbrevbäraren kommit med posten mitt på dagen. Det här försöket innebär att breven kommer tillsammans med morgontidningen dagen därpå.

För personer som åker iväg till sitt arbete på morgonen har den här förändringen ingen större betydelse. Det framgår också av svaret från kommunikationsministern. Enligt den enkätundersökning man har gjort är det fler som har accepterat den här lösningen än som har motsatt sig den. Det sammanhänger med att antalet företagare längs lantbrevbärarlinjerna tyvärr inte är så särskilt stort.

Här i Sverige har vi ju kunnat lita på att breven i de allra flesta fall kommer fram dagen därpå, nämligen om vi lägger dem på postlådan senast vid en viss tidpunkt på dagen. I litet större orter är det oftast kl. 18 på kvällen; är man ute före kl. 18 vet man att brevet kommer fram dagen därpå. Med den här förändringen blir det en dags försening när det gäller både ankommande och avgående post.

Kommunikationsministern säger att Posten löser de problem som uppstår för bl.a. företagare under försökets gång. Men det beror på en ren tillfällighet, nämligen att lantbrevbäraren kör samma väg hem igen. Det är inte så att man kör dubbelt, utan man löser det tillfälligt genom att lantbrevbäraren skall tillbaka igen. Jag skulle vilja fråga kommunikationsministern: Har kommunikationsministern ingen förståelse alls för den oro som många företagare på landsbygden känner inför den här försämringen?

Anf. 137 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Birger Andersson talade om en försämring. Jag vill påminna om att detta är ett försök som skall utvärderas. Jag tycker att det är för tidigt

att tala om en förbättring eller försämring. Det fina med det här försöket är att de inblandade på lokal nivå får vara med och lägga upp försöket och – det är inte minst viktigt – utvärdera det. Utvärderingen får sedan visa om försöksverksamheten skall permanentas.

Birger Andersson påstod att många var oroad för att verksamheten skulle permanentas. Jag tycker att det är bra att det lokala inflytandet kommer till uttryck vid utvärderingen. Det är det som kommer att avgöra om försöksverksamheten skall permanentas eller inte.

Anf. 138 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag har framför mig en artikel i en av våra lokaltidningar där det står: "Glesbygdsföretagare i kläm när postutdelningen försämras och försenas." Man måste med andra ord skilja mellan den här lantbrevbärlinjen som bedriver företag och dem som är anställda i en större tätort. De senare åker tidigt på morgonen och kommer hem ganska sent på kvällen. Det är stora skillnader i verksamhet.

Här måste man från Postens sida – jag hoppas verkligen att kommunikationsministern är överens med mig om det – försöka se till att inte glesbygdsföretagare och landsbygdsföretagare över huvud taget kommer i kläm. Om man etablerar sig som företagare ute på landsbygden är det väldigt viktigt att man kan räkna med att postservicen där blir i stort sett lika god som den är i tätorterna.

Jag anser för min del att man här måste ta större hänsyn till företagarna än till dem som åker hemifrån tidigt på morgonen och vill läsa sin tidning då. Man har också möjlighet att lyssna på nyhetsutsändningar av olika slag.

Jag tycker att mina synpunkter starkt borde övervägas av kommunikationsministern, och jag hoppas att han tycker att de är rimliga. Företagarna måste särbehandlas i detta sammanhang.

Anf. 139 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Nu vänder sig Birger Andersson till regeringen, till den centrala nivån, men finessen med detta försök är att de lokala invånarna och företagarna skall få tycka till. Vad jag tycker i denna fråga är således denna gång dess bättre inte så intressant.

Om Birger Andersson själv berörs, kommer han på denna väg att få utöva ett inflytande. I övrigt är detta ett exempel på en verklig decentralisering. Jag håller med om att det är en riktig princip som Birger Andersson för fram när han säger att företagen är förutsättningen för en levande glesbygd och att deras ord skall väga mycket tungt i utvärderingen.

Anf. 140 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Vi är överens om att företagarnas synpunkter måste väga mycket tungt. Både kommunikationsministern och jag är för ett differentierat näringsliv även ute på landsbygden. Vi arbetar efter mottot Hela Sverige skall leva. Även om antalet företagare är litet, måste deras ord väga betydligt tyngre än önskemålen från många av de privatpersoner som bor längs lantbrevbärlinjen och sådana som pendlar till tätorten och arbetar där.

Jag kommer att överlämna den nämnda artikeln till kommunikationsmi-

nistern. Jag har talat med en del personer, bl.a. med företrädare för Posten. Att Posten är kreativ har jag ingenting emot – det är tvärtom bara bra – men man bör uppmärksamma dessa frågor på ett tidigt stadium, och man bör inte fatta beslut på grundval av önskemålen från en majoritet som bor längs linjen, t.ex. om att få tidningen på morgonen samtidigt som det accepteras att breven kommer en dag för sent. Vi verkar vara överens om att man måste ta mycket stor hänsyn till företagarna.

Anf. 141 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Låt mig säga att det enligt information som jag har fått finns 106 företag inom detta område. Av dessa är 90 lantbruksföretag, och det finns 10 kontor. De resterande är enmansföretag av olika slag. De 10 kontoren får daglig kassaservice samt får ESS-brev och företagspaket utkörda enligt de tidsgarantier som Posten ger. Frågan är om de extrainsatser som Posten gör är rimliga. Allt detta kommer att vägas in i utvärderingen. Jag tror att Birger Andersson och jag är helt överens, och jag tror också att postregionens ledning har samma uppfattning som vi.

Anf. 142 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill bara göra det tillägget att extraservicen i detta fall är beroende av var lantbrevbäraren bor. Huruvida lantbrevbäraren kör tillbaka efter samma rutt beror alltså på denna speciella omständighet.

Jag är rädd för att företagarna kommer att hamna i kläm, om man inte bevakar och beaktar deras berättigade intressen i sådana här sammanhang. Det blir då negativa förhållanden för företagare som bedriver verksamhet på landsbygden. Jag hoppas att inte bara jag utan också kommunikationsministern vill motverka att så sker.

Anf. 143 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Birger Andersson och jag är helt överens om att vi skall lägga ned all den möda som vi är mäktiga för att göra det möjligt att skapa fler företag och arbetstillfällen också i glesbygd.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1993/94:282 om de nya teletaxorna

Anf. 144 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Sten-Ove Sundström har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att glesbygdskommunerna inte skall missgynnas av det nya systemet för teletaxor.

Genom riksdagens beslut ombildades Televerket till aktiebolaget Telia AB, den 1 juli 1993. Telia AB ansvarar numera självt för prissättningen av sina tjänster, som man upprätthåller i konkurrens med andra operatörer på marknaden. Den ökande konkurrensen gör det nödvändigt för Telia AB att anpassa taxorna till de faktiska kostnaderna.

I samband med bolagiseringen ingicks ett avtal mellan staten och Telia

AB, som bl.a. innebär att ett pristak för Telia AB:s tjänster infördes den 1 juli 1993 att gälla under en treårsperiod. Pristaket rör alla permanenthushåll och företag med direkttelefon. De tjänster som omfattas av pristaket är förutom abonnemangs- och samtalsavgifter även engångsavgifter för abonnemang och flyttningsavgifter. Telia AB har frihet att inom ramen för pristaket självt utforma sin taxestruktur. Anpassningen av teletaxorna förutsätts ske inom ramen för detta pristak.

Jag är medveten om att teletaxorna kommer att innebära att vissa abonnentgrupper kommer att känna sig missgynnade medan andra gynnas. Å andra sidan innebär det nya taxesystemet att abonnenterna själva i ökad utsträckning kan välja hur de vill använda sin telefon. De som sällan använder telefonen kan välja att teckna ett lågförbrukarabonnemang och därmed betala en lägre kvartalsavgift. Vidare innebär systemet att de abonnenter som når ett färre antal telefonnummer inom ramen för när- och regionsamtal betalar en lägre kvartalsavgift än abonnenterna i storstäderna, som når ett stort antal telefonnummer. Det nya taxesystemet innebär flera prissänkningar, t.ex. kan hushållskundernas engångs- och flyttningsavgifter i vissa fall sänkas med upp till 70 %. Flyttningsavgiften inom servicehus och sjukhem slopas, och fjärr- och utrikessamtal sänks med 6 respektive 5 %.

I 2 § telelagen fastslås att enskilda och myndigheter från sina stadigvarande bostäder eller verksamhetsställen skall ha tillgång till en effektiv telekommunikation till lägsta möjliga samhällsekonomiska kostnad. Genom bestämmelserna i den nya telelagen och med beaktande av vad som tidigare har sagts om pristaket tror jag att vi kommer att få ett välfungerande och rättvisande taxesystem.

Det åligger för övrigt Telestyrelsen i dess roll som tillsynsmyndighet inom telekommunikationsområdet att bl.a. följa upp och granska prisutvecklingen.

Anf. 145 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationministern för svaret på min fråga. Det innehöll rätt många uppgifter, men kanske inte så många i anslutning till min konkreta fråga.

Låt mig inte minst med anknytning till den tidigare fråga som kommunikationsministern besvarade säga att det är oerhört viktigt att taxorna för post-service och för teleservice utformas likformigt över hela landet. Det är detta som det konkret handlar om. Det är säkerligen bra för stockholmarna att kunna ringa när- och regionsamtal, men glesbygdslänen drabbas.

Det är i och för sig inte helt oväntat att man när man på detta sätt startar ett nytt bolag struntar i glesbygden. Där finns så få människor, och man är mindre benägen att konkurrera om servicen där. Jag hade därför hoppats att kommunikationsministern i detta fall skulle redovisa hur man skall gå till väga för att hävda glesbygdsmänniskors service på teleområdet när man till fullo skall driva lönsamhetsprincipen. Det är ju egentligen det som det handlar om.

Vi kan här konkret se hur en fattig glesbygdskommun, som de flesta kommuner i Norrlands inland är, kommer att drabbas oerhört hårt. Det är bra för invånarna i Pajala att få en sänkt flyttningsavgift, men de stora avgifter

som man har betalar man för de samtal som man ringer. Hur skall man kunna anpassa samtalen till andra tider än de när länsmyndigheterna i Luleå har sina kontor öppna? De är öppna under den dyraste teletiden. På det sättet blir man straffad i det nya systemet.

Jag tycker att kommunikationsministern skall ta tillfället i akt att förklara hur man skall kunna hävda principen om likställdhet för service över hela landet, framför allt hur det skall ske till en rimlig kostnad både för stockholmaren och för pajalabon. Det är det väsentliga. Annars öppnas det för en våg av orättvisor i samhällsservicen över hela landet. Jag tycker, som sagt, att Mats Odell skall ta chansen att förklara om man över huvud taget skall göra något åt detta eller om marknadskrafterna totalt skall få dominera i den framtida regionalpolitiken.

Anf. 146 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Det fanns ett stort fel i den analys som Sten-Ove Sundström gjorde: Han påstod att Telia struntar i glesbygden. Jag menar att det är precis tvärtom. Det tidigare systemet byggde just på att glesbygden subventionerade storstäderna och att företagen subventionerade hushållen. Det pristak som riksdagen i telelagen har lagt på Telia är en realitet, och det är, som jag sade i mitt svar, inom detta pristak som omstruktureringen av taxorna skall ske.

Jag hoppas att Sten-Ove Sundström och jag kan vara helt överens om att den förra omstruktureringen av taxorna, som genomfördes som ett resultat bl.a. av tidigare överväganden, var betydligt sämre. Man bör också notera att maximavgiften för långväga samtal tidigare var 1 krona och 57 öre per minut medan den avgiften i dag är 1 krona och 37 öre per minut.

Det man kanske skall titta på är de orter som Sten-Ove Sundström tar upp. Priset för ett samtal mellan Pajala och Kiruna har gått upp från 1 kr och 1 öre per minut till 1 kr och 32 öre per minut. Det fanns nämligen en speciell regiontaxa som gjorde att abonnenterna i den här regionen hade ett betydligt lägre pris.

Däremot ringer pajalaborna numera för 14 öre per minut till sina fyra angränsande riktnummerområden, i stället för 56 öre per minut. Detta är, herr talman, en sänkning med 42 öre per minut för samtal i en ganska stor region runt de nämnda orterna.

Anf. 147 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Det viktiga att konstatera är att alla människor, oavsett om de bor i Arjeplog eller i Pajala, avgiftsmässigt naturligtvis vill ha samma servicemöjligheter som stockholmarna har när det gäller att hålla kontakt med sina myndigheter. I Norrbotten, som det glesbygdslän det är, har man dem i de allra flesta fall i Luleå. Då råkar man ut för effekten att samtalen klassas som fjärrsamtal. Det är där den stora prisökningen ligger.

Mats Odell sade något som jag tycker att han bör spinna vidare på. Statsrådet sade: Det här kanske man skall titta på. Vem skall titta på det och hur snabbt kan det ske? Jag tror att om Mats Odell tittar litet på hur det här fungerar, inte bara i Norrbotten och i kommunen Pajala, utan i hela Norr-

lands inland, kommer han att upptäcka att det finns anledning att allvarligt överväga hur man skall göra i framtiden.

Det här är bara ett område vi nu ser en försämring på. Om regeringen och Mats Odell är beredda att agera snabbt tycker jag att Mats Odell skall ta chansen att ge uttryck för det nu. Då finns det förhoppningar om att regeringen kan garantera glesbygdsmänniskans behov av service.

Prot. 1993/94:53

18 januari 1994

Svar på frågor

Anf. 148 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag tycker att inte minst den senaste tidens utveckling verkligen har gett prov på att Telia är ett alltmer kundorienterat företag. Jag tror att Sten-Ove Sundström och jag kan vara överens om att den ökade konkurrensen har haft det goda med sig. Som jag sade i mitt svar är det Telestyrelsen som är tillsynsmyndighet och som skall följa upp och granska prisutvecklingen.

Jag utesluter inte alls att Telia i sitt fortsatta arbete att bli alltmer kund- och marknadsorienterat också kommer att kunna genomföra förändringar av sådant som av kunderna upplevs som orimligt. Det är jag helt övertygad om kommer att ske.

Anf. 149 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! I samband med diskussionen om höjningen och förändringen av systemet har representanter för Telia i tidningsartiklar talat om att man som företag inte kan hålla på med glesbygdspolitik. Om det innebär att man inte kan ta hänsyn till människor som bor i glesbygd när man skapar sådana här system, tycker jag att det finns anledning för Mats Odell och regeringen, som har en klar del i ägaransvaret, att vara beredda att agera på något sätt. Det kan man göra som ägare och som ägarrepresentant. Jag tror att det är viktigt att man gör det så snart som möjligt.

Mats Odell och jag kan diskutera teletaxor hur länge som helst. Men faktum är att det här systemet ger bättre service för stockholmarna och en betydligt försämrad service i glesbygdslänen. Det borde man ta fasta på och inte bara tala allmänt om, som i tidigare frågestunder, hur viktigt det är för servicen och för företagen att man låter utvecklingen gå åt motsatt håll. Min rekommendation till kommunikationsministern måste därför bli att ta en allvarlig funderare och att framför allt inte avvakta för länge. Agera som ägarrepresentant i företaget och se till att glesbygdens folk också kan få en hyfsad service i framtiden.

Anf. 150 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Som jag sade är Telia ett företag som verkligen alltmer visar upp sin kundorientering. Jag är övertygad om att man fortlöpande kommer att se över sin taxestruktur och, om det finns delar i denna taxestruktur som upplevs som olämpliga, också rätta till dem.

Anf. 151 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Det är helt klart att glesbygdsbefolkningen upplever det här som en stor orättvisa. Jag tror inte att man enbart kan hoppas och tro att det här företaget skall göra någonting automatiskt, utan det krävs att ägaren

agerar. Det är en skyldighet som jag tycker att ägaren har i det här fallet, eftersom man har uttalat hur viktigt det är med regionalpolitik och service åt glesbygden.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1993/94:289 om biljettpriset på flyglinjen Visby–Arlanda

Anf. 152 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Gunhild Bolander har frågat mig vilka åtgärder som regeringen är beredd att vidta för att riksdagens trafikpolitiska målsättning om samhällets ansvar för bl.a. tillgänglighet och regional balans skall kunna vidmakthållas. Frågan ställs mot bakgrund av den prisökning som SAS aviserat på flyglinjen Visby–Arlanda.

Det är riktigt att samhället har ett ansvar för att tillgodose ett grundläggande trafikutbud i landets olika delar. Regeringen följer därför kontinuerligt utvecklingen. Detta gäller inte minst Gotland, som ju av geografiska skäl intar en särställning. Staten subventionerar sedan flera år färjetrafiken till och från Gotland med stora belopp. För budgetåret 1994/95 har regeringen föreslagit riksdagen ett anslag på 175 miljoner kronor för detta ändamål. Det kan noteras att dessa insatser inneburit att biljettpriserna på färjetrafiken har kunnat sänkas med ca 30 % sedan år 1991. Regeringen har vidare tillsatt en särskild parlamentarisk utredning som skall lägga fram förslag om framtida former för denna trafik.

När det gäller flygtrafiken till Gotland måste jag nu liksom vid flera andra tillfällen påminna om att luftfartsmarknaden i Sverige är avreglerad. Det innebär bl.a. att flygbolagen sätter sina egna priser i syfte, som man får anta, att uppnå långsiktig lönsamhet och en gynnsam trafikutveckling. Om det nu är så att ett flygbolag på marknaden skulle ägna sig åt överprissättning skapas förutsättningar för andra flygbolag att starta konkurrerande trafik till lägre priser. Erfarenheterna från andra sektorer som avreglerats tyder på en viss inledande turbulens innan serviceutbud och priser stabiliserar sig, vanligen på en nivå som ger lika bra eller bättre serviceutbud och lägre pris än tidigare. Enligt min mening finns det därför inte nu anledning att ingripa i den avreglerade flygmarknaden.

Anf. 153 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Tack för svaret. Jag inser naturligtvis att avregleringen av flyget möjliggör effekter av det slag vi nu bevittnar. Från gotländsk sida varnade vi också för den här utvecklingen. Det kanske inte passar riktigt all verksamhet att bli konkurrensutsatt.

SAS nya priskoncept, som trädde i kraft i går, innehåller för Visbylinjens del en höjning med 500 kr för en normalpriselbiljett, eller närmare 30 % höjning. Visbylinjen har gått med kraftigt underskott. Det skall bolaget nu kompensera sig för. Risken för att man kompenserar sig bort från den här linjen är ganska stor. Det är kanske det man vill.

Som bekant har vi ett enda alternativ till flyget, nämligen färjetrafiken. Därför har vi en större andel privatresenärer, ungefär 66 %. Resten är affärsresenärer. På andra linjer är det tvärtom, man har en högre andel affärsfolk. Då är det naturligt att man använder andra kommunikationsmedel. Då gör man privatresor med bil, buss eller tåg.

Att den här åtgärden får kraftigt negativa effekter för näringslivet på Gotland är alldeles uppenbart. Det har redovisats i pressen den gångna veckan. Många talar om att smärtgränsen är nådd. För vårt största företag, Ericsson, betyder detta en halv miljon i ökade kostnader. Många menar att detta är ett dräpslag för det gotländska näringslivet.

I hela den stora infrastruktursatsning som regeringen har arbetat fram vad gäller järnvägstrafiken i hela landet så fick naturligtvis inte Gotland en enda krona. Jag vet att vi har transportstöd till färjetrafiken med 175 miljoner i årets budget, men vi har ingenting till flygtrafiken, som egentligen är vårt X 2 000. Det är därför som jag ställt frågan om statsrådet delar trafikutskottets uppfattning om målsättningarna.

Min fråga är: Kan den nu sittande Färjetrafikkommittén i sina direktiv också få ta in flygtrafiken för att nå en mer långsiktig lösning?

Anf. 154 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Gunhild Bolander anser inte att all verksamhet passar för konkurrens. Låt mig lite översiktligt få säga att på den amerikanska flygmarknaden, som har varit avreglerad under ett stort antal år, kostar en passagerarkilometer ungefär 50 % av vad en passagerarkilometer kostar i Europa. Jag tror rent generellt att en sänkning av kostnadsnivån för att flyga, även till Gotland, gynnas av den här utvecklingen. Jag är övertygad om att Gunhild Bolander och jag i princip har samma inställning i den frågan.

Sedan är ju Gotlands situation mycket speciell. Det är vi medvetna om. Därför är jag mycket glad över att den stora utredningen arbetar. Den har ju ett mycket vidare direktiv. Den skall titta på en hel del olika aspekter på trafiken till och från Gotland.

När Gunhild Bolander drar in infrastrukturinvesteringar i detta finns det anledning att peka på att Gotland har fått ganska mycket pengar till upprustning av sitt vägnät. Det hjälper naturligtvis inte när man skall ta sig till fastlandet. Det inser vi båda.

Normalpriset är indelat i tre olika segment numera. Det är en del av omläggningen. Det finns ett normalpris som ligger på ungefär 2 400 kr, ett affärspris på 2 160 kr och ett budgetpris på 1 600 kr. För den mycket stora gruppen privatresenärer finns ju det s.k. jackpot-priset som ligger på 800 kr tur och retur. Möjligheterna att flyga betydligt billigare än fullprispiljetten är mycket goda. Detta gäller också vid en jämförelse med flygplatserna i t.ex. Kalmar och Växjö. Där ligger alltså Visby lägre.

Anf. 155 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Jag fick ändå inget svar på exakt den fråga jag ställde om Färjetrafikkommitténs arbete. Det står ju i direktiven att den skall lämna förslag till en långsiktig lösning av färjetrafiken till och från Gotland.

Utredningen besökte ju faktiskt Gotland i veckan som gick. Man noterade

naturligtvis den här chockhöjningen på flyget. Inom utredningen är man nu beredd att ta in flygförbindelserna också, för att få en helhetsbild av kommunikationerna. Lars Svensk, som är ordförande, har uttalat det i en tidningsintervju. Då undrar jag om statsrådet är beredd att ge tilläggsdirektiv till utredningen eller på annat sätt sanktionera att utredningen även tar upp flygproblemen.

Anf. 156 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Som Gunhild Bolander mycket väl vet är det inte jag som ger direktiv. Det är regeringen som helhet som gör det. Utan att avslöja för mycket vill jag säga att redan de direktiv som nu gäller var föremål för en hel del diskussioner inom regeringen. Jag kan inte utlova att regeringen skall fatta ett sådant beslut, men jag är beredd att titta på det och diskutera frågan inom regeringen.

Anf. 157 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Jag tackar för det. Avslutningsvis vill jag påtala det som står i årets budgetproposition på s. 86 i bil. 7, nämligen att staten bör ha ett fortsatt ansvar för regionalpolitiskt viktig flygtrafik. Jag skulle vilja veta vad statsrådet lägger in i skrivningen om det fortsatta statliga ansvaret.

Anf. 158 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! I årets bil. 7 från Kommunikationsdepartementet finns något som jag är mycket stolt över att lyfta fram, nämligen att vi i praktiken genomför en fördubbling av satsningen på de kommunala flygplatserna. Det gäller de trafiksvaga flygplatserna i framför allt skogslänen. Det handlar också om ett antal andra kommunala flygplatser som på det här sättet kommer in i ett resultatutjämnningssystem.

Bekymret, om jag får använda det uttrycket, i det här sammanhanget är att Visby inte är en trafiksvag flygplats. Det är en av de flygplatser som har ett mycket stort passagerarunderlag med över 300 000 årspassagerare. Det gör att lösningarna måste ligga på en annan nivå än att satsa pengar direkt på flygplatsen. Eftersom Visby kommun inte har några kostnader i samband med detta är inte den lösningen öppen här.

Anf. 159 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Jag får väl återkomma i ett annat sammanhang. Jag är inte riktigt nöjd med det svar som jag har fått här. Jag förutsätter ändå att Färjetrafikutredningen även kommer att hantera de här problemen. Då kanske vi så småningom når en lösning som vi båda kan vara nöjda med, och även gotlänningarna.

Anf. 160 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Huvudalternativet här är att de flygbolag som i dag är intresserade av att ta upp konkurrensen med SAS studerar om priset är så pass högt att det ger utrymme för en annan operatör att gå in med ett lägre pris. Det är vad regeringen och riksdagen har lagt fram som huvudalternativ.

I dag handlar vi bara upp flygtrafik på en destination, och det är sträckan

mellan Umeå och Östersund. Det sker på grund av att Jämtlands län flyttade över sin sjukvårdsorganisation till Umeå från Uppsala, som ligger vid Arlanda.

I dag finns alltså inga resurser avsatta för och ingen ambition att handla upp flygtrafik på andra destinationer än de destinationer i inre Norrland som kan bli aktuella.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

23 § Svar på fråga 1993/94:291 om det europeiska larmnumret

Anf. 161 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Barbro Westerholm har frågat mig hur regeringen avser att garantera anonymiteten hos dem som ringer jourhavande präst efter införandet av det europeiska larmnumret.

EG:s råd har beslutat att införa telefonnummer 112 som nödnummer för samtliga EG-länder. Genom EES-avtalet förbinder sig även EFTA-länderna att införa samma nödnummer. I Sverige beräknas numret vara infört senast vid utgången av år 1996. 112 är främst avsett att användas i akuta nödsituationer och torde i första hand komma att användas för alarmering av polis, brandkår och ambulans. Rådsbeslutet berör inte möjligheten att identifiera det uppringande numret.

Automatisk nummerpresentation innebär att den som blir uppringd på en telefon som är utrustad med en s.k. display i vissa fall kan se från vilken telefon den uppringande ringer. För att tjänsten skall fungera krävs att både den uppringande och den som blir uppringd är ansluten till AXE eftersom möjligheten att identifiera det uppringande numret är tekniskt förknippad med digital överföringsteknik. I EG:s regelverk finns tjänsten nämnd i rättsakter angående s.k. ISDN-teknik (Integrated Services Digital Network). Rådet har rekommenderat nummerpresentation som en tjänst som bör finnas, men har samtidigt rekommenderat att det skall finnas möjlighet att begränsa presentationen. Begränsningen innebär att det finns möjlighet för den som inte vill få sitt telefonnummer presenterat på mottagarens display-telefon att förhindra detta.

Inom EG arbetar man med frågan om begränsning av nummerpresentation. Frågan berörs också i ett utkast till rekommendation om skydd för personuppgifter inom telekommunikationsområdet från Europarådet. Regeringen kommer givetvis att verka för att Sverige följer de internationella överenskommelserna på området. Bl.a. kommer Telestyrelsen i samband med sin prövning av teletillstånd att undersöka hur bestämmelser skall utformas beträffande begränsningar av nummerpresentation.

När det gäller frågan om inspelning av larmsamtal har regeringen år 1981 meddelat särskilt tillstånd till SOS Alarmering AB. Enligt vad jag erfarit av SOS Alarmering spelas endast nödanrop in, vilket innebär att en inspelning avbryts innan den uppringande kopplas över till t.ex. jourhavande präst. Någon inspelning av dessa samtal sker således inte.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att de svenska SOS-operatörerna

Svar på frågor

är bundna av tystnadsplikt genom lagen om verksamhet hos vissa regionala alarmeringscentraler (SFS 2982:1104).

Anf. 162 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Låt mig tacka statsrådet för svaret på en fråga vi har diskuterat tidigare. Det handlar egentligen om två problem. Det ena är när man akut behöver larma polis eller brandkår. Där ser jag inget problem med att den uppringandes nummer kommer upp på displayen. Det är snarast en fördel. Då vet man säkert i vilket område som något har inträffat.

Det andra problemet är när människor råkar i kris och söker jourhavande präst eller kurator för ett mycket integritetskänsligt samtal som de vill föra anonymt. Egentligen är det litet tokigt att vi har samma nummer för dessa två olika situationer. De som söker jourhavande präst osv. tänker knappast ut i förväg att de skall avstå från tjänsten att få upp sitt nummer på displayen. Jag tror inte att man planerar sitt liv så.

Det är ju rimligt i så fall att de som utreder dessa frågor uppmärksammas på problemet och på att det egentligen borde vara två olika nummerserier.

Hur ser statsrådet på möjligheten att sära de här två frågorna från varandra?

Anf. 163 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Den möjligheten är naturligtvis väldigt god. Ett alternativ som har diskuterats är att numret 112 reserveras för akuta nödsituationer, såsom polis, brandkår och ambulans, medan 90 000-numret behålls för den typ av tjänster som Barbro Westerholm talar om. Detta är en fråga som naturligtvis kommer att avgöras i en dialog med dem som arbetar inom den här sektorn.

Möjligheten att slippa få sitt nummer visat är något som inte bara gäller sådana här situationer utan över huvud taget när man ringer upp en annan abonnent, någon myndighet eller liknande. Den här möjligheten har funnits, men Telia har ända sedan förra våren skjutit upp introduktionen, eftersom man inte tekniskt har kunnat lösa problemet med att ge abonnenterna rätt att begränsa presentationen. Det är inte fullt klart när de här problemen kommer att vara helt lösta.

Jag vill ändå som ett svar på den delen av Barbro Westerholms fråga säga att det är fullt möjligt att göra en uppdelning. Det handlar om att hitta ett nummer som är så känt att människor automatiskt kommer att tänka på det eller har det lätt tillgängligt. Utan tvivel är det gamla 90 000-numret i alla fall i vårt land ett sådant nummer.

Anf. 164 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag hoppas då att en sådan här fråga, som kan tyckas liten och udda och som drabbar en liten grupp människor som har problem av en sort som beslutsfattare sällan kommer i närheten av, ändå får en hög prioritet i förhandlingarna inom EG, Telestyrelsen, osv. Beslutsfattare är ju som regel väldigt friska och hamnar sällan själva i krissituationer. Kanske har de därför svårt att känna inkännande empati med människor i en sådan här situation.

Jag hoppas alltså att den här debatten och den vi hade tidigare lyfter upp

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

24 § Svar på fråga 1993/94:301 om avbrott i teleförbindelserna

Anf. 165 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Bengt Hurtig har frågat mig om jag avser att ta några initiativ med anledning av långa avbrott av teleförbindelserna på en del håll på landsbygden.

Längre teleavbrott av den omfattning som Bengt Hurtig redovisat är inte kända, enligt vad jag har erfarit av Telia AB. Ett antal mindre teleavbrott kan naturligtvis ha förekommit i samband med kraftigt snöoväder, men dessa har i så fall åtgärdats skyndsamt. Det åligger Telestyrelsen såsom tillsynsmyndighet att kontrollera teleoperatörerna och vidta åtgärder i fall där så krävs.

Telestyrelsens uppgift är att bevaka att de telepolitiska målen uppfylls. Detta innebär bl.a. att Telestyrelsen, genom utformande av tillstånd med samtliga operatörer, skall se till att alla från sin stadigvarande bostad eller sitt fasta verksamhetsställe skall ges möjlighet att utnyttja telefonitjänster samt att en fullgod service och kvalitet upprätthålls.

Anf. 166 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Jag tycker kanske att det är litet märkligt att man inte på Telia AB läser tidningar och informerar sig om vad som händer. Sådana här rapporter har ju förekommit i pressen i glesbygden.

Jag har ett exempel på en sådan rapport med mig. Det är där ett par som klagar på att en hel by har väntat på telefonförbindelser i 16 dagar, alltså två veckor och två dagar. Man kan ju tycka att någon från Telia i ett sådant här läge skulle kunna åka till byn med en yupprienalle, en mobiltelefon. Detta har man tydligen gjort, men mobiltelefonen var beroende av ström, en ackumulator, och det gjorde att man inte kunde använda den, eftersom man också hade strömbavbrott. Dessutom hade man i byn inte kunnat ringa och klaga på att strömmen försvann, eftersom telefonen inte fungerade.

Det här är ju inte de enda problem som uppstår, utan också i samband med sjukdom, brand och liknande har teleförbindelserna varit en förutsättning för att man skall kunna lösa problemen.

Jag tycker därför att det är bra att kommunikationsministern har tagit kontakt med Telia. Men sådant här har faktiskt förekommit, och Telias folk säger själva att man inte har haft råd och tid att ersätta blank trådförbindelse med kabel eller att bygga ut radiolänkförbindelser i den utsträckning som skulle ha behövts för att lösa de här problemen. Jag tycker att det vore lämpligt att kommunikationsministern tog kontakt en gång till och påpekade att det trots allt har rapporterats i medierna om de här fallen som Telia AB inte känner till.

Anf. 167 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Det här är ett exempel på hur sårbart vårt samhälle är. Jag tror att de problem som har förekommit med strömförsörjningen har varit större än de problem som har förekommit på telesidan. Det beror bl.a. på att kabel undan för undan grävs ner och på så vis görs mindre känslig för vädrets makter. Det här gäller beslut om investeringar som fattas på regional nivå, och man för där en dialog med användare för att få reda på hur stora behoven är att förbättra säkerheten bl.a. i just detta avseende.

Jag beklagar att man inte hade de här uppgifterna på Telia, men jag är mycket tacksam om jag kan få dem av Bengt Hurtig, så att jag kan vidarebefordra dem till vårt fina telekommunikationsföretag.

Anf. 168 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag tackar för det. Jag skall skaffa en kopia och skicka över till kommunikationsministern redan i morgon.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1993/94:265 om alternativ uppvärmning av bostäder

Anf. 169 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Kjell Eldensjö har frågat miljöministern vilka åtgärder som planeras för att öka energisparandet och omställningen till förnybara energislag vad gäller uppvärmning av bostäder.

Ansaret inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

I 1991 års energipolitiska beslut, som grundades på den s.k. energiöverenskommelsen, slogs fast att landets elförsörjning skall tryggas genom ett energisystem som i största möjliga utsträckning grundas på varaktiga, helst inhemska och förnybara energikällor samt en effektiv energihushållning. Riksdagens beslut innefattade också fleråriga stödprogram, som innebär en kraftfull stimulans till omställning och utveckling av energisystemet.

Genom programmen kan stöd lämnas till kraftvärmeproduktion med bio-bränslen. Vidare kan stöd lämnas för investeringar i vindkraftverk och anläggningar för utnyttjande av solvärme. För stödssystemet anvisades totalt 1 300 miljoner kronor att fördelas under en femårsperiod.

Även ett program för effektivare energianvändning infördes med en total medelsram på 965 miljoner kronor i fem år. I programmet ingår bl.a. statligt stöd till teknikupphandling och introduktion av energieffektiv teknik, vilket är det dominerande inslaget i programmet. Detta stöd avsåg ursprungligen en femårsperiod, men riksdagen beslutade våren 1993 om en förlängning med två år inom en oförändrad anslagsram på 750 miljoner kronor. Programmet innehåller även ett stöd till energieffektiva pilot- och demonstrationsanläggningar i lokaler och bostäder på 150 miljoner kronor. Detta stöd har till syfte att initiera, samordna och stödja arbete med demonstration av energieffektiv teknik i lokaler och bostäder.

Av denna sammanfattande redovisning av de energipolitiska programmen framgår att betydande delar avser energiteknik för uppvärmning i lokaler och bostäder.

Närings- och teknikutvecklingsverket, NUTEK, har regeringens uppdrag att årligen utvärdera programmen och redovisa resultatet av utvärderingen till regeringen. En redogörelse för NUTEK:s senaste utvärdering har nyligen lämnats i budgetpropositionen. Regeringen drar där den slutsatsen att programmen löper i stort sett som planerat och att resultaten så här långt synes motsvara de mål som låg till grund för 1991 års energipolitiska beslut.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Anf. 170 KJELL ELDENSJÖ (kds):

Herr talman! Först vill jag tacka näringsministern för svaret, som innehåller en hel del positiva saker.

Bakgrunden till min fråga är den att jag tycker att i en tid med hög arbetslöshet kunde kanske fler åtgärder vidtas inom just sektorn för energiomställning och därmed samtidigt stimulera arbetsmarknad och industri.

Det är nu mer än ett decennium sedan som kärnkraftsomröstningen hölls, och den gav ju till resultat att kärnkraften skall avvecklas. Man kan ha vilka åsikter som helst om att kärnkraften skall avvecklas, men folkomröstningen bör ju ändå beaktas. Det är ju också inriktningen på energipolitiken.

Näringsministern pekar också i sitt svar på att elförsörjningen i största möjliga utsträckning skall grundas på inhemska och förnybara energikällor samt energihushållning. Detta framgår även av budgetpropositionen. Jag undrar om det inte just nu hade varit läge för att snabba på åtminstone en liten del av omställningen genom att ytterligare stimulera alternativa former för uppvärmning av bostäder, kanske i första hand villor och liknande.

Jag vill komplettera min fråga till näringsministern. När vi nu har så hög arbetslöshet, speciellt inom byggsektorn, skulle det då inte vara lämpligt att stimulera övergång till bostadsuppvärmning med förnybara energikällor – av typen modern, effektiv och miljövänlig förbränningsteknik för vedeldning – liksom övergång till energisnåla uppvärmningsformer, t.ex. värmepumpar?

Anf. 171 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Arbetet inom det program som beslutades våren 1991 har pågått i drygt två års tid. Vi kan nu delvis utvärdera resultatet. Vår uppfattning är snarast att tidsramen för arbetet inom programmet är för snävt tilltagen. Därav den utökning av tiden som gjorts för vissa delar av programmet för att pengarna skall komma till effektiv användning.

Det gäller att inte bara investera i befintlig teknik. Man måste också klara teknikutvecklingen så att man verkligen får såväl energieffektiv som kostnadseffektiv teknik. Vår bedömning är således att ramen för de medel vi i dag investerar i den här typen av tekniker är rimlig.

Det kan naturligtvis alltid diskuteras om man skall öka eller minska ramen. Men vi gör bedömningen att denna teknikutveckling behövs för att verkligen få rätt teknik vartefter förändringar i systemet görs.

Anf. 172 KJELL ELDENSJÖ (kds):

Herr talman! Jag hade förväntat mig att den skattereduktion för byggnadsarbeten vid reparationer och förnyelse av bostäder som är beslutad och

som nu gäller – och som kan ge skattereduktion upp till 10 500 kr – även skulle ha omfattat bostäders uppvärmningsutrustning. Men så tycks enligt vad jag erfarit inte vara fallet. Enligt en promemoria från skatteförvaltningen ingår inte installation av värmepanna i underlaget för skattereduktion, och inte heller t.ex. borrning för jordvärme.

Näringsidkare har ställt sig frågande inför att detta inte har funnits med i sammanhanget. Jag vill fråga näringsministern: Hade det inte varit ett utmärkt tillfälle att slå flera flugor i en smäll att genom skattereduktion dels minska arbetslösheten, dels reducera miljöförstöringen, och dels minska energiåtgången?

Anf. 173 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag tror att den övergång till alternativa och förnybara energikällor som äger rum i dag framför allt gäller fjärrvärmens. Vi har där en mycket kraftig ökning av biobränsleanvändningen. Till följd av de förändringar i beskattningen som har skett konkurrerar biobränslena därmed ut många av de fasta bränslena.

När det gäller den direkta frågan om arbetsinsatsen vid underhållsarbeten skulle kunna gälla den här typen av installationer, gjorde man den bedömningen att det vore riktigt att i stället koncentrera instatserna till fysiska arbeten som sysselsätter mycket personal. Jag medger gärna att det finns anledning att följa utvecklingen i och med att en del av resultaten inte verkar vara fullt så bra ur sysselsättningssynpunkt som vi hade hoppats på när beslutet fattades i riksdagen föregående år.

Anf. 174 KJELL ELDENSJÖ (kds):

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Jag hoppas att näringsministern också beaktar mina synpunkter om utbyte av värmesystem. Jag förstår att det för närvarande inte finns planer på några ytterligare stimulansåtgärder.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1993/94:276 om mark tillhörig Domän AB

Anf. 175 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Birger Andersson har frågat mig om regeringen kommer att undanta vissa arealer som för närvarande tillhör Domän AB, och som kan användas vid framtida reservatsbildningar, innan den planerade skogskoncernen mellan Domän AB, ASSI och NCB AB bildas.

Jag har här i kammaren den 16 november 1993 svarat på en fråga från Stina Gustavsson med samma innebörd. Jag kan därför bara upprepa vad jag då svarade.

Riktlinjerna för de markområden med särskilda naturvärden som ägs av Domän AB återfinns i avtalet om bolagisering av Domänverket mellan svenska staten och Domän AB av den 30 juni 1992 och som i sin tur bygger på riksdagsbeslutet med anledning av regeringens proposition 1991/92:134 om överföring av verksamheten vid Domänverket till aktiebolagsform. Rikt-

linjerna innebär bl.a. att de mest värdefulla naturvårdsområdena ligger kvar hos staten. Även mark med särskilda naturvärden som ägs av Domän AB regleras i bolagiseringsavtalet. Riktlinjerna i bolagiseringsavtalet gäller även efter bildandet av den nya skogskoncernen.

Jag ser därför ingen anledning för regeringen att medverka till att vissa markområden med specifika naturvärden undantas före ett samgående då detta redan finns reglerat.

Anf. 176 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka näringsministern för svaret.

Som näringsministern mycket väl känner till har regeringen inom miljöområdet lagt fram olika propositioner som riksdagen har ställt sig bakom. I propositionen En ny skogspolitik talas det om att en nivå på 5 % av den produktiva skogsmarken nedan skogsodlingsgränsen är en nödvändig avsättning för att stärka skyddet av den biologiska mångfalden. För närvarande är den något över 0,5 %. Målet är alltså en nära tio gånger så stor avsättning. Det finns också forskare som har nämnt siffran 15 % av skogsmarken nedanför skogsodlingsgränsen.

Vid årsskiftet slogs Domän AB och ASSI ihop. Staten är fortfarande till 100 % ägare till det nya bolaget. Men fortsättningen blir förmodligen ett samgångande med NCB AB, som staten för närvarande äger till 51 %. NCB har ungefär 70 000 aktieägare. Staten blir sedan, enligt näringsministerns önskemål, majoritetsägare med 51 % i ett helt nytt bolag. Men det kommer också att finnas en mängd andra aktieägare efter en kommande utförsäljning av aktier under våren.

Jag vill nu fråga näringsministern: Delar näringsministern min uppfattning att ytterligare skogsmark bör avsättas som reservat för att stärka skyddet av den biologiska mångfalden? Hur bör denna avsättning i så fall ske?

Anf. 177 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Först vill jag mycket klart markera att det är en väldig skillnad mellan Domänverket och Domän AB. Närmare 70 % av all mark som fanns i Domänverket stannade kvar i statens ägo. Den gick över till Fastighetsverket, Naturvårdsfonden och till kulturförvaltningarna. Endast drygt 30 % av den produktiva skogsmarken gick till Domän AB.

Domän AB har även startat med ekologiska bokslut under det gångna året. Det har självt gjort betydande avsättningar. Man anser att det är kommersiellt utomordentligt intressant att göra avsättningar för att bevara den biologiska mångfalden.

Jag har ingen annan uppfattning än att de målsättningar som tidigare har uppsatts självfallet skall uppnås. Det kommer man att göra på såväl Domän AB:s mark, Fastighetsverkets mark som på privata skogsägars mark. Det gäller oavsett vem som är ägare. Det finns ett allmänt och generellt ansvar, och detta ligger självfallet i hela rikets intresse.

Anf. 178 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att näringsministern här skall ta chansen att rätta till den tidigare regeringens försummelser. Här gäller det som jag ser det att undanta statlig skogsmark innan det blir för sent.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Den bästa möjligheten är att ta undan arealer i södra och mellersta Sverige och i Norrlands kustland, eftersom behovet av reservatsbildningar där är störst. En del av arealerna kan direkt utnyttjas till reservatsbildningar, och andra kan användas som bytesmark mot privata skogsägares mark vid kommande avsättningar till reservat.

Jag tycker att detta skulle vara en smidig lösning. Att börja fundera på detta någon gång framåt sommaren, när det nya aktiebolaget förhoppningsvis är färdigbildat, ställer till en mängd ekonomiska och administrativa svårigheter för staten. Varför är inte näringsministern beredd att fundera på den modell som jag här har redovisat?

Anf. 179 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Bildandet av Domän AB föregicks av mycket ingående diskussioner med både Miljödepartementet och Kulturdepartementet. Varje enskild fastighet granskades i detalj. I det närmaste 70 % av marken kvarstannade i statens ägo i Fastighetsverket och i Naturvårdsfonden. Därmed har väldiga arealer tagits bort. Det är egentligen de mest produktiva markerna som ingår i Domän AB.

Jag delar uppfattningen att det självfallet skall göras tillräckliga reservatsbildningar, och det kommer att göras. Det måste tas ansvar för att dessa reservat inte bara skall ligga där Domän har haft sina marker. Reservat måste finnas över precis hela landet. Det måste nämligen finnas lämpliga skyddade områden.

Efter en omfattande miljöprövning har Domän AB fått den mark som det är rimligt att man skall bedriva produktivt skogsbruk på. Den resterande delen, närmare 70 %, har lämnats utanför.

Anf. 180 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Näringsministern använder sig nu av en sifferexercis som är något egendomlig. Den allra största delen, som näringsministern nämner, ligger i Norrlands inland. Det innebär att Domän AB har möjlighet att avsätta skog både för reservatsbildningar och för markbyten i södra och mellersta Sverige. Jag tycker att även Norrlands kustland kan vara aktuellt i sammanhanget. Jag är inte ensam om dessa tankegångar.

Jag har här framför mig ett brev adresserat till näringsministern. Det är gemensamt undertecknat av Naturskyddsföreningen och Skogsägarnas Riksförbund. I brevet sägs: "Med tanke på de mycket stora behov av ytterligare reservat som finns vore det olyckligt om man från regeringens sida lät den planerade sammanslagningen genomföras utan att man dessförinnan undantagit betydande arealer för naturvårdens behov. En sådan överföring bör enkelt kunna genomföras genom att man helt enkelt skriver ned värdet på Domän AB i relation till den mark som förs över till Naturvårdsverket."

Jag frågar varför näringsministern inte vill lyssna på dessa synpunkter.

Anf. 181 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag upprepar ånyo att 70 % av marken inte ingår i Domän AB. Den dominerande delen av den produktiva skogsmarken, som ingår i Domän AB, återfinns i Norrbottens och Västerbottens inland. Det är för att

försvara sysselsättningen i glesbygden som ASSI och NCB går in. Det är bara dessa företag tillsammans som kan försvara värdet på skogsmarken och därmed skogsbruket, sysselsättningen i glesbygden och de kustnära massabrukens som har svårt att ensamma klara sin försörjning.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Anf. 182 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Det är givetvis viktigt med sysselsättningen. Det är vi helt överens om. Den kan man emellertid lösa på olika sätt.

Näringsministern har nu hänvisat till ett avtal mellan svenska staten och Domän AB som rör bolagiseringen av Domänverket. I avtalet sägs – och det kanske är riktigt – att överföring av tillgångar och skulder i princip bör ske till bokförda värden. Jag har förstått att näringsministern sedan kommer att arbeta för att det köps tillbaka till ett marknadsmässigt pris. Det tycker jag är en mycket egendomlig form av överföring. Vi måste vara överens om att de reservatsbildningar som kommer att göras i framtiden till största delen kommer att göras i södra och mellersta Sverige och i Norrlands kustland.

Anf. 183 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Den nästan helt dominerande delen av Domän AB:s skogsinnehav ligger i inlandet i Norrbotten och i Västerbotten. Det finns även skogar söderut, framför allt på småländska högländet. 70 % av Domänverkets mark stannade utanför. Det gjordes en direkt prövning av varje enskild fastighet ur såväl miljö- som kulturintresse. Det gällde om fastigheterna skulle gå till Naturvårdsfonden, bli kulturfastigheter eller om de kunde användas som produktiv skogsmark.

Herr talman! Jag gör bedömningen att den mark som har tillförts Domän AB är den mark för vilken prövningen avslutades så sent som i december föregående år efter två års arbete. Det är också den mark man skall bedriva skogsbruk på med det hänsynstagande som såväl privata – faktiskt i all synnerhet privata – som statliga bolag skall göra till miljön och ekologin i skogsbruket.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på frågorna 1993/94: 281 och 284 om eldistributionen m.m.

Anf. 184 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Britt Bohlin har frågat mig om regeringen är beredd att vidta åtgärder för ökad driftsäkerhet i eldistributionen.

Åke Carnerö har frågat försvarsministern om vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att minimera antalet elavbrott i samband med oväder. Ansvaret inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på Åke Carnerös fråga.

Utgångspunkten för frågorna är den senaste tidens problem med avbrott i eldistributionen i flera delar av landet i samband med häftiga snöoväder.

Jag väljer att besvara frågorna i ett sammanhang.

Jag vill inledningsvis framhålla att det svenska elförsörjningssystemet har

en internationellt sett hög driftsäkerhet. Nätföretagen har, generellt sett, lagt ned ett omfattande arbete på en teknisk förnyelse och modernisering av ledningsnäten de senaste tio åren i syfte att successivt förbättra driftsäkerheten. Det är enligt min mening angeläget att detta arbete fortsätter med samma inriktning. Driftsäkerheten bedöms ha förbättrats under denna period även om ett antal elkunder varje år drabbas av elavbrott, särskilt vintertid, i samband med stormar eller kraftiga snöfall. Det är viktigt att effekterna av dessa elavbrott kan minimeras så långt det är möjligt med hänsyn till miljö och ekonomi.

Elavbrotten har under vintern 1992 och denna vinter varit svåra på grund av att det i de utsatta områdena fallit onormala mängder snö under kort tid. Det är dock svårt att göra jämförelser då väderförhållandena har skiftat kraftigt de senaste tio åren. Den allmänna bedömningen är att den totala omfattningen av elavbrott i Sverige inte har ökat under denna period. För närvarande saknas aktuell statistik över omfattningen av de senaste årens elavbrott.

Jag vill i sammanhanget nämna att det är framför allt på de lokala näten som risken för avbrott, som orsakas av bl.a. snö och nedfallande träd, är störst. Det lokala elnätet består totalt av ca 350 000 km ledningar. Detta motsvarar cirka nio varv runt jorden. Det ligger därför i sakens natur att arbetet med upprustning av ledningsnätet tar tid.

Eldistributören är enligt ellagen skyldig att leverera ström för normala förbrukningsändamål till kunder inom sitt distributionsområde. Det är därför också distributören som ansvarar för leveranssäkerheten gentemot sina kunder. Detta ansvar innefattar en god standard i elnäten samt vid elavbrott felsökning, reparationer och återställande till normal drift. Det är inte bara eldistributörerna som bör ha ansvar för att planera och vidta nödvändiga åtgärder för att minska effekterna av långa elavbrott. Även starkt elberoende kunder bör vidta åtgärder som ligger inom ramen för den egna verksamheten för att minska skaderiskerna. Kommunerna bör ansvara för att det sker en beredskapsplanering för långa elavbrott. Vilka åtgärder som skall vidtas i kommunerna måste anpassas till behov och resurser i respektive kommun.

Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) har enligt vad jag erfarit påbörjat en uppföljning av vinterns störningar i elförsörjningen i sydöstra Sverige och kommer även att följa upp störningarna i norra Sverige.

NUTEK:s uppföljning kommer att ligga till grund för överläggningar med berörda distributörer om de ytterligare åtgärder som är lämpliga att vidta för att förebygga elavbrott och för att minska effekterna av elavbrott. NUTEK planerar också en informationskampanj om förebyggande skogsåtgärder och anskaffning av reservaggregat hos avbrottskänsliga elkunder, främst inom jordbrukssektorn.

Det är också en uppgift för NUTEK att kartlägga behovet av särskilt riktade insatser på svaga delar av distributionsnäten samt att särskilt undersöka behovet av åtgärder i distributionsnäten i glesbygd.

Det långsiktiga arbetet med att förstärka driftsäkerheten är naturligtvis grundläggande när det gäller att minska risken för elavbrott. Men kortsiktiga åtgärder bör och kan vidtas. Om distributionsföretagen får tillgång till personal som kan bl.a. utföra arbeten med röjning av ledningsgator kan riskerna

för nya elavbrott under den närmaste tiden minskas. Ett stort antal arbetslösa skulle här kunna ges en meningsfull sysselsättning under en kortare eller längre period. Riksdagen har anslagit betydande belopp för sysselsättningskapande åtgärder som med fördel kan utnyttjas för bl.a. röjningsarbeten i kraftledningsgator. Jag har diskuterat denna fråga med chefen för Arbetsmarknadsdepartementet. Röjningsarbeten i de värst utsatta regionerna bör kunna komma i gång snabbt, eftersom såväl arbetsmarknadsmyndigheterna som distributionsföretagen har starka intressen av sådana insatser.

Anf. 185 BRITT BOHLIN (s):

Herr talman! Jag skall be att få tacka statsrådet för svaret.

Så fick vi äntligen en vit jul i Dalsland. Det var en riktig jul, så som den skall vara med lagom kyla och lagom mycket snö. För oss dalslänningar är nog detta ändå att betrakta som normalt vinterväder, trots att de senaste vintrarna mestadels har varit gröna.

För några kom tydligen vintern som en total överraskning. Ungefär 20 cm blöt snö gjorde livet till ett elände för några tusen människor i Dalsland. Strömmen försvann och därmed ljus och värme. Strömavbrotten varade upp till fyra dygn. I vårt tekniskt utvecklade samhälle där strömförsörjning faktiskt är ett livsvillkor, inte minst för de många djurhållande lantbrukarna, är en sådan osäkerhet i strömförsörjningen helt oacceptabel.

Den kritik som jag framför riktar sig på intet sätt mot Vattenfalls anställda. De gjorde ett utomordentligt arbete med de resurser som de hade till förfogande. De är tvärtom värda en eloge.

Vilka möjligheter har egentligen Vattenfalls anställda att förebygga den här typen av, som jag vill kalla dem, onödiga strömavbrott? Vi kan gå tillbaka några år i tiden. I december 1987 fanns det 121 anläggningsarbetare och linjemontörer. Nu finns det 64. Det är en minskning med 57 personer, eller 19 linjelag. Fordonsparken har man minskat med ett tjugotal fordon, sådana med fyrhjulsdrift som hade varit väl lämpade att sättas in under dessa svåra förhållanden.

Detta har inneburit att det förebyggande arbetet har åsidosatts, t.ex. röjning av linjegator. Det utfördes tidigare vart fjärde år. Nu görs det enligt planerna vart åttonde år. Bevisligen finns det linjer genom skogar som inte har röjts på tio år.

I näten, företrädesvis i Dalsland, finns det tusentals stolpar som är gamla och rötskadade. Säkerheten kräver att de ersätts.

Vidare finns det mitlits av äldre ledningsmaterial med dålig hållfasthet och överföringsförmåga. Vattenfalls förmåga att förebygga och hantera sådana här situationer är alltså uppenbart otillräcklig, detta medan välutbildade montörer har sagts upp på grund av arbetsbrist.

Är detta ett rimligt sätt att förebygga en svår situation?

Anf. 186 ÅKE CARNERÖ (kds):

Herr talman! Jag ber att få tacka näringsministern för svaret. Jag hade ställt min fråga till försvarsminister Anders Björck, eftersom frågan om vår elförsörjning har med totalförsvarets civila del att göra.

För att totalförsvaret skall kunna klara av huvuduppgifterna under kriser

och i krig är det viktigt att våra, som de beskrivs, vitala samhällsfunktioner, t.ex. elförsörjningen, fungerar så störningsfritt som möjligt. Det här handlar ju om en fredstida kris.

Anser näringsministern att vårt elnät har en sådan robusthet som det har beskrivits i propositionen om totalförsvaret från 1991? Det är naturligtvis ett mål, men jag undrar om elnätet har en sådan kapacitet att grundläggande fredstida behov kan tillgodoses över hela landet.

Anf. 187 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Vi kommer först att avvakta NUTEK:s genomgång av de driftavbrott som har skett i eldistributionen. På så sätt kan vi se vilka bristerna har varit och om distributörerna har gjort erforderliga insatser eller ej.

Den utvärderingen kommer naturligtvis att ligga till grund för vilka åtgärder som skall vidtas utöver dem som jag redovisade i frågesvaret.

När det gäller det krav på robusthet som ställdes 1991 vill jag bara markera att det görs vissa ytterligare insatser som framför allt gäller västkusten. Där är överföringskapaciteten dålig. Dess värre gör det hela systemet förhållandevis sårbart. Detta innebär att förändringar kommer att ske stegvis allteftersom nya investeringar görs för att klara överföringen, inte minst från norra till södra Sverige, just i den region som är särskilt svag. Dessutom pågår ständigt ett arbete med att stärka hela distributionssystemet för att därmed öka driftsäkerheten. Detta arbete pågår kontinuerligt, naturligtvis även med NUTEK som tillsynsmyndighet.

Anf. 188 BRITT BOHLIN (s):

Herr talman! Jag förstod att det i samråd med arbetsmarknadsministern hade överenskommits att arbetslösa ungdomar och andra skulle sättas in för att delta i röjningsarbetet. Är inte det ett exempel på en rundgång som egentligen är totalt meningslös? Man säger upp kompetenta utbildade anställda för att sedan plocka in dem i beredskapsarbeten eller i någon annan arbetsmarknadsåtgärd. Det hade varit rimligt att de hade varit på plats innan snön kom, i synnerhet i höstas. Det är nog mycket lättare att röja ledningsgator innan snön ligger där.

En annan sida av saken är regeringens politik på detta område totalt sett. I budgetpropositionen kan man läsa avsiktsförklaringarna när det gäller både Vattenfall och Svenska Kraftnät. Avkastningskravet ligger på 12 %. Man kan också läsa om Vattenfalls bolagisering som skall syfta till privatisering. Om det nu enbart är marknadsmässiga principer som utan styrning och kontroll skall råda finns det all anledning för oss glesbygdsbor att djupt oroas över tillgången till säkerhet och rimliga prisnivåer på elmarknaden framöver.

Anf. 189 ÅKE CARNERÖ (kds):

Herr talman! Jag instämmer i vad näringsministern säger i svaret om vårt elförsörjningssystem och dess höga driftsäkerhet. Det är naturligtvis så.

Själv bor jag i ett område som inte har drabbats under flera år. Jag kan förstå att det blir en väldig överraskning för de människor som drabbas. Det vore inte så farligt om det bara blev mörkt när strömmen gick. Det är kanske ett enkelt problem, men det är först då vi inser hur beroende vi är.

Vem ansvarar för att information går ut till allmänhet och berörda, så att vi kan minska och i bästa fall förhindra skador?

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

Anf. 190 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Distributören har naturligtvis leveransansvaret och självfallet också ansvar för att det finns en bra överföringskapacitet med god förmåga till uthållighet.

Jag förstår människor väl som har det mycket besvärligt i samband med strömavbrott. Jag bor själv i ett område som ganska nyligen fick elförstärkning. Det var inte särskilt skojigt när vatten och annat försvann under vissa perioder.

Jag förstår den problemställning som dyker upp. Därför fäster vi avseende vid förstärkningen av elnätet. Därmed skapas större driftsäkerhet. Det är också därför vi låter NUTEK gå igenom varje enskilt driftavbrott. På så sätt får vi reda på vilka brister som har uppenbarat sig, om någonting har gått snett, om någon inte har skött sina åliggande och vad som i övrigt kan göras. Detta gäller även Britt Bohlins fråga. Vi låter NUTEK, som vår tillsynsmyndighet, gå igenom med distributörerna om deras åligganden har skötts på ett rimligt sätt och om de har gjort de röjningar och de förstärkningar av kraftsystemen som kan begäras för att erforderlig driftsäkerhet skall erhållas.

Jag skall till sist bara säga att avkastningskraven för Vattenfall fastställdes i stor enighet över partigränserna i riksdagen under föregående mandatperiod. De ligger alltså ungefär på den nivå som gäller för övrig kraftindustri.

Anf. 191 BRITT BOHLIN (s):

Herr talman! Jag skall återigen ta upp frågan om avkastningskravet. Jag frågar statsrådet om han anser det vara rimligt och säkerställt att man orkar med att göra nödvändig modernisering. Jag undrar helt enkelt om man orkar med de tunga investeringar som faktiskt krävs utöver dem som vi redan vet behövs, detta med tanke på att nätet på många håll är i stort behov av upprustning. Det är en fråga.

Jag har förstått att NUTEK:s uppföljning i första hand skall rikta sig mot sydöstra och norra Sverige. Jag skall bara tala om för näringsministern att Dalsland ligger i västra Sverige. Jag tror nog att uppföljning inte minst krävs där.

Jag undrar vilka effekter det hade fått om strömmen hade varit försvunnen i Stockholm under fyra dygn.

Anf. 192 ÅKE CARNERÖ (kds):

Herr talman! Eftersom jag hade ställt min fråga till försvarsministern vill jag gå tillbaka till 1986. Kommunstyrelsen är sedan det året högsta civila totalförsvarsmyndighet på lokal nivå. Det innebär att kommunerna har ansvaret för beredskapsåtgärder.

Görs det kontinuerligt en utvärdering av vad som har skett i respektive kommun och av vilka konsekvenserna har blivit eller har man nu plötsligt kommit på att detta kanske är viktigt?

Anf. 193 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag kan egentligen svara bara för mitt eget beredningsområde. NUTEK går igenom alla driftavbrott som inträffar för att se vad som har gått snett och vad som inte har fungerat. Man undersöker också om det har funnits brister i systemet och vilka planer som finns för framtiden. Det är viktigt att ta reda på hur problemen har uppstått. Om det är i västra Sverige, norra Sverige eller östra Sverige spelar en mindre roll.

Jag håller gärna med om att det givetvis hade märkts mer massmedialt om det hade varit en större befolkningskoncentration som hade drabbats av avbrotten. Men det tror jag är en given effekt av vad som sker. Dessutom är ofta nog de lokala näten av naturliga skäl mer känsliga för avbrott. Stolparna är kortare, och ledningarna går i höjd med träden, som lätt faller över ledningarna. Därmed får vi denna typ av driftavbrott i distributionen. Det finns all anledning att följa utvecklingen med uppmärksamhet.

När det gäller Vattenfalls avkastningskrav vill jag till sist säga att jag bedömer att Vattenfall skall ha samma avkastningskrav som andra distributörer och kraftproducenter. Man skall ställa samma krav på driftsäkerhet och på rationalitet i Vattenfall, i Sydkraft eller i vilket annat kommunalt, statligt eller privatägt bolag som helst. NUTEK skall se till att distributionen uppfyller de krav som kan ställas. Bolagens ledning och personal måste utföra sitt jobb rationellt. Sedan får man självfallet pröva varje fall, om det uppstår särskilda problem.

Anf. 194 BRITT BOHLIN (s):

Herr talman! Jag är egentligen inte bekymrad över Vattenfalls avkastningsmöjligheter. De möjligheterna finns säkert. Mitt problem är att det kanske kommer att ske på bekostnad av att glesbygdsområden liknande det som jag kommer från i Dalsland kanske i väldigt hög grad får vara med och bidra till en god avkastning. Man kan tänka sig att investeringsviljan rimligen inte kan komma att vara särdeles hög på sådana orter och i sådana områden där kundunderlaget ger företaget liten möjlighet att leva upp till sitt avkastningskrav. Jag tycker nog att vi har pingpongat frågan fram och tillbaka ett antal gånger. Statsrådets svar stillar egentligen inte utan ökar mera oron. Jag tror att hela privatiseringsresonemanget kommer att landa i problematiken: Klarar vi av att se till att vi har en bra och säker elförsörjning i hela landet? Den frågan borde vara viktigast att besvara.

Anf. 195 ÅKE CARNERÖ (kds):

Herr talman! Ansvaret för en verksamhet i fred innebär motsvarande ansvar i krig. Ansvarsprincipen innebär ett ansvar för att beredskapsaspekten beaktas vid all planering av verksamheten i fred. Har näringsministern någon uppfattning om i vilken omfattning en planering sker i kommunerna just för att kunna möta konsekvenserna av sådana här elavbrott? Näringsministern talade om riktade insatser från NUTEK. Men människorna vänder sig ofta till den lokala nivån. Vet näringsministern något om just detta?

Anf. 196 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Av naturliga skäl vet jag inte direkt något om krigsplaneringen, men däremot känner jag till fredsavbrotten, som liknar krigsavbrot-

ten och som NUTEK sköter tillsynen av. NUTEK skall självfallet i samband med utvärderingen av de driftavbrott som har skett även studera planeringen samt den information som har givits, alltså allt som rör tillsynen av distributörerna. Denna tillsyn och dessa krav är exakt desamma, oavsett om det gäller Vattenfall såsom statligt bolag, ett kommunalt distributionsmonopol eller ett privat bolag. NUTEK skall ställa exakt samma krav på driftsäkerheten och på utvärderingen av vad som har gått rätt eller fel i samband med ett avbrott.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1993/94:53
18 januari 1994

Svar på frågor

28 § Svar på fråga 1993/94:293 om flyttning av företagsledning för International Computer Limited

Anf. 197 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Christer Skoog har frågat mig om regeringen avser att vidta någon åtgärd för att förhindra avvecklingen av International Computer Limited i Ronneby.

Jag delar Christer Skoogs uppfattning att situationen i Ronneby är besvärlig. Regeringen kan emellertid inte ingripa i enskilda företags beslut. Det måste alltid vara det enskilda företags ansvar att genomföra strukturomvandlingar.

Regeringens näringspolitik syftar till att skapa goda betingelser för en långsiktig tillväxt genom att bygga upp ett konkurrenskraftigt näringsklimat. Denna politik är generell till sin inriktning.

Jag utgår från att International Computer Limited som svenska företag genomför omstruktureringen på ett så ansvarsfullt sätt att de negativa konsekvenserna mildras. Detta gäller naturligtvis särskilt i ett regionalpolitiskt utsett område.

Anf. 198 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Jag tackar näringsministern för svaret på min fråga. Bakgrunden till att jag ställde frågan är följande.

ICL eller International Computer Limited, som bedriver sin verksamhet i Ronneby, fick vid sitt bolagsstyrelsesammanträde den 11 januari beskedet att verksamheten skulle läggas ner i Ronneby och tillverkningen flyttas till i detta fall England, eftersom företaget ägs av engelska intressenter, medan japanska intressenter äger företaget i England.

Bolagets styrelsesammanträde hölls i Stockholm. Av vilken anledning vet jag inte, men kanske för att en del av styrelseledamöterna skulle slippa att se de drabbade människorna i ögonen. Jag vet inte, men det är en fundering.

Som näringsministern själv nämnde är Ronneby och Blekinge väldigt hårt drabbade. I Ronneby står i dag 40 % av 20–24-åringarna utanför den ordinarie arbetsmarknaden. 190 av de 270 som drabbas på ICL är metallare. Inom Metalls område i Ronneby är över 60 % av medlemmarna arbetslösa, en situation som tyvärr är nästan svenskt rekord, fast ett rekord på fel sätt.

Jag är litet bekymrad över att näringsministern inte hade mera från rege-

ringens sida att ge de drabbade människorna i detta företag och de som tidigare drabbats av arbetslöshet i Ronneby. Det hjälper föga att höra talet om att man för en generell politik. Det hjälper inte de människor i Ronneby som blir arbetslösa. Är svaret möjligtvis att de anställda har chansen att följa med till England? Jag tror inte att någon är intresserad av det i så fall. Jag vet inte. Men vilket besked ger egentligen Per Westerberg till dessa människor? Är det bara talet om en generell politik? Det hjälper inte människorna i vardagen.

Anf. 199 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! I en svår situation i samband med en företagsnedläggning hjälper inte generellt prat i sig, vare sig från opposition eller regering. Det krävs konstruktiva förslag och idéer om hur man skall kunna skapa bättre förutsättningar för ett återinträde på arbetsmarknaden.

Vi har på drygt två år förbättrat kostnadsläget i Sverige med 25 %. Vi har gjort stora satsningar på kompetensökning hos arbetskraften. Vi har stimulerat investeringar i infrastruktur samt industrirelevant forskning för att stärka de svenska företagens konkurrenskraft. Vi gör även satsningar i fråga om arbetsmarknads- och regionalpolitiken för att mildra de omställningar som är väldigt besvärliga.

Christer Skoog vet säkert att ingen regering i världen med nuvarande lagstiftning i Sverige kan hindra ett företag att lägga ner sin verksamhet. Endast företaget självt kan fatta det beslutet, om företagsklimatet inte är tillräckligt konkurrenskraftigt för att företaget skulle vilja ha kvar sin anläggning. Ibland gäller det självfallet att göra såväl arbetsmarknadspolitiska som regionalpolitiska insatser för att skapa antingen nya arbetstillfällen eller också nya typer av omskolning eller utbildning, som kan ge förutsättningar för ny sysselsättning. Det finns dess värre inga lätta åtgärder att peka på i en sådan situation för någon ansvarsfull politiker.

Anf. 200 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Eftersom jag utgår från att såväl Per Westerberg som alla andra i riksdagen och regeringen är ansvarsfulla politiker, är jag litet förvånad över att han på ett så lättvindigt sätt försöker komma ifrån denna fråga. Också jag är medveten om att det är enbart företagsledningen själv som kan fatta beslut om hur verksamheten skall bedrivas.

Den erfarenhet jag har – näringsministern har ju en längre riksdagsmanabana än jag – säger mig att det är lättare för regeringen, om den är litet flyhänt, att sätta in insatser innan människorna blir arbetslösa. När de väl blir arbetslösa är det alltid svårare, dyrare och besvärligare att hitta nya sysselsättningstillfällen.

Sätt in insatserna nu, och förmå företagsledningen att ompröva sitt beslut! Det är mitt råd till näringsministern.

Anf. 201 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Regeringen samtalar med ett stort antal företag. Vi har ännu inte gjort det med ICL, men kommer sannolikt att göra det. Det är ytterst ändå företaget som avgör om det anser sig kunna driva verksamheten vidare.

Om vi inte får ett positivt svar där gäller det att vidta de åtgärder vi kan för att dämpa effekterna. Vi försöker alltså stärka näringsklimatet. Vad gäller Blekinge och Ronneby i synnerhet kan jag säga att vi högst nyligen överfört ökade resurser både till högskolan och Ronneby Soft Center. Det har vi gjort för att stärka utvecklingskraften och möjligheterna att få fram nya arbetstillfällen och därmed även få en viss mildring eller återhämtning i regionen.

Regeringen kan inte ta över bolagsstyrelsens och ledningens ansvar för ICL i Ronneby. Vi kan fråga varför, men vi kan aldrig tvinga dem att fatta ett annat beslut. Ytterst är ledningen enligt svensk lag suverän när det gäller att fatta beslut om huruvida en nedläggning är rimlig utifrån företagets synvinkel och utifrån det ansvar företaget har.

Anf. 202 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Jag är tacksam om regeringen avser att samtala med företagsledningen. Det är ett steg i rätt riktning.

Jag är den första att erkänna att det är bra satsningar som har gjorts på Soft Center och annat i Ronneby och i Blekinge. Men alla de som nu riskerar att bli arbetslösa eller som står i kön sedan tidigare kanske inte är lämpade just för det arbetet.

Kommunledningen och länsledningen jobbar febrilt för att skaffa nya möjligheter till sysselsättning och utkomst för medborgarna. Jag vill inte använda ordet katastrof, men nog är det ett hårt slag att drabbas av sådant här mer eller mindre över en natt. Nästan alla ansträngningar är tillintetgjorda i och med att ytterligare 270 människor slås ut och blir arbetslösa.

Jag vill uppmana näringsministern att tillsammans med regeringen verkliga ta ansvar och se till så att de produkter som i detta fall t.o.m. utvecklats i Blekinge inte förs över till England. De kommer annars att mer eller mindre stjälas från Blekinge.

Anf. 203 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Först måste jag dess värre gå tillbaka till svensk lagstiftning. Enligt aktiebolagslagen är det ledningen och styrelsen, inklusive personalrepresentanterna, som fattar besluten om verksamheten i företaget. Svensk lag och svenska riskdagsbeslut står bakom detta. Bolagets ägodelar disponerar bolaget över – inte regeringen.

Trots det försöker regeringen självfallet föra dialog med de flesta företag som kommer i problem eller svårigheter om vad som möjligen kan göras aningen för att dämpa effekter av förändringar eller för att bibehålla sysselsättningen.

Det görs satsningar i Ronneby Soft Center, och ytterligare resurser tillkommer via Blekingen och Skeppsankaret. Det kommer till nya arbetstillfällen där, men det är kanske inte exakt samma människor som nu blir arbetslösa som går till sådana arbeten. Men det skapar ändå fler arbetstillfällen i regionen, och det skapar fler öppningar även för dem som på ett tragiskt sätt kan komma att drabbas av denna nedläggning.

Anf. 204 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Jag är väl medveten om att det är svensk lag som gäller i Sverige. Även om man ofta hör "Ja till Europa" utgår jag från att svensk lag skall gälla i Sverige i fortsättningen.

Jag vet också att de anställdas representanter i styrelsen givetvis har röstat emot nedläggningen och reserverat sig. De är medvetna om att den verklighet de kommer hem till i Ronneby är den grå vardagen där arbetslöshetskön redan är lång. Vad tycker Per Westerberg att de skall säga till sina kolleger? Skall de tala om väntan på arbetslösheten och en lägre ersättning, eller skall de möjligtvis tala om provanställningar som skall skapa nya arbeten?

Jag är medveten om att jag är litet drastisk. Men verkligheten i Blekinge är annorlunda än vad de fagra, vackra talen i riksdagen avspeglar, Per Westerberg.

Anf. 205 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Det är självfallet riktigt att svensk lag gäller i Sverige. Den kommer även att gälla om vi skulle bli medlemmar i EU eller någonting annat. Den är dessutom i detta avseende väl överensstämmande med internationell lag.

Man skall självfallet inte sitta och vänta om det håller på att gå på tok. Man skall vidta de åtgärder man kan. Men det ankommer inte bara på regering och riksdag att försöka agera, utan även på dem som finns i omgivningen och på dem som drabbas. Vi skall göra vad vi kan, men det finns inga enkla lösningar i sådana här fall. Det krävs ett tålmodigt arbetande med en mängd olika åtgärder för att försöka återskapa sysselsättning och välfärd och därmed återskapa en bättre situation även i Ronneby och Blekinge.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1993/94:L6–L9 till lagutskottet

30 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositionerna
1993/94:86 Finansiering av vissa väginvesteringar i Stockholms län m.m.
1993/94:112 Disciplinförseelser av krigsmän m.m.

Skrivelse
1993/94:128 ILO:s konvention och rekommendation om skydd av arbetstägares fordringar i händelse av arbetsgivarens insolvens

med anledning av prop. 1993/94:101 Åtgärder mot rasistisk brottslighet och etnisk diskriminering i arbetslivet

18 januari 1994

1993/94:A34 av Berith Eriksson m.fl. (v)

1993/94:A35 av Karl Gustaf Sjödin och Ulf Eriksson (nyd)

1993/94:A36 av Hans Göran Franck m.fl. (s)

med anledning av skriv. 1993/94:106 Alternativ till burhållning av värphöns

1993/94:Jo13 av Gudrun Norberg m.fl. (fp)

1993/94:Jo14 av Bo Arvidson (m)

1993/94:Jo15 av Max Montalvo och Christer Windén (nyd)

31 § Anmälan om fråga

Anmälades att följande fråga framställdes

den 17 januari

1993/94:308 av *Lars-Erik Lövdén* (s) till statsministern om tidpunkt för beslutet om Öresundsbron:

Regeringens beslut torsdagen den 13 januari 1994 om Öresundsbron har resulterat i ytterligare fördröjningar och oklarheter. På dansk sida har man gett uttryck för stor irritation med den svenska handläggningen. Den danske statsministern har gett uttryck för att en fördröjning på upp emot ett halvår är "omöjlig".

Jag vill mot denna bakgrund ställa följande fråga till statsministern:

Kommer regeringen att besluta att projektet är tillåtligt om nollösningen säkerställs och i så fall när kommer det slutgiltiga beslutet att fattas?

32 § Kammaren åtskildes kl. 19.56.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.54 och av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LENA JÖNSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Tisdagen den 18 januari

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om svar på interpellation	1
3 § Meddelande om muntliga frågor till regeringen den 20 januari Talmannen	1
4 § Svar på fråga 1993/94:283 om asylsökande kosovoalbaner Kulturminister Birgit Friggebo (fp) Kristina Svensson (s)	2
5 § Svar på frågorna 1993/94:287 och 292 om asylsökande från Eritrea Kulturminister Birgit Friggebo (fp) Georg Andersson (s) Eva Johansson (s)	4
6 § Svar på fråga 1993/94:294 om flyktingkvotens finansiering Kulturminister Birgit Friggebo (fp) Maud Björnemalm (s)	7
7 § Svar på fråga 1993/94:295 om asylsökande tamiler från Sri Lanka Kulturminister Birgit Friggebo (fp) Roland Larsson (c)	8
8 § Svar på fråga 1993/94:307 om Sverige som asylland för kosovoalbaner Kulturminister Birgit Friggebo (fp) Gullan Lindblad (m)	11
9 § Svar på frågorna 1993/94:270, 272, 278, 298, 299 och 303 om kriminalisering av innehav av barnpornografiska alster Statsrådet Reidunn Laurén (-) Margareta Israelsson (s) Ulla Pettersson (s) Ingegerd Sahlström (s) Karl-Göran Biörsmark (fp) Karin Pilsäter (fp) Eva Zetterberg (v)	14
10 § Svar på fråga 1993/94:290 om ytterligare medel till stödområden i Kalmar län Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Agne Hansson (c)	26
11 § Svar på fråga 1993/94:288 om renar utanför renskötselområde Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c) John Andersson (-)	28
12 § Svar på fråga 1993/94:300 om användning av s.k. kodressörer Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c) Patrik Norinder (m)	31

13 § Svar på fråga 1993/94:285 om zigenarna	34	Prot. 1993/94:53 18 januari 1994
Statsrådet Alf Svensson (kds)		
Lennart Rohdin (fp)		
14 § Svar på fråga 1993/94:302 om Mexico och de mänskliga rättighe- terna	39	
Statsrådet Alf Svensson (kds)		
Eva Zetterberg (v)		
15 § Svar på fråga 1993/94:279 om vapenexporten till Mexico	42	
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)		
Bengt Hurtig (v)		
16 § Svar på fråga 1993/94:305 om EU och den svenska offentlighets- principen	44	
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)		
Ylva Annerstedt (fp)		
Ajournering	47	
Återupptagna förhandlingar	47	
17 § Svar på fråga 1993/94:286 om en samvetsklausul på utbildnings- området	47	
Utbildningsminister Per Unckel (m)		
Eva Zetterberg (v)		
18 § Svar på fråga 1993/94:306 om Statens person- och adressregister- nämnd	50	
Finansminister Anne Wibbe (fp)		
Margitta Edgren (fp)		
19 § Svar på fråga 1993/94:275 om legitimation av naprapater	51	
Statsrådet Bo Könberg (fp)		
Birger Andersson (c)		
Ajournering	53	
Återupptagna förhandlingar	53	
20 § Svar på fråga 1993/94:277 om postservicen på landsbygden . . .	53	
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)		
Birger Andersson (c)		
21 § Svar på fråga 1993/94:282 om de nya teletaxorna	56	
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)		
Sten-Ove Sundström (s)		
22 § Svar på fråga 1993/94:289 om biljettpriset på flyglinjen Visby- Arlanda	60	
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)		
Gunhild Bolander (c)		
23 § Svar på fråga 1993/94:291 om det europeiska larmnumret	63	
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)		
Barbro Westerholm (fp)		
24 § Svar på fråga 1993/94:301 om avbrott i teleförbindelserna . . .	65	
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)		
Bengt Hurtig (v)		

25 § Svar på fråga 1993/94:265 om alternativ uppvärmning av bostäder	66
Näringsminister Per Westerberg (m)	
Kjell Eldensjö (kds)	
26 § Svar på fråga 1993/94:276 om mark tillhörig Domän AB.	68
Näringsminister Per Westerberg (m)	
Birger Andersson (c)	
27 § Svar på frågorna 1993/94:281 och 284 om eldistributionen m.m.	71
Näringsminister Per Westerberg (m)	
Britt Bohlin (s)	
Åke Carnerö (kds)	
28 § Svar på fråga 1993/94:293 om flyttning av företagsledning för International Computer Limited	77
Näringsminister Per Westerberg (m)	
Christer Skoog (s)	
29 § Hänvisning av ärenden till utskott	80
30 § Bordläggning	80
31 § Anmälan om fråga	
1993/94:308 av Lars-Erik Lövdén (s) om tidpunkt för beslutet om Öresundsbron	81